

MA'JIL

Banyalbufar

Nova Era N° 1 Març 1996

Edició de 150 exemplars numerats i 20 personalitzats

Publicació trimestral de l'Associació **MA'JIL**
07191 Banyalbufar, carrer Font 2 - Fax (971) 45 68 58
Dipòsit legal: PM 1345-93

Consell de Redacció

Benet Albertí, Jaume Albertí, Miquel Ambrós, Xisco Busquets
Maria Rosa Compte, Guido Dettoni, Vicent Seguí

Col.laboradors

Francesc Albertí Picornell, Jaume Albertí Picornell
Sebastià Ambrós, Xavier Canyelles, Claus Fr. Dürscheid, Juanjo A. Pla

Disseny i Realització
Cesiba

amb el suport de

ASSOCIACIÓ CULTURAL
BANY - AL - BAHAR

ASSOCIACIÓ AMICS
DE BANYALBUFAR

SUMARI

EDITORIAL

NOTÍCIES DEL POBLE

NOTÍCIES DE LA SALA

CORRESPONDÈNCIA

IDEES OPINIONS SUGGERÈNCIES

Les Possessions
Patrimoni de Banyalbufar
Francesc Albertí i Picornell

Vents de llibertat?
Juanjo de la Asunción

SA PLAÇA

Taulell d'Anuncis
Ajuntament de Banyalbufar

Amics de Banyalbufar
Jaume Albertí de Son Salvà

Banyalbufar i la cultura
Claus Fr. Dürscheidt

ENTREVISTES

Bon retorn, don Bernat!
Xisco Busquets

Una xerrada amb en Julià Campos
metge de Banyalbufar
Juanjo

NATURA

Carnívors
Xavier Canyelles

Els cans
Joan Antoni Vives Vallès

MÚSICA

Al Mayurqa
Guido Dettoni della Grazia

HISTÒRIA

MA'JIL vertadera i objectiva història de la revista
(primera era) i origen del nom
Benet Albertí Genovart

Es general Cotoner, senyor de sa Baronia
Jaume Albertí i Albertí

DE PINTE EN AMPLE

La nina diferent
Catalina Tecla

Marxa a peu a Ginebra
a favor de la pau a Rwanda i Burundi
Xisco Busquets

GAÍ SABER

Banyalbufar
Nicolau Dameto i Cotoner

El Retorn de MA'JIL

Les Quatre Reines
Introducció
La Reina de Bastos
Miquel Ambrós

COMIC

Els Panesillos
Empar Rosselló

**El Consell de Redacció no es fa responsable
dels articles signats pels seus autors**

No volem ser externs a ca nostra

Quinze de juliol i finals d'agost de l'estiu passat. Dues dates a tenir en compte en la història més recent del nostre poble, perquè es varen suspendre les obres en el terme municipal, excepte el casc urbà i les marjades que envolten el poble, i **es va constituir una comissió redactora de les noves normes subsidiàries**. Aquesta està integrada pels següents membres: el tinent de batle, Ramon Mondéjar; el regidor d'urbanisme, Joan Lluís Vives; en Sebastià Ambrós i Miquel Vives, en representació d'IB; en Francesc Albertí, de part de l'associació cultural "Bany-al-bahar" i en Toni Sastre, en nom dels "Amics de Banyalbufar". Tots ells assessorats pel geògraf Nofre Rullan i els arquitectes, Eugenio Pérez i Gabriel Ferrer, aquest darrer assessor tècnic de l'Ajuntament.

L'equip de redacció dona suport a la comissió per la tasca que està duent a terme, reconeix davant de tot el poble la seva importància de cara al futur de Banyalbufar i vol fer-ho constar perquè tothom ho sàpiga. I això pels motius següents: **ens oposam**

1

a qualsevol parcel·lació dels terrenys de les possessions

2

a l'especulació dels actuals propietaris per augmentar el valor dels terrenys i fer el negoci del segle

3

a l'ocupació del nostre patrimoni natural per via dels fets consumats d'interessos econòmics a càrrec d'imperis financers estrangers.

No volem ser externs a ca nostra ni ens deixam impressionar pels cants de sirena que ens parlen d'augment de riquesa i creació de nous llocs de feina. És l'esca que posen els capitalistes per enganxar-nos pel coll i ofegar-nos, ja que destrueixen l'entorn.

També reivindicam el dret d'usar els camins tradicionals del terme, un dret que els antics propietaris sempre varen respectar i que els nous propietaris es passen per on no deim. Volem tenir assegurades les excursions al port des Canonge, a sa Mola, a sa font des Garbell, etc. Estam d'acord -això sí- en la restauració, ampliació i modernització de "ses cases" de les actuals possessions a fi de transformar-les en centres d'acollida de gent que vol gaudir de la natura i del paisatge. I això crearà també llocs de feina. Voldriem que el territori ARIB, o sigui: terrenys rurals que permeten edificar en una extensió de 30.000 metres, es transformin en territori ANEI, o sigui: terrenys de protecció especial, que permeten edificar en espais de 200.000 metres, llevat d'alzinars, cims de turons i espadats a la vora de la mar, on la prohibició és absoluta. I, pel que ens ha arribat, sembla que van per aquí els tirs. La nostra enhorabona si els rumors es confirmen.

Només així Banyalbufar mantindrà la seva identitat i es podrà obrir i acceptar els reptes del segle XXI.

"A l'hivern no passa res". "A l'hivern quedam sols, i és llavors quan heu de venir". "L'hivern a Banyalbufar és avorrit". Aquesta lletra, ja la sabem de memòria, i la música també, que sona com un retret als qui treballen a Palma i vénen a la vila els caps de setmana i l'estiu. Demanarem a la primavera, que està a punt d'entrar, que ens conti les activitats d'aquest hivern i veurem també com la lletra canvia i la música sona ben afinada.

23 de desembre

Jornada singular perquè arribava a la vila el príncep àrab Ma'jil duent un bon regal de Nadal: el **número Zero de la Nova Era** de la publicació **MA'JIL**. Festa llúida i molt concorreguda en un marc tan adient com el menjador i hall de l'hotel MARIVENT (*Gràcies, Toni i Joana!*). No només hi havia molts banyalbufarins, sinó que vingué gent de Palma. No hi hagué discursos, sinó una breu peça teatral, escrita per Miquel Ambrós (trobareu el text a la secció de "GAI SABER"), i representada per Magdalena Carbonell en el paper d'al·lota, "Monxo" en el de jove i Xisco Busquets en el de Ma'jil el moro.

El moment culminant va ser quan Ma'jil el moro va treure i mostrar al públic el número Zero de la publicació. Un bufet fred, xampany servit i ofert pels senyors de l'hotel i els seus fills i la bulla dels assistents acabaren d'arrodonir la festa. Ah! També es comptà amb la presència de Vips (una festa sense ells no ho seria): en primer lloc, els regidors de Cultura i Urbanisme de Banyalbufar, que a més van col·laborar activament al lluitament de la festa; el fill il·lustre: Jeroni Albertí; la regidora de Cultura de Palma: Carme Feliu; el batle d'Estellencs: Tomeu Pericàs i el pregoner de festes de l'any passat: Gaspar Valero, sense comptar tot un estol de dames de bon veure. En una paraula, tot un esdeveniment social. Només hi mancava la premsa del cor. Us prometem, però, que avisarem "Hola" i "Lecturas" la pròxima vegada. Ho deim perquè les senyores cuidin bé la seva roba interior. Ja sabeu com les gasten els "paparazzi" d'aquestes revistes.

5 de gener de 1996

Aquest any sí (no ho deim pel Barça que, pel que es veu, aquest any no) que vingueren els Reis d'Orient, carregats de joguets i regals. Malgrat la pluja, un bon grup de gent jove els sortí a camí a tocs de tambor i amb bengales. Els Reis ja s'han modernitzat, sabeu. Vingueren amb suzuki, i si haguéssiu sentit el Rei negre! Es va explicar molt bé, però ningú el va entendre. Sort de na Bàrbara Bujosa que va fer d'interpret.

20 de gener

Foguerons a sa plaça, dimonis encalçant la gent i torrades de botifarrons, llonganisses, bistecs i el que es presenti. Res, que estaven celebrant St. Antoni. De primer es van exorcitzar tots els dimonis i mals esperits que havien deixat a la Sala cremant solemnement les antigues portes de l'Ajuntament, el qual va convidar a beure un vinet negre que feia pessigolles dins la panxa. En una paraula, la plaça estava plena de gent, i n'hi que diuen que no tenim dallonses. Idò no! A tots, vells i joves, ens va la marxa.

3 de febrer

A sa plaça ja hi tornam a ser: **Al-Mayurqa que toca i molts que ballen**, i a sa Baronia es fa un gran sopar per celebrar l'èxit de Joan Jesús Albertí Palmer en la lectura i defensa de la seva tesi doctoral en l'especialitat de química. Què vos pareix? Un poble d'intel·lectuals i artistes, tesi i dansaires. Un còctel engrescador. És que Banyalbufar és collonut.

23 de febrer

Mítig electoral del PP a Esporles a les 19'30 i a Estellencs a les 21'30. **I Banyalbufar? Passaren de llarg.** Va ser per desídia del grup local del PP o perquè els "jefes" no volen anar a un poble contaminat? Qui és qui ha contaminat? I qui serà el desencontaminador que desencontaminarà el contaminat? A mi que em deixin en pau. Vull romandre contaminat, i a vosaltres?

24 de febrer

Trobada de Bernat Aguiló del PSM amb la gent de la tercera edat al local de la biblioteca. Hi assistiren una vintena de banyalbufarins. El més interessant va ser el diàleg que es va establir entre el ponent i els assistents.

El vespre a les 10 el grup de teatre MARICEL representava per tercera vegada "Ca Nostra" a Estellencs amb una nova incorporació: Na Cristina Albertí, filla de'n Pau de ca na Gropa, en el paper de Catherine. Com els equips de futbol de primera, no basta tenir un bons titulars. No es pot salvar la temporada ni tenir èxit sense una bona banqueta.

L'endemà, diumenge 25, en Bernat Aguiló tornava a Banyalbufar a demanar el vot per al PSM als banyalbufarins. Va ser brillant en l'exposició del programa. Llàstima que l'assistència fos més aviat migrada. De tota manera, hi hem sortit guanyant: enguany el partit conservador i "nacional" (per favor, la c pronunciau-la com a zeta castellana) ha passat de llarg, però s'ha aturat un partit progressista i nacionalista. Això sí que és anar envant, i tota la resta són punyetes!

Es va celebrar un concert importantíssim al Pub de Son Tomàs. Els dos grups musicals locals actuaren junts per primera vegada, això és: *The Enamorados* i *Kuarteto Kriminal*.

El Pub estava ple de gom a gom i el so era bo. A la una en punt varen comparèixer en Miquel Àngel, en Pau, en Guillem i na Joana (*The Enamorados*). Tocaren 50 minuts, però els assistents ho trobaren poc i van haver de repetir cançons, la lletra i música de les quals eren d'en Guillem Coll. 501, Athens, HFS, Dolphins, Wet Night, Dead Soul, Hey Water, the Day etc. varen esser els títols de les cançons. El públic va aplaudir molt HFS, que era una cançó ecologista de ritme comercial i alegre.

A les dues i mitja de la matinada actuaren els components de *Kuarteto Kriminal* amb el seu característic estil punk. Posaren la pell de gallina amb el seu to antimilitarista. *Tu, Kabron, Puta mili, Terrorismo policial*, etc. és el repertori que varen cantar en Gaspar, en Marc, en Monxo i n'Albert. Fins i tot s'atreuren a parodiar amb estil punk una cançó de la pel·lícula de John Travolta "Grease", que començava així: "Me cago en el coronel y en el cabo furriel". Però el públic no en tenia prou i demanava *Es corral*, que havíem sentit ja en el concert de sa Festa. No la van cantar perquè ja no forma part del seu repertori. Un dels joves més granats comentava en acabar: "Quin luxe! Un poble com Banyalbufar amb a penes tres-centes persones durant l'hivern té dos grups musicals: un fa pop-rock i l'altre és punk. Això és tenir sort".

Volem animar els grups a seguir fent música. Són d'agrair aquests concerts a Banyalbufar sobretot a l'hivern. Felicitem també en Llorenç i na Karen del Pub que els fan possibles.

No hi mancaren unes bones remanades. D'esquelet, malpensats!

3 de març

Dia d'eleccions al parlament i senat de l'estat espanyol. A Banyalbufar el partit més votat va ser el PP amb 152 vots; el segon, PSM amb 87; el tercer, PSOE amb 54; el quart, EU amb 18 vots. UM va aconseguir 11 vots, i els Verds 1 vot. La lectura que en feim és la següent: primer que la puja del PSM per respecte als darrers comicis estatals ha estat espectacular, i segon que la suma dels vots dels tres partits d'esquerres supera els del PP. **Banyalbufar està canviant, i n'hi ha que diuen que és un poble avorrit!** Els avorrits -per no dir una altra cosa- són ells, vatua-el-món salat!

5 de març

S'ha rebut de l'Institut Tecnològic Geo-miner d'Espanya l'estudi sol·licitat per l'Ajuntament a instància dels "Amics de Banyalbufar" sobre les **esllavissades que afecten la cala del poble. Les solucions seran més barates i factibles que els dos mil milions d'en Reus i companyia.**

8 de març

Final de la gira 95-96 del grup de teatre MARICEL. Les nostres actrius i actors, dirigits per Miquel Ambrós, varen acabar la seva gira per la mancomunitat de Tramuntana a Puigpunyent. El Batle, Antoni Arbona, president de la mancomunitat de Tramuntana, va lliurar al grup una placa de fang commemorativa de la participació en la mostra. MARICEL ha actuat a Esporles, Estellencs i Puigpunyent.

Parlant de gira, una de les conseqüències dels "bolos" del grup de teatre ha estat la sana enveja dels comedians **en veure que tots els pobles tenen un local per activitats.** Nosaltres som els únics que no en tenim. "Ai, si tinguéssim un espai com aquest!". Era el comentari general dels comedians.

En Pau de sa Taverna va col·laborar com a actor en l'elaboració d'un video-clip de "la Búsqueda". Hi feia de mexicà. El director del grup de teatre "Sa Murga" de Son Servera va quedar tan content d'ell que l'ha fitxat per fer una obra de teatre sobre una rondalla mallorquina. En Pau nostre cada divendres va als assaigs a Son Servera.

13 de març

Es va inaugurar un lloc de venda de pa, coques, etc a can Oliveret als baixos de can Colom. Faran el pa a Esporles i el vendran al poble. Benvinguts i molta sort! N'hi haurà que s'hauran d'aixecar més d'hora!

Patrimoni va demanar informació sobre la construcció del pàrquing. Resulta que al seu moment no es va demanar permís a Patrimoni per construir un aparcament. Ara aquest demana informació per saber si s'han destrossat marjades. ■

Ple extraordinari de dia 19 desembre 1995

S'aprovà l'adjudicació de les obres del carrer de Son Borguny a l'empresa Comasa. El pressupost és de 6 milions de pessetes. Les obres començaren la segona setmana de gener. Actualment estan paralitzades perquè un veïnat del carrer pugui realitzar obres d'emergència a la teulada. Una vegada acabades aquestes obres particulars, es reprendran les del carrer Borguny.

El padró de TV per cable ascendeix a 111 abonats. Si es vol rebre la TV per cable s'ha de pagar 150.000 ptes i una quota anual de 15.000 petes.

Del projecte *Leader* es cobrarà 1'3 milions de pessetes per la restauració i neteja de diferents camins del poble.

Cal mencionar que en aquest ple no assistí cap regidor del P.P.

Ple ordinari de dia 13 gener 1996

S'anomena arquitecte d'obres del carrer Borguny a l'arquitecte municipal Gabriel Ferrer.

Ple extraordinari de dia 3 febrer 1996

L'Ajuntament s'adhereix al Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació. El Consistori aportarà el 0'2% del pressupost municipal per ajudar al tercer món.

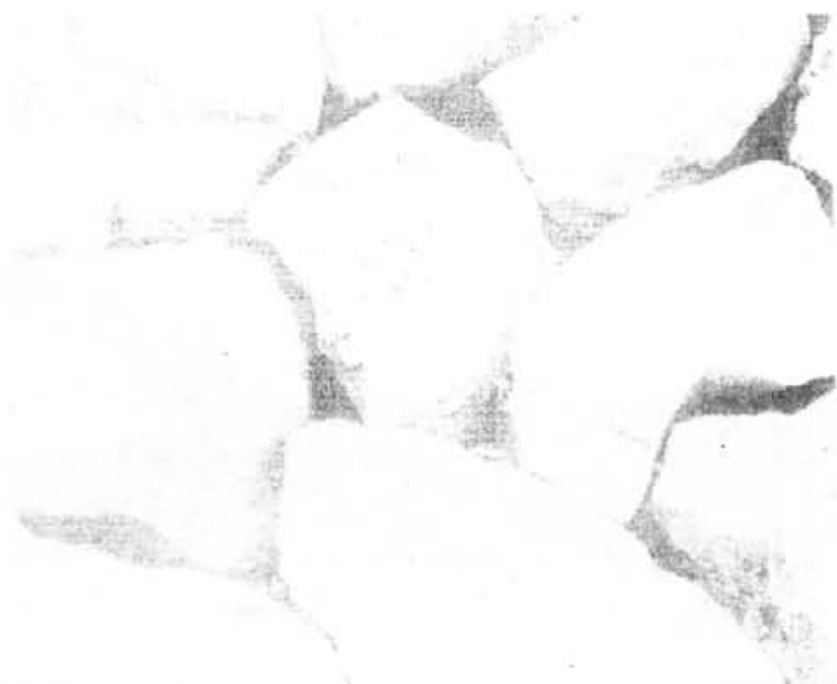
També s'adhereix al conveni d'una xarxa de prestacions socials (1996-99) on l'Ajuntament aportarà el 50% de les despeses.

Es tramet una sol·licitud perquè l'Ajuntament sia reconegut com a entitat col·laboradora per a la prestació social substitutòria. L'Ajuntament podrà tenir tres objectors de consciència que desenvoluparan tasques de protecció civil, conservació del medi ambient, educació, cultura i serveis socials.

Es realitza el sorteig per a la taula electoral de les eleccions al Congrés i al Senat. President: Miquel Pujol Martorell; 1 Vocal: Manolo Nadal del Rosario; 2 vocal: Francesc Vich Picornell

Al darrer ple municipal, quan s'arribà a *precis i preguntes*, na Tina Camps i en Miquel Pujol, regidors del PP, es varen queixar del retard amb què els arriben les convocatòries dels Plens. I en Miquel comentava que així no es pot consultar ni preparar bé una sessió.

Per una altra banda són destacables les reformes fetes a l'edifici de l'Ajuntament. S'han canviat les portes que es trobaven totalment podrides i s'han posat a lloc nombroses ratjoles que es movien. ■

Uep!, com anam? Estic content de poder escriure aquesta queixa a sa revista. Per què?

Idò, perquè existeix una revista al poble i això és el que interessa.

Bé, la meua queixa és que trob un absurd el fet d'haver-se de subscriure durant un any per tenir accés a sa revista. Som del parer que tothom ha de tenir la llibertat per triar si en vol una, dues o totes les revistes o no en vol cap.

També, i vos ho dic sincerament, me pareix una mariconada total, el tema de les numeracions, ni que fossin litografies d'en Tàpies.

"Revisteros" endavant amb **MA'JIL**, però teniu en compte que **MA'JIL** és una revista i hom la compra quan vol. Per cert on es pot comprar?. Gràcies.

Pere Pistoles.

Benvolgut Pere,

*la teua queixa segurament ho és d'altres, encara que els exemplars del número zero de **MA'JIL**, posats a la venda, han estat tots comprats i amb subscripció. Hom ha entès que la subscripció és una forma de donar suport financer a **MA'JIL**, perquè, com tu mateix escrius, que existeixi una revista al poble és el que interessa.*

*Gràcies al suport rebut dels lectors i de les dues associacions de Banyalbufar, **MA'JIL** no necessita altres finançaments, i això també és important.*

*Jo no sé si és una mariconada "total" o "parcial" però sí crec que numerar els exemplars d'una tirada tant limitada (150), té sentit si es preveu, a més, el valor que arribaran a tenir per pocs i per numerats. De fet estam guardant l'exemplar 1/150 dels números Zero, 1, 2, 3 i 4 de **MA'JIL** de cara a una subhasta benèfica a final d'any.*

Quant a la teua comparació amb les litografies d'en Tàpies, dubt que se'n comprassin 150, numerades, cada tres mesos.

***MA'JIL** és potser més que una revista; per això els que no l'hagin comprada i es queixin com tu s'hauran quedat sense... encara que segurament podran llegir-la de prestat. Amb això vull dir-te que la meua (número 8/150) te la puc prestar.*

Guido Dettoni della Grazia

**Enviau la vostra
correspondència a
MA'JIL, Carrer Font 2
07191 Banyalbufar
o bé al Fax (971) 45 68 58**

---

5 preguntes que en Miquel Pujol, regidor del PP, fa a l'Ajuntament en mom des Port des Canonge

Què passa amb la recollida de fems?

On són els contenidors de fems que s'havien de posar?

Per què no es posen les sis faroles que s'han comprat i encara són dins el magatzem municipal?

Per què encara ara no es veu bé ni el primer canal de TVE?

Per què no rebem amb el temps que toca la convocatòria dels Plens?

LES POSSESSIONS PATRIMONI DE BANYALBUFAR

Francesc Albertí i Picornell
President de l'Associació Cultural Bany-Al-Bahar

El propassat 15 de juliol la corporació municipal en un ple extraordinari va aprovar la redacció i elaboració d'unes noves normes urbanístiques per una zona del municipi que bàsicament afecta el territori que ocupen les possessions del terme. Recordem que, en conjunt i sense comptar Son Coll i Son Creus, les possessions de Banyalbufar tenen una extensió aproximada d'unes 1.456 Hc., la qual cosa representa un 78% de l'extensió total del municipi. Aquest tant per cent es reparteix de la següent manera: Planícia, un 23%; Son Bunyola, 16%; S'Arbassar, 13%; Son Valenti-Son Balagueret, 12%; Ses Mosqueres, 6%; Es Rafal, 3%; Son Sanutges, 3% i Son Bujosa, 2%.

Tradicionalment cada una d'aquestes possessions era d'un sol propietari o com a molt, per qüestions d'herència, de varis copropietaris, essent tots ells d'una mateixa família.

Però això ha canviat. Les vendes fetes de s'Arbassar l'any 1986 i Son Bunyola l'any 1994 varen propiciar que dins aquestes possessions es fessin distintes segregacions i que, per tant, tinguin ja diferents titulars o propietaris.

Sense tenir en compte aquestes vendes i parcel·lacions, el cas és que nou propietaris dominen, territorialment parlant, tres quartes parts del poble. Aquestes dades, que no necessiten comentaris, són indicatives de moltes coses, entre elles l'encert de l'equip de govern a l'hora de considerar una normativa urbanística específica per aquesta zona i diferent de la que pugui afectar la resta del municipi. Perquè és clar que la incidència d'una i altra zona són totalment distintes, tant com el nombre de propietaris que hi ha a cada una d'elles.

Per a Banyalbufar el valor i la importància de les possessions no tan sols ve donada per la seva gran extensió. No fa falta anar molt enrera per poder veure i mesurar, tant en termes econòmics com polítics, socials, etc, que les possessions han anat marcant el desenvolupament del poble. Els senyors de les possessions eren els qui, en gran mesura i en funció dels seus interessos, movien les voluntants del poble.

Però hi ha fets que demostren que els banyalbufarins sabien fer-los front, com, per exemple, quan es va cremar Son Bunyola i molta gent no va voler anar a apagar el foc. O quan, a principis dels anys 30, les collidores de Planícia varen fer vaga fins que el senyor va cedir a les seves demandes. Madò Margalida de Ca'n Cerdà, testimoni viu d'aquells fets, conta que les collidores varen pujar a Planícia i demanaren al senyor un augment de jornal que llavors, de sol a sol, era de 1'50 pessetes fins a 2 pessetes. El senyor s'hi negà i elles tornaren a baixar cap el poble. Al cap de dos dies l'amo va baixar i els demanà que tornassin a collir, que pagarien a 2 pessetes.

Anècdotes o fets puntuals a part, crec que es pot dir que en general les relacions entre els banyalbufarins i els senyors de les possessions sempre s'han mantingut dins una situació d'equilibri i tolerància mútua sense necessitat de prohibicions i panys de clau. Ans al contrari. Una senzilla recomenació de "pensau a tancar sa barrera" ha estat l'única condició per poder caminar lliurement per Banyalbufar. Per això els banyalbufarins respectam i estimam les nostres possessions.

Aquest equilibri ha estat una de les claus que ha permès que Banyalbufar conservàs intactes els seus valors estratègics i les seves condicions naturals. Doncs bé, és clar que per raons que ara no vénen al cas, la situació de les possessions ha canviat. Però, si abans quan la seva producció i explotació agrària condicionava el desenvolupament econòmic i social del poble, avui que aquest desenvolupament depèn d'un nou concepte i una nova visió del territori, les possessions de Banyalbufar continuen tenint una importància d'allò més gran.

El propassat 15 de juliol la corporació municipal en un ple extraordinari va aprovar la redacció i elaboració d'unes noves normes urbanístiques per una zona del municipi que bàsicament afecta el territori que ocupen les possessions del terme

---

Els senyors de les possessions eren els qui, en gran mesura i en funció dels seus interessos, movien les voluntants del poble

---

"pensau a tancar sa barrera" ha estat l'única condició per poder caminar lliurement per Banyalbufar. Per això els banyalbufarins respectam i estimam les nostres possessions

---

Dins aquesta nova cultura del territori, que la societat actual tant estima, les possessions tenen dos dels més bàsics i valorats actius: uns paratges sense ciment, quasi verjos i la possibilitat de mirar, ensumar i veure de prop la naturalesa. Per tant, i per un lloc petit com és Banyalbufar, on el que realment és important i admirat és el seu atractiu global, els banyalbufarins no podem fer altre cosa que mantenir i preservar intactes aquests valors.

Sens dubte, als redactors de les noves normes urbanístiques, se'ls planteja un gran repte: saber identificar i fer compatibles les necessitats bàsiques, actuals i futures, per al nostre territori. Aconseguir unificar interessos i esforços per tal de fer que Banyalbufar, tot Banyalbufar, sigui un espai bell i humà. La tasca no és fàcil, però els qui vénen a darrera s'ho mareixen.

Dins aquesta nova cultura del territori, que la societat actual tant estima, les possessions tenen dos dels més bàsics i valorats actius: uns paratges sense ciment, quasi verjos i la possibilitat de mirar, ensumar i veure de prop la naturalesa

---

Una cosa més. A les possessions es troba dipositat una gran part del patrimoni cultural i etnològic de Banyalbufar: tafones, sitges, camins, etc. **El patrimoni cultural és un altre dels actius bàsics del nostre poble. Per tant, cal protegir-lo i considerar-lo com a part integrant de les estratègies de futur i de desenvolupament territorial de Banyalbufar.■**

VENTS DE LLIBERTAT?

Juanjo de la Asunción

Als joves aïrats del KPB (Kol·lectiu Punk de Banyalbufar)

L'home posseeix dos tresors preciosos que perd amb facilitat: la llibertat i l'energia interior. La primera es pot conservar si es lluita cada dia amb constància, encara que mai no es viurà amb plenitud en aquest món. La segona, la podem tenir sempre si la desenvolupam i omplim de contingut gratificant. Defensar la nostra llibertat i alimentar la nostra energia constitueixen una tasca que d'acomplir fins a la mort.

L'home posseeix dos tresors preciosos que perd amb facilitat: la llibertat i l'energia interior

---

Quan un és jove i no té la sort de pertànyer al ramat, una força inexplicable l'empeny a volar amb la il·lusió i li exigeix de viure intensament la vida. Aquesta força ens fa veure, oïr i sentir a l'uníson amb les forces més potents de la natura: la mar, la terra i el cel, i gràcies a ella els éssers humans emeten una energia que ens envolta i arrastra... Quan es té la sort de no pertànyer al ramat, es descobreix la immundícia que es va filtrant com un líquid espès per tots els racons de la vida: des de l'organització de l'Estat i l'exercici de la política fins a l'estructura bàsica de la família. Res no s'escapa a la ferum de la injustícia, del desamor, la competència cruel, la incultura grollera i la manipulació. La força salvatge que empeny els joves aïrats és un xoc irresoluble del crit de la llibertat, de l'amor i la justícia contra la manca real d'aquests valors entre nosaltres i contra la barreja patètica de la ignorància generalitzada amb l'espectacle trist de la societat en què vivim.

Quan es té la sort de no pertànyer al ramat, es descobreix la immundícia que es va filtrant com un líquid espès per tots els racons de la vida

---

No hi ha receptes ni fórmules màgiques per resoldre aquest antagonisme que està a la rel del gènere humà i que cada cultura i època s'ha entestat a demostrar. Per tant, si un és jove aïrat o ho ha estat, haurem de cercar el camí sobre la corda difícil de l'autenticitat, honestat i coherència entre idees i fets.

Vigilau les veus que us cridaran a la moderació!

El més fàcil és engreixar de comoditat i derrota.

El més difícil és continuar essent aïrats sempre, mantenir-se contra tot el que domina i doblega, no descansar mai en la recerca del sentit lliure i intens de la vida.

Els vents de llibertat que bufen entre alguns joves aïrats del nostre poble constaten la vitalitat i l'esperança en el relleu dels qui no hem estat ni serem mai del ramat

---

Els vents de llibertat que bufen entre alguns joves aïrats del nostre poble constaten la vitalitat i l'esperança en el relleu -a no ser que es tracti, com tantes vegades ha passat, d'una tempesta d'estiu o d'una gorradura de joventut- dels qui no hem estat ni serem mai del ramat. ■

Taulerell d'Anuncis

RECOLLIDA DE FEMS

Dilluns, dimecres i divendres.

Dipositau

les bosses entre les 21 i les 23 h. del dia anterior a la recollida.

Usau

bosses resistents i ben tancades.

Port des Canonge

dilluns i dissabte.

RECOLLIDA DE MOBLES I TRASTOS VELLS

Els dijous de la 1^a setmana completa de cada mes

Si fos festiu, es farà el dia següent.

Telefonau a l'Ajuntament

Seran recollits gratuïtament.

HORARI D'ATENCIÓ AL PÚBLIC A L'AJUNTAMENT

De dilluns a divendres de les 9 a les 14 h.

Dissabtes de les 9 a les 13'30 h.

Horabaixes: dijous de 17 a 20 h.

Telèfons: 618017 - 618142 - Fax: 618191

TREBALLS TEMPORALS DE COL·LABORACIÓ SOCIAL

L'Ajuntament ofereix treball a persones residents en el municipi
que cobrin la prestació contributiva d'atur
o el subsidi per haver-la esgotada.

Interessats

dirigiu-vos a les oficines municipals en hores d'atenció al públic.

AMICS DE BANYALBUFAR
Jaume Albertí de Son Salvà

L'octubre de 1992 a Banyalbufar hi va haver intenses pluges i com a conseqüència d'aquestes es varen produir uns esllavissaments al solàrium de la cala de Banyalbufar que feren que el lloc esdevingués problemàtic i insegur. Passà tot l'hivern sense que l'autoritat donàs solució ni es preocupàs ni poc ni gens pel problema.

Però, si el problema de la cala era prou important, altres aspectes del poble cridaven l'atenció per la deixadesa i abandonó en què es trobaven molt de racons del poble. Si no s'hi posava remei, amb el pas del temps seria més difícil trobar una solució.

Davant aquesta situació, pel març de 1994 un grup de persones, que de bon de veres estimen Banyalbufar, en tots els seus aspectes feren una convocatòria pública a la Biblioteca Municipal on es discutiria i plantejaria el problema de la cala.

La resposta va esser massiva i d'aquesta reunió va sorgir la idea de fundar una associació que aglutinàs tots aquells banyalbufarins o no, que d'alguna manera estan fortament vinculats al poble i que s'han sentit fascinats pel seu incomparable paisatge, per les meravelloses postes de sol o per banyar-se en les cristal·lines aigües de la seva cala.

Banyalbufar se sumava així a les nombroses associacions que, en aquets darrers anys, s'han constituït a tot Mallorca, perquè està vist i comprovat que ni els Ajuntaments ni els partits ho solucionen tot. No solament de la política es pot fer poble o país.

És imprescindible l'acció de les entitats o associacions. Si les associacions no estiren, els polítics difícilment poden avançar. S'ha de recuperar l'esperit organitzatiu de la societat civil. També hi ha gent que s'ha pensat que el país estava totalment normalitzat i que a través dels partits polítics es podien canalitzar i resoldre totes les reivindicacions. La realitat demostra que no és així.

Per reivindicar i mobilitzar, per fer poble, per fer país, perquè la cala estigui neta i sia segura, perquè els camins, les marjades, els safareigs, les fonts, etc, etc, siguin objecte de defensa i protecció es necessita l'actuació de la societat civil.

De la reunió fundacional va sorgir una Comissió Gestora formada pels senyor Pep Bibiloni, Antoni Sastre, F. Xavier Vives, Sebastià Vich, M. Antònia Noguera, Jaume Albertí de Son Salvà, Joan Gelabert, Miquel Ribas i Miquel Ambrós, que en llargues sessions elaboraren els Estatuts de l'Associació Amics de Banyalbufar (AAB), en el article 3r, dels quals s'especifiquen molt clarament quins són els fins i objectius de l'associació en sis apartats dels quals destacaria el 1. -La defensa del medi ambient, el patrimoni cultural i arquitectònic de Banyalbufar, el seu entorn, la conservació de les zones singulars i fomentar el seu estudi; i el 4. - Col·laborar amb l'Administració Pública, vigilant dins el seu àmbit el compliment de totes les normes encaminades a la conservació i defensa del paisatge, natura i valors singulars del seu entorn.

Aprovats els Estatuts per la Delegació del Govern, a principis de setembre de 1994 va tenir lloc la 1ª Assemblea General de Socis de la qual va sorgir la 1ª Junta Directiva que es reuneix cada primer dissabte de mes a la Biblioteca Municipal a les 18 hores i està oberta a tots els socis que hi vulguin anar. Els acords presos en aquesta reunió es passen a un llibre d'actes que els socis poden consultar.

Per no fer massa llarg aquest article m'és impossible detallar tot el que ha fet l'Associació Amics de Banyalbufar durant aquests dos anys, però sí en senyalaré uns quants: el problema de la cala ha estat prioritari i s'ha batallat incansablement visitant conselleries i autoritats i impulsant l'estudi geològic sense el qual no es pot fer res i que, per cert, aquest estudi realitzat per l'Institut Miner Espanyol ha estat entregat a l'Associació a finals del passat febrer.

De manera que tenim la base per solucionar el problema de la cala, però també hem presentat al·legació a l'extracció d'arena davant les costes de Banyalbufar, hem organitzat conferències, debats i taules rodones sobre aspectes que afecten Banyalbufar, hem recuperat la diada del "Recreo" del quart diumenge de quaresma, hem patrocinat funcions de teatre i hem impulsat la elaboració d'una història completa de Banyalbufar que ja està acabada i esperem que prest sia editada, entre altres moltes coses.

Vull acabar amb una recordança i memòria de Miquel Banyuls Femenia. Desapargué a la mar de Banyalbufar el passat octubre. Va fer-se soci de l'Associació des del primer moment i quan va constituir-se la primera Junta Directiva entrà com a assessor. Mai no va faltar a cap Junta i la seva col·laboració va esser sempre desinteressada i generosa. En

Miquel estava prou sensibilitzat per tot el que afectava Banyalbufar. L'estimava. La darrera imatge que tenc d'ell és precisament a la cala on feu acte de presència a la sardinada de principis d'agost de 1995, acompanyat de la seva esposa. El recordarem sempre. ■

BANYALBUFAR I LA CULTURA

Claus Fr. Dürscheidt

(Son Bauzà)

Cultura de cafè, cultura de pub, cultura de la discussió (sobretot entre els clients de can Font), cultura política a cas Batle, cultura de les Festes cada any, cultura teatral de tant en tant, cultura dels hotels, cultura i joc, cultura des de dalt i des de baix. Tot això sense comptar amb la cultura de les marjades i de l'aparcament, la cultura dels adults, la cultura importada i l'autòctona, la cultura per a estrangers, la cultura de l'espectacle i dels negocis o simplement el goig i la diversió de la cultura.

Així de variada és la cultura de Banyalbufar i així de diferents són els llocs on es fa. Cafès, hotels, pub, la plaça, l'església, la clastra, les marjades, el pàrquing, etc.

Em direu: "Bé, això és normal, això es troba en qualsevol poble o societat que funcioni més o manco bé". De tota manera a Banyalbufar no és ben bé igual; hi ha una diferència. Quina?

Al costat del ritme de treball i oci, Banyalbufar ha conservat un gran potencial de creativitat. Segons el model de Johan Huizinga "Homo Ludens", les festes patronals es preparen i es realitzen amb autèntica alegria i amb l'obsessió de fer-ho bé. Es compta també amb la conformitat i el suport de totes les classes socials. Per la proximitat amb Palma els banyalbufarins no cauen en la cursileria ni es miren el lombrigol, s'alegren de la participació de gent externa, **encara que no es dona als estrangers la possibilitat d'entendre el text del programa****. Volen ser ells i només ells, però tots poden participar-hi. Això és també una possibilitat de no entrar en la cultura dels altres. Què es fa per a tants estrangers que any rera any visiten aquest racó especial del món? No existeix a llarg termini un potencial de col·laboració per equilibrar economia i ecologia a Banyalbufar? Per què no fer qualche cosa en comú unint esforços i cultures?

Es podria fer tot això amb un teatre per a Banyalbufar.

I això aniria en la línia de les noves idees sobre el turisme a les Balears i estaria molt d'acord amb el que és Banyalbufar. La vila ho té tot. Les marjades hi són com a graderies. La vista sobre la mar i el clima. Els qui varen dissenyar els teatres de Cartago, Leptis Magna, Creta i Taormina haurien estat encantats de trobar unes condicions com les que hi ha al poble. No s'hauria de fer una sala adaptada a diverses activitats amb gimnàs inclòs. Ja s'hi varen rompre el cap don Camilo i Pepone a la plana del Po del nord d'Itàlia. Lo millor per a Banyalbufar és el petit i especial teatre natural de cara a la mar, concebut potser com un teatre barroc natural, protegit dels vents per l'espessa vegetació i semblant en la seva disposició a un teatre romà.

Hauria de ser a llarg termini un lloc on es fa cultura pròpia i alhora obert als grans esdeveniments culturals internacionals. I això seria certament interessant per als sponsors de la cultura que s'interessen sobretot per objectes extraordinaris. Jo col·laboraria de molt bon gust amb aquest projecte, perquè és molt apropiat per a Banyalbufar. No s'hauria de canviar ni el poble ni el paisatge.

Potser es podria proposar al Sr. R. Branson de construir el teatre al costat de l'hotel de Son Bunyola a fi de compartir els costos de manteniment. Sempre és interessant trobar un punt de contacte entre la iniciativa pública i privada. I sobretot, mai més confondre cultura i aparcament. ■

**

Ens disgusta aquesta afirmació de l'autor. Ell i molts dels seus compatriotes -per no dir tots- no s'han preocupat d'aprendre la nostra llengua o el castellà. Només faltaria que la gent del poble hagués d'aprendre alemany o que s'hagués d'escriure en dues o tres llengües! (Nota de la redacció).

BON RETORN, DON BERNAT!

Xisco Busquets

D. Bernat Pou i Garcies és un algaidí que, després d'una llarga experiència pastoral a Mallorca i al Perú, vingué de Puigpunyent a Banyalbufar. Va ser l'any 1986. Els primers temps va emprendre amb encert i gust artístic la conservació i reforma del temple (finestrals de la façana i sagristia) i de l'interior de la rectoria. Això és el que he trobat de D. Bernat a la publicació "Noces de Diamant de la Parròquia de Banyalbufar (1913-1988)".

El mes de novembre passat, quan dissenyàvem els continguts de la revista, el Consell de Redacció considerà oportú fer una sèrie d'entrevistes a personatges del poble, i el rector va ser el primer que se'n va ocórrer. Jo vaig parlar amb ell per telèfon i em va dir que sí, però justament al cap d'una setmana havia de ser operat. Tant durant l'operació com en el període post-operatori ens hem preocupat d'ell i ara, un cop acabat el temps de convalescència, D. Bernat ha tornat al poble.

Ben arribat, D. Bernat! Però li hauria de dir que estic enfadat amb vostè. En primer lloc, perquè els lectors de **MA'JIL** no podran gaudir de les seves experiències al Perú, de la seva infantesa a Algaida i dels motius per què es féu capellà, com tampoc de les seves opinions sobre el govern espanyol, balear i -per què no?- sobre el nostre Ajuntament. No podran conèixer el que pensa sobre els seus "hobbies", la Parròquia, els banyalbufarins, el Bisbe, el Sínode diocesà i tantes altres coses. Primer em va dir que sí, i ara m'ha dit que no, que no vol entrevistes amb l'excusa que, quan va anar al Perú, allà li feren una entrevista i li digueren no sé què... No oblidí tampoc que havia preparat l'entrevista a consciència i m'havia donat molta feina.

No m'ho puc treure del cap, perquè -i aquí té el segon motiu- un mossèn que a tots els sermons, a part de demanar doblers, sempre anomena els mitjans de comunicació, ara diu que no! No, no me'n puc avenir, però què hi farem? Pacència. De tota manera no li guard rencor. Ben al contrari, li desitjam de tot cor que gaudeixi de molt bona salut i sàpiga que té les portes de **MA'JIL** obertes per si canvia d'opinió. ■

UNA XERRADA AMB EN JULIÀ CAMPOS METGE DE BANYALBUFAR

Juanjo

A guisa d'introducció

El projecte inicial d'aquesta llarga xerrada entre en Julià i jo era de publicar-la sencera al número 1 de **MA'JIL**, però ha estat tan extensa que la publicarem en dos números. És clar que el millor antídote contra la depressió és la comunicació, com comenta el mateix Julià. Nosaltres, que no som immuns a la influència d'aquest llarg i trist hivern, ens hem assegut i posat a parlar, i Déu n'hi do del que hem xerrat!

A la fi l'hivern ha deixat sentir una alenada d'aire fred. Aquest mati ha caigut neu en el poble. No s'ha pres, sinó que s'ha anat diluint en plugim gelat. Julià i jo, fermes en el propòsit de trobar-nos per conversar, hem desafiat l'ambient gèlid, asseguts al voltant de l'estufa amb una manta i una ampolla de whisky. Ens hem reunit a la casa on jo visc i que ell havia habitat durant vuit anys amb les seves grans habitacions que ofereixen vistes meravelloses a la mar.

-Quants records! -diu en Julià sempre que ve a casa-. Quants esdeveniments en aquesta casa!

Segons ell, la casa és el testimoni d'un període important de la seva vida.

-Feia mesos que vivia amb Sara, la meva dona. Sense el seu suport i companyia no hauria pogut viure aquí.

En Julià és un home bo, una persona honesta (en queden pocs com ell) i els ulls del color de la mar li brillen quan parla de la seva dona. Indubtablement és un home enamorat. Crec que, a despit dels embats de la vida, continua aferrant-se a l'amor.

Julià, quants anys fa que ets metge de Banyalbufar?

Vuit anys i uns quants mesos. Vaig venir el 6 de novembre de 1987.

Com hi vingueres? Com és que vares aterrar en aquest poble?

Vivia a Cartagena i, dos anys més o manco abans de sortir-ne, vaig demanar el trasllat. D'antuvi volia tornar a Menorca, però vaig incloure en el projecte una part de Catalunya, perquè encara vivia amb la meva primera dona, la mare de la meva filla Cristina. Vaig triar part de la costa catalana, els Pirineus i també Balears, especialment els pobles costaners. Em va tocar Fornalutx, però va córrer la llista i vaig anar a raure a Banyalbufar. Era el poble amb el número dos-cents i escaig.

Teníem un mes per fer el trasllat des de Cartagena i, com que la metgessa anterior tenia pressa, vàrem haver de fer el canvi ràpidament. Dos dies després de saber la destinació, ja érem a Banyalbufar. Vaig venir amb Sara i el meu germà, que ja vivia a Mallorca.

Quina va ser la teva primera impressió del poble?

Bé, arribàrem al capvespre, un capvespre de novembre, semblant al que tenim avui, a entrada de fosca. Vàrem venir per la carretera antiga que donava la impressió que el poble estigués més enfora de Palma. Per tant, va ser una impressió una mica trista. Ens va rebre en Javier de la farmàcia. Record encara que duia bigots i tenia un aspecte seriós. Feia ja sis mesos que vivia al poble. El primer que havíem de fer era cercar casa a Banyalbufar. Ah! Aquell dia vaig tastar la primera ensaïmada del poble; era boníssima.

Venies de Cartagena, un lloc distint i una gent distinta de la que hi ha per aquí, el lloc on havies d'exercir. Et va costar molt adaptar-te a l'ambient, al clima social i físic de Banyalbufar?

Va ser un canvi molt fort. Mai no havia fet medicina rural. A més, venia d'una zona molt habitada. Feia un any que vivia amb na Sara, i la veritat és que tot era molt nou.

Pel que fa al poble, no em va costar molt adaptar-me. El que més em preocupava era el canvi de pacients. Jo estava acostumat a un treball d'urgències, on atens uns pacients que no tornes a veure, però en un poble els pacients hi són sempre: en la consulta, en el forn, en el cafè, en la farmàcia. És un model de medicina molt diferent.

Tornàrem a parlar de la casa. Hi anaren a viure el desembre. En Julià em conta que la mostraven a tothom amb molta satisfacció. Estaven contents de la casa que havien trobat per viure.

Tot parlant del canvi de lloc i ambient, has fet referència al canvi de pacients, a la forma distinta d'atenció mèdica. M'agradaria que em diguessis si es perd intimitat, vida privada quan un és metge d'un poble on tots ens coneixem i podem visitar-te a qualsevol moment. Al principi em va costar, més per la imatge de metge que un poble com aquest espera que pel fet que em vinguessin a veure a qualsevol moment. Però a poc a poc he après que el poble és com una gran família, amb coses bones i dolentes. Després d'un temps, em vaig sentir part d'aquesta família, que he estimat i respectat profundament.

Julià, et vull preguntar el mateix que vaig demanar a Javier per a aquesta revista: quina és la salut del poble?

La gent de Banyalbufar és forta. La majoria és gent major que es conserva molt bé. Hi ha persones de gran resistència física que viuen molt anys. També crec que les calamitats que hagueren de passar quan eren jovenets els han donat una resistència especial.

Els veïns del poble s'alimenten bé. Ens beneficia la famosa dieta mediterrània o menjam massa?

Crec que ens alimentam bé. Potser és un error pensar que es menja carn i derivats de porc en excés. Encara que existeixi un nivell un poc alt d'àcid úric i d'hipertensió, en conjunt es menja bé. No hi ha malalties significatives provinents d'una mala alimentació. El que puc afirmar és que es menja més del necessari. Per tant, no menjam malament; menjam massa.

On són, al teu parer, els avantatges de la medicina rural i els de la que es fa a la ciutat? M'agradaria que parlassis de la imatge del metge que ho era tot: confessor, confident de la família i conseller d'afers que no tenien res a veure amb la medicina. Què en resta del metge de capçalera en un poble petit com el nostre?

En principi és diferent la medicina de les ciutats a la que es fa aquí. Una característica, que és alhora un gran avantatge, és el temps. Podem parlar, atendre, escoltar i aconsellar els pacients sense presses. La gent surt de la consulta no perquè jo ho digui, sinó perquè sap que n'hi ha d'altres que esperen. També la majoria de les malalties estan relacionades amb problemes psíquics, problemes de relacions personals. Quan el metge hi entra, coneix més a fons el pacient i pot tractar millor els seus mals. Amb el temps coneixes millor els pacients, perquè parles amb ells no solament a la consulta, sinó també a les seves cases, a les tendes, pel carrer, etc.

Em va ajudar molt na Marga, la metgessa anterior. Em va solucionar afers desagradables, i li ho agraesc públicament. Crec -per això ho vull dir- que el poble no ha agraït a bastament l'esforç que va fer. De vegades tocar temes o costums arrelats en un poble, obren innecessàriament ferides d'incomprensió.

Tornant a la teva pregunta, puc assegurar que tant el temps d'atenció al pacient com la possibilitat de conèixer-lo amb profunditat, són avantatges de la medicina rural per respecte a la de les ciutats. Tant jo com els altres metges de la zona, Esporles i Estellencs, mantenim una actitud d'atenció humana envers els pacients i veïns.

Quan començàvem aquesta conversa, parlaves de la imatge, cosa que et preocupava molt: com et rebria el poble, què pensaria la gent de la teva manera d'exercir i de viure, i també parlaves de les teves idees personals i privades sobre qüestions socials i polítiques. Creus que la gent veu en el metge una persona destacada en el poble?

Crec que en molts pobles això és així i, per tant, el metge pot influir molt en el veïnat. En aquest aspecte he intentat demostrar que som com els altres, amb les meves qualitats i defectes. Evidentment em donen un tracte especial sobretot la gent major i els nins, però no he volgut ni vull aprofitar-me'n per treure'n algun avantatge privat o aconseguir coses materials o una influència de caire polític. Hi ha metges que ho fan en altres pobles de Mallorca, però aquest no és el meu estil. M'interessa molt ser el metge de tothom i centrar-me en els temes de la meva professió. Per això no m'interessa identificar-me amb el rector o decantar-me públicament en una opció política determinada, perquè -insistesc- vull ser el metge de tots.

La gent del poble et demana consell sobre assumptes aliens a la medicina, és a dir, consell sobre coses seves?

No gaire. Qualque vegada han demanat el meu parer sobre qüestions

familiars. A Esporles ara em trob amb moltes més preguntes sobre temes privats. Aquí, a Banyalbufar, la gent és bastant dura i reservada i resisteixen amb més fortalesa.

Quan dius que són gent més dura, a què et refereixes: al físic o a l'àmbit psíquic?

A l'àmbit psíquic. Aquí hi ha problemes d'ansietat, encara que el problema més gran és l'insomni. Costa adormir-se. Hi ha una quantitat proporcional de gent que viu sola i, quan ets gran, no dorms tant. Això fa que la gent s'avorreixi i no és que no puguin dormir, sinó que volen dormir més, sobretot a l'hivern que hi ha més hores de fosca. També la tristesa apareix amb més força. No obstant, la gent de Banyalbufar ho resisteix molt bé. Són gent dura.

Quina diferència veus entre banyalbufarins i esporlerins ara que vius més temps a Esporles?

Els banyalbufarins són gent més respectuosa. Exigeixen poc. T'agraeixen qualsevol cosa que facis per ells. Quan em demanen ajuda, és per problemes reals, no per ximpleries. A Esporles hi ha sobretot més demanda. El metge no pot solucionar moltes coses. La gent s'assembla més a la de les ciutats. Aquí, en canvi, quan et vénen a veure, ho fan des d'una situació forçada, una situació a la qual probablement han resistit abans. Són gent més preparada per al sofriment.

Creus que l'entorn natural del poble, la seva ubicació, contribueix a aquest caràcter dur i resistent dels seus habitants?

És clar que sí. Només has de pensar en la situació del poble, les curves i dificultats d'accés. Aquí facis el moviment que facis, t'has d'esforçar més, tant a les cases amb les seves escales, com als carrers, a la muntanya, a les marjades, a la cala. Tenim una costa abrupta i difícil. Em vaig comprar una moto precisament per arribar més ràpidament a les cases, sobretot a les des Penyal.

Has parlat de la tristesa, de l'hivern. estic d'acord amb tu i encara diria més: la gent nascuda al poble i que hi viu sempre mira i espera que l'extern que vol viure aquí tot l'any ho deixi al cap d'un o dos anys, i no s'equivoca. Aquí vénen molts "romàntics" que amb les primeres pluges i la grisor de l'hivern s'acovardeixen i comproven que això no és per a ells. Són visitants d'estiu, de vacances. Per cert que aprofit l'ocasió per comentar que aquí viuen quatre valencians: en Paco des restaurant, na Victòria, en Javier i jo, que som el més recent. Però anem a lo que et deia: Veus que la tristesa i la malenconia de l'hivern afecti d'alguna manera els banyalbufarins? Efectivament. He apreciat i aprecii situacions de tristesa i depressió, però ja ho he dit abans: la gent ho resisteix bé i no acostuma a prendre pastilles. Lo que aquí fa falta és un lloc ample per a tothom, on qualsevol s'hi senti bé i pugui trobar-se amb altres per parlar. Durant l'hivern es troba a faltar un local de vida social i relacions. Això seria una medicina bona i barata contra la tristesa i la depressió: tenir amics o veïns i compartir amb ells unes hores de tertúlia i comunicació.

Feim cas dels consells que ens dones a la consulta o tendim a l'automedicació?

En general em feis cas. Uns al peu de la lletra, els altres d'una manera relativa. També n'hi ha que s'oposen a la medicina tradicional i segueixen la medicina natural o naturista. Els més joves són reacis a la medicació tradicional, mentre que els més grans accepten més fàcilment les medecines de recepta.■

Continuarà...

CARNÍVORS

Xavier Canyelles

En la nostra interessant fauna trobam mamífers que, tant pels seus costums com pel tipus d'alimentació, són anomenats "carnívors" o simplement "salvatgina".

Tres són els carnívors presents a Mallorca: **el mostel, la geneta i el mart**. Anem a descriure'ls bé, un per un, per tal de no confondre'ns.

El mostel

(*Mustela nivalis*)

Aquest petit mustelíid de talla no més gran que una rata és el principal responsable de la matança -en principi injustificada- de gallines i conills domèstics habituals als corrals particulars.

Es tracta d'un simpàtic i a la vegada esplèndid caçador dotat de suau pelatge des de sota el coll fins l'anus. És molt ràpid, d'estilitzada figura llargaruda, sempre extremadament amagadís.

Els mostels cacen des de petits rosegadors (ratolins) fins a gran conills, llebres o gallinàcies i similars, transportant-los després de la mort al seu habitatge o senzillament a un altre lloc més segur on poder gaudir del suculent aliment.

Si un mostel entra casualment en un galliner, per exemple, es queda astorat davant tant d'ocells vius. Aleshores el seu instint l'empeny matar tot el que hi ha al seu davant. Per què? En la naturalesa els mostels actuen com autèntiques maquinetes programades per caçar i per això aprofiten qualsevol moment oportú per realitzar tal tasca. D'aquesta manera, com que no saben mai amb certesa quan trobaran preses importants, es veuen obligats a matar. Ja vos podeu imaginar, idò, el que succeeix en un galliner, o no?

Mostel en posició de guàrdia en una garriga

A Banyalbufar el mostel no ha estat mai un animal rar. El que passa és que el seu caràcter esquiu el fa difícil de veure. Se l'ha trobat a garrigues, boscos i camps cultivats. Abunda més a Planícia, an Es Rafal, a Son Bunyola i a tota la zona de la carretera d'Estellencs.

La geneta (*Genetta genetta*)

Englobada dins la família dels vivèrrids, la geneta, a primera vista, sembla un moix allargat, dotat d'una magnífica i atapeïda cua ratllada. No abunda gaire. Es troba més aviat en zones boscoses i no tant en garrigues o sembrats. Fa uns anys era comú al pinar de la zona de Ca Na Grogà. Actualment se'n veu algun exemplar creuant durant el vespre la carretera Esporles-Banyalbufar-Estellencs. A Planícia no és estranya tampoc.

Es nodreix de petits ocells i ratolins. No sol atacar gallines ni conills. És una llàstima que des de fa molt temps se la captura i mata, fent-li pagar injustament les destrosses del mostel. Fou introduïda a Mallorca pels àrabs. Tot pareix indicar que fa uns anys era un animal corrent a Banyalbufar, perquè a diverses vivendes se'n troben exemplars dissecats.

Geneta caçant granots en un bassa

El mart (*Martes martes*)

Habitant de l'alzinar, darrerament la seva població ha augmentat a causa de la prohibició total de la seva captura i mort. Segons els caçadors esporlerins provoca pèrdues entre els polls de perdiu i guàtl'lera.

El mart, com el mostel, és també un mustèlid, però de gran talla. Alguns individus arriben a ser més grans que la geneta.

Els marts són per excel·lència arborícoles, depredadors d'ocells, ous, nius i ratolins especialment. A vegades prefereixen menjar fruites dels bosc, com arboces, ginebró o mores silvestres.

Se l'identifica clarament pel color marró obscur i per la taca blanca de davall el pit. Aquesta taca pot ser també groga en alguns espècies.

De caràcter més bé nocturn, abans se'l caçava per la seva pell per fabricar abrics i guants.

Freqüenta tot tipus de boscos amb alzines i arbres grossos. Se l'ha trobat, per exemple, des de S'Arbassar fins les parts més baixes de Sa Mola. Normalment, és fàcil que baixi prop de la vila i s'acosti bastant a les cases durant la nit.

Mart enfilat entre branques de pi

Els cans

Joan Antoni Vives Vallès
(11 anys)

El ca és un animal que des de fa molt de temps l'home el va domesticar en un animal treballador i fidel. Els científics pensen que el ca descendeix del llop, un animal gran i robust, de pelatge grisós que abans era el rei de molts boscos. Últimament la quantitat de llops ha disminuït tant que ara es troba en perill d'extinció.

Parlant dels cans darrerament hem aconseguit crear distintes races creuant-lo. Els hem creat per a les nostres feines i com a animal de companyia.

Les classificacions més habituals són quatre: ca de companyia, de caça, defensa o pastor. Poden ser de distints colors i tamany. Cada característica física normalment coincideix amb la tasca que desenvolupa cada ca. Un bon exemple de ca de defensa o guarda seria el "Doberman": ca corpulent i ferotge; és dels que millor desenvolupa aquesta funció. Com a ca de caça el "Blodhound", també utilitzat per cercar persones perdudes, pot seguir una pista després d'unes setmanes de passar algun animal o persona. Per al pastoreig un de bastant indicat per a l'acció seria el "Pastor Alemany", que recolleix el ramat i vigila que els animals no s'escapin. I per companyia el "Pug" molt petitó, amigable i excel·lent per a viure en un apartament o en un pis.

Jo personalment faria sortir fins i tot els meus pares de ca meva per tenir-la plena de cans i deixar-los córrer per tota ca meva. ■

MA'JIL
Vertadera i objectiva història de la revista
(primera era) i origen del nom
Benet Albertí Genovart

Durant l'estiu de 1993 una sèrie de joves ben curros, altruïstes i emprenedors de Banyalbufar, moguts per alts ideals ètics i socials de servei a la comunitat, començaren a madurar la idea de fer reviure el projecte d'una revista d'informació local al poble. L'anterior experiència viscuda (1988) de la malaurada i plorada revista *Albafior* fou un punt de referència inevitable en les discussions prèvies sobre com encaminar les línies futures de la publicació. Es va descartar de seguir amb el nom d'*Albafior* per la impossibilitat d'assolir els seus nivells tècnics, pressupostaris i conceptuals i altres raons de caràcter filosòfic i es decidí per l'aposta d'una nova revista.

El número zero, amb el nom de **MA'JIL** que en Llorenç Vich, membre destacat d'*Albafior*, havia suggerit, es distribuï al poble durant les festes patronals de setembre de 1993. A aquest primer número, muntat en un vespre i amb mitjans escassos, el seguien d'altres cada tres mesos més o menys, i la revista es convertí en un portaveu de la moguda política, social i cultural de la vila. Una revista oberta, com ara, a tothom que vulguir dir la seva. Amb esforços, empatxades nocturnes d'ordinador, discussions (sens arribar a les troncades), empenes i a base d'escurar-nos la butxaca, es publicaren set números fins el setembre de 1995. Tot un èxit de duració certament gràcies a la feina, no exempta de dificultats, del Consell de Redacció. Aquest Consell de Redacció inicial, que ben bé es mereix un monument o placa commemorativa a la plaça que digui: *El poble de Banyalbufar als membres de MA'JIL*, anà variant de persones, totes elles voluntaristes. Aviat es veié la necessitat de replantejar una nova orientació per a la revista una vegada esgotada l'empenta i la il·lusió que la fundà. Finalment es donà un renovat impuls a **MA'JIL**, iniciant-se una nova i original etapa de la publicació, com a objecte tàctil i artesà individualitzat que tots ja coneixem. Sols cal esperar que la nova època de la revista sigui llarga i saludable. Que per molt d'anys poguem llegir **MA'JIL** tots plegats!

Als possibles nous lectors de la nova època que s'hagin incorporat tard a l'edició de la revista, els explicarem el significat de la paraula **MA'JIL**. El nom és un topònim d'origen musulmà que fa referència al sistema de reguiu de Banyalbufar. Seguint els estudis fets per Maria Antònia Carbonero, el nom concretament indica un interval precís de temps i es refereix als safareigs des d'on es redistribueix l'aigua en períodes fixos. Actualment el concepte, originari del sud de la Península Aràbiga (el lemen), es fa extensiu a tota l'organització social de l'aigua, als safareigs, al sistema hidràulic en conjunt. Una part important d'aquest sistema és la captació d'aigua mitjançant els *qanats* (com el de la Font de la Vila), tècnica d'origen miner consistent en obrir un pou on se sospita l'existència d'aigua. Una vegada arribat a l'aquífer es calcula a quina distància ha de sortir l'aigua a la superfície i des d'allà s'excava una galeria fins al pou- mare. El sistema es basava, doncs, en la circulació de l'aigua per gravetat. L'aigua es distribueix actualment en tandes i la seva propietat queda molt repartida per la divisió de la propietat agrícola. Altra peça fonamental del **MA'JIL** és el safareig que assegura el reguiu i la continuïtat agrícola d'una aigua irregular sotmesa als capritxos climàtics mediterranis.

La fundació de Banyalbufar o l'origen de la seva configuració actual, possiblement la devem al notable musulmà Isam Al-Khawlani quan l'any 903 de l'era cristiana va conquerir les illes Balears per l'Emirat de Còrdova. Fou vali o governador àrab fins a l'any 913 introduint nombroses infraestructures i institucions pròpies de la societat àrab, com ara mesquites, banys públics i com no, un sistema hidràulic. Isam Al-Khawlani pertanyia a una tribu sud-aràbiga del lemen, lloc originari -com hem dit- de les tècniques de captació per gravetat de l'aigua i de l'amargenament en terrasses de cultiu intensiu. Molt probablement a Banyalbufar s'establiren petites comunitats tribals o clàniques iemenites que emigraren cap a Mallorca ja en els primers temps de dominació musulmana. Com diu Maria Antònia Carbonero: "Els iemenites són, alhora, uns excel·lents constructors de marjades que ocupen bona part de les zones muntanyoses del país avui en dia, i de qanats, que permeten que les seves terres estiguin esquitxades de petites hortes". Així mateix, l'accidentat terreny de la Serra de Tramuntana no degué representar dificultats en pobles que practicaven l'amargenament del terreny. Altres autors com J. Pirenne ja han comparat les similituds entre el sistema hidràulic al lemen amb el conegut com a **MA'JIL** de Banyalbufar, tot seguint la denominació dels seus semblants a la península aràbiga. El sistema és, com diu Carbonero "una empremta fossilitzada en el paisatge" que ens ha arribat fins als nostres dies.

I si no estau convençuts d'aquesta similitud mirau la foto feta per Joan Manresa en un viatge al lemen, concretament el paisatge és de la zona denominada el jebel Sabir (reportatge publicat a Última Hora, diumenge 18 de febrer de 1996). Com si fos un altre Banyalbufar!

Amb l'article que segueix volem inaugurar en aquesta secció d'història una sèrie de biografies dels fills més representatius de Banyalbufar. Evidentment ens limitarem als personatges de finals del segle passat i del segle XX per la seva proximitat i perquè molts d'ells els hem conegut o almanco els seus descendents directes. Hem cregut convenient iniciar aquesta sèrie amb el general Cotoner, i el lector s'adonarà tot d'una per què, si llegeix l'article ben documentat de l'amic Jaume.

ES GENERAL COTONER, SENYOR DE SA BARONIA

Jaume Albertí i Albertí

Naixement i formació d'un militar

Fernando Cotoner Chacón (Palma 1811 - Barcelona 1888). Fill de José Cotoner Despuig Sala Dameto, cavaller de l'ordre de Calatrava i regidor perpetu de Palma, i de Maria de las Mercedes Chacón Manrique de Lara Net Cotoner Farrandell.

El 28 de setembre de 1825, amb sols 15 anys, ingressa com a cadet en el col·legi militar, ascendint l'any següent a alferes de la Guàrdia Reial d'Infanteria. Passaren al voltant de 7 anys fins que fou nomenat capità, i això realment comporta el començament de la seva vida militar.

Ens trobam a l'època de la regència de Maria Cristina (1833-1840) quan es produí la transició política de l'absolutisme cap al liberalisme. Durant aquests primers anys els liberals lluitaren contra la força carlista per consolidar la ideologia liberal.

En aquestes trifulgues el militar Cotoner tingué un paper destacat al front de l'exèrcit liberal. Bilbao i València foren protagonistes del segon moviment absolutista. Per contrarestar l'aixecament, el jove oficial Cotoner formà part de la columna mòbil d'infanteria i cavalleria que entrà a Talavera des d'on, després de la victòria, tornà cap al seu regiment de Bilbao. En aquestes comarques Cotoner tornà a destacar combatent a Mundaca, Bermeo i Alsàzua. Era l'any 1834.

La sort no l'acompanyà el 25 de juliol quan fou ferit, per primera vegada, a l'atac d'Olazagoitia on assolí el grau de Tinent Coronel. Un cop curat Cotoner continuà participant en diferents batalles contra els carlistes. Fou de nou ferit en combat l'1 de maig de 1835 a Guernica, però continuà al cap del batalló animant als seus soldats a continuar fins que rebé una segona ferida que el va impedir de seguir al front. Malgrat les dues nafres, a cavall se situà a la rereguarda de l'exèrcit.

Un cop restablert, tornà a Bilbao on la ciutat fou assetjada pels carlistes. Cotoner, amb crosses per tenir les ferides encara obertes, continuà lluitant. Nous combats i ferides li permeteren l'ascens a Coronel. Destacada fou la batalla de la Sènia, quan Cotoner manà l'esquerra de l'exèrcit i ocupà el poble. Aquesta victòria li proporcionarà en un futur el títol de Marquès de la Sènia. Ascendit a brigadier continuà lluitant fins acabar la guerra.

Noves accions militars podríem destacar de Fernando Cotoner però la llista es faria interminable. Volem assenyalar sols que el 1845 fou nomenat segon caporal de l'exèrcit de Catalunya, el 1847 capità general de Burgos i el mateix any capità general de les Illes Balears.

Després continuà exercint multitud de càrrecs d'importància: capità general de Puerto Rico (1856-60), d'Aragó (1862-63) i de Catalunya (1863-64 i 1865-66), president de la secció de Guerra i Marina del Consell d'Estat (1868-72), director general d'Infanteria (1874), director general de la Guàrdia Civil (1874-1882), director de la caserna d'Invàlids, etc.

El 1871 li fou concedit el títol de Marquès de la Sènia, per la victòria esmentada i el 1882 el títol de "Grande de España".

Al final de la seva carrera militar adornaven el seu pit nombroses condecoracions obtingudes als camps de batalla, les grans creus de San Hermenegildo (1859), San Benito de Avis (1864), Mèrit Militar Carlos III i Isabel la Catòlica, San Fernando (de primera i tercera classe) i era gentilhome de cambra (1860) amb exercici i servitud. L'any 1882 passà a la reserva.

El General viticultor

L'influx del llinatge Cotoner sobre la viticultura a Banyalbufar a l'època contemporània ha estat decisiva a l'hora de l'expansió definitiva del conreu de la vinya elaborant un vi de molta qualitat, obrint noves vies per a la seva difusió i reconeixement.

L'actual renom del vi de Banyalbufar es deu, entre altres coses, a aquestes persones que amb diferent intenció i mesura varen fomentar tot un culte i veneració per la producció de vi a Banyalbufar. La posició socio-econòmica de la família Cotoner propicià l'enlairament als mercats europeus del vi de Banyalbufar. El reconeixement d'aquesta tasca cristal·litzarà al segle XIX amb l'atorgament de nombrosos premis internacionals per al vi de Banyalbufar.

Encara que crec que seria del tot injust situar al General Cotoner com l'inspirador d'aquesta empena que es donà al conreu vitícola, sempre al voltant de les terres de Sa Baronia.

Dintre de la nissaga dels Cotoners cal situar aquesta primera embranzida en el seu padrí, el polític i militar Francesc Cotoner i Salas, perquè fou ell el qui trencà noves terres a Sa Baronia per sembrar malvasia i construí noves marjades al lloc avui conegut com Es Bolcadors o Coster de Sa Baronia. De tota manera no ens enganem, la intenció de Francesc Cotoner fou estrictament lucrativa mentre que serà el seu futur net el qui, recollint tot l'ambient vitícola que es respirava a Sa Baronia, li donà a tota aquesta indústria un caire més romàntic i exquisit, com així ho proven les participacions de la malvasia a les diferents exposicions universals. Així el General Cotoner obtingué premis per als seus vins de Banyalbufar a les exposicions de Madrid (1857), Balears (1871), Barcelona (1872), Viena (1872 i 73), Filadèlfia (1873) i Londres (1874).

Els anys 40 i 50 del segle XIX foren sense cap dubte els més durs de la història contemporània de Banyalbufar. La riquesa i subsistència del poble fou devorada per un cuc. La plaga del pugó o animaló és la primera plaga ben documentada que sofri la vinya a Banyalbufar, deixant al seu pas nombrosos pagesos miserables.

Les perspectives de recuperació després de la plaga del pugó foren truncades amb l'arribada de l'oidium a Mallorca durant la primavera de l'any 1851. Les vinyes de la Serra de Tramuntana foren les primeres en patir-ne les conseqüències, i Banyalbufar no fou una excepció.

No sabem amb exactitud quan per primera vegada s'utilitzà el sofre a Banyalbufar. El que sí se sap és que Banyalbufar fou una de les primeres poblacions a Mallorca -si no la primera- on s'emprà amb èxit el sofre com agent exterminador de l'oidium.

El remei arribà a Banyalbufar gràcies a una persona que per la seva posició socio-econòmica i, sobretot pel seu amor a la viticultura banyalbufarina, aconseguí fer-se amb la salvació de tot un poble. Ens referim, com no, al nostre biografiat Fernando Cotoner i Chacón, que com en d'altres casos actuà com a patriarca del poble ajudant-lo a passar l'entrebanc de la misèria i la fam. Vegem el que ens diu l'Arxiduc sobre això:

La búsqueda de remedios para la enfermedad fue al principio infructuosa, hasta que se descubrió que el azufre era el medio más eficaz. Fue el general Cotoner uno de los primeros en aplicar este agente en sus viñas de Banyalbufar. El azufre se aplica tres veces por medio de una especie de embudo agujereado acoplado a un fuelle; la primera cuando las cepas empiezan a brotar y cuentan ya con renuevos de 3-4 pulgadas (8-10 cm); la segunda cuando empiezan a formarse las uvas; y la tercera ya a punto de maduración. Por lo general, todos aquellos campesinos que no han rechazado la medida han salvado sus cosechas.

Durant molts anys el General Cotoner anà omplint el celler de Sa Baronia d'excel·lents ampolles del millor vi, no sols de Banyalbufar sinó també d'altres llocs. A l'any 1889, un any després de la seva mort, el celler contenia:

Malvasia: 99 ampolles.
 Vi de Castella: 96 ampolles.
 Oporto: 8 ampolles.
 Mollar vell: 30 ampolles.
 Moscatell vell: 87 ampolles.
 Giró: 29 ampolles.
 Xerès: 127 ampolles. 48 es dubte si ho són o no.
 Burdeos: 80 ampolles.
 Manzanilla: 22 ampolles.
 Vi negre: 27 ampolles.
 Xampany: Més de 5 ampolles.
 Pàmpol rodat: 59 ampolles.
 Vi Ceriola: 8 ampolles.
 Cervesa: Sense especificar la quantitat.
 Capses del senyor Almodóvar: 15 ampolles de vi.
 Desconegut: 11 ampolles.

Total: 695 ampolles.

La construcció de la carretera

Com sabeu tots, abans de l'actual carretera que uneix Banyalbufar amb Esporles i Palma, la comunicació entre aquestes dues poblacions es feia pel Camí des Correu. Els nous temps i les noves necessitats d'unes vies d'enllaç més modernes i ràpides féu que es començàs a construir el 1850 una nova carretera en la qual tradicionalment s'ha dit que el General Cotoner tingué un paper destacat. Els documents consultats no són gens explícits sobre aquest tema però no tenim cap raó per dubtar que així fou.

Segons la veu popular, a més dels peons banyalbufarins que anaven a jornal a càrrec de l'Ajuntament, el General Cotoner féu portar soldats -o foren presoners?- biscaïns per obrir la nova carretera. D'ells, fins fa alguns anys en quedava un simpàtic record vora la carretera: la font dels Biscains. Aquesta font fou destruïda i reemplaçada per una altra de joguina gràcies a la política d'eixamplament de carreteres que portà l'ara destituït -sortosament- Gabriel Cañellas.

El 1850, a iniciativa de Fernando Cotoner, aleshores Capità General de les Illes Balears, es féu adobar el carrer d'entrada a la vila, anomenat Cas Rossinyol, fins a la sortida del poble, al cantó de Can Colom. Les mans de l'obra les devien posar els propis veïns mentre que Cotoner es comprometé a pagar al mestre que es necessitàs per aquesta obra.

La volta de Sa Barandilla també és coneguda com a Sa Volta des General, en recordatori a les hores que passà en aquell lloc contemplant el seu poble.

El General ajuda a adobar l'església

A conseqüència del terratrèmol que patí Mallorca l'any 1851, els murs de l'església de Banyalbufar s'esquerdaren. Especialment patí greus sotragades la paret que se situa sobre la carretera, davant l'entrada de la Baronia. L'any 1858 l'Ajuntament s'adreçava a una personalitat desconeguda per nosaltres anunciant-li com "*efectivamente una de las paredes de la iglesia de este pueblo conlindante con la propiedad la Baronia hase muchísimo tiempo que amenaza ruina y si llegase a desmoronarse serian inmensos los perjuicios que ocasionaria a la referida casa la Baronia por estar situada enfrente de la antedicha pared ruinosa*". Sobre s'hi havia algun compromís contret per l'Ajuntament sobre la reparació de l'església es contestà que "*no consta que haya habido ningún compromiso, sólo únicamente se sabe que por invitación del excelentísimo señor don Fernando Cotoner al Ayuntamiento del año 1858 y la mayoría de vecinos de este pueblo se prestaron a contribuir personalmente y gratis para la reparación de la obra de que se trata*". Desconeixem a hores d'ara la quantia i la importància de la donació que féu el General per a aquesta obra que, per altra banda, li sortia ben a compte si volia entrar a casa seva.

La mort del General

El General Cotoner morí a Barcelona el 16 de juny de 1888 a l'edat de 78 anys. De la desgraciada notícia, no es féu ressò Mallorca fins que, dos dies després de la defunció, el diari *La Almudaina* publicà la següent nota:

De la Capital

Personas llegadas hoy del continente y que nos merecen entero crédito, nos participan la triste nueva del fallecimiento del Excmo. Señor Teniente General don Fernando Cotoner, Marqués de la Cenia, ocurrido en Barcelona. Con verdadero pesar publicamos esta noticia de referencia, mientras nos cercionamos de su exactitud y podamos adquirir más pormenores.

El dia següent el mateix diari confirmava la notícia:

El General Cotoner

Desgraciadamente se ha confirmado la noticia que publicamos en nuestro número de ayer dando cuenta de la muerte del anciano Marqués de la Cenia.

El general Cotoner havia partit de Mallorca cap a Barcelona creient trobar en aquesta ciutat una millorança a la seva malaltia que feia alguns mesos que s'agreujava seriosament. Els metges barcelonins qualificaren la seva malaltia de greu, donada la seva ja avançada edat, encara que mai no perderen l'esperança donat que el General era un home físicament molt fort. En realitat la seva salut experimentà una milloria, però a la nit del divendres dia 16 de juny de 1888 es presentà una crisi molt greu que en poques hores acabà amb la seva vida "*no sin haber dado tiempo -puntualitzà La Almudaina- de que el general Cotoner, ferviente y sincero católico, recibiera los Sacramentos de la Iglesia*".

El dilluns 18 de juny molts barcelonins de totes les classes socials acudiren al funeral i honres fúnebres que se celebraren a l'església de la Mercè.

El dimarts 19 el vapor Bellver arribà a la badia de Palma portant el cos del General Cotoner que fou en tot moment acompanyat per la

seva dona, Francisca Allendesalazar Loizaga i els seus dos fills Nicolàs i José Cotoner Allendesalazar -futur fill il·lustre de Banyalbufar-.

El fèretre, que fou portat per persones de la Marina de Guerra, fou traslladat a la Consigna, convertida com a capella ardent.

Totes les autoritats rellevants de l'illa i molta gent anònima acudí al moll omplint-lo durant bona part del matí. A l'horabaixa, concretament a les 18:30 hores, fou conduït el Marquès de la Sènia al cementiri de Palma. Des del port recorregué els carrers Marina, Born, Unió, Mercat, Riera i Rambla, acompanyat d'un impressionant seguici format pels asilats de la Beneficència, per la clerecia parroquial de Santa Creu i per guàrdies civils. El fèretre anava col·locat segons el costum militar, és a dir, sobre un armó tirat per quatre mules guiades per igual nombre d'artillers. Així mateix el taüt anava adornat amb diverses corones amb les seves corresponents cintes: "Señores Jefes Militares", "Sr. Vicepresidente de la Comisión Provincial" i "Sr. Teniente de Alcalde".

El dol anava presidit per Victoriano López Pinto, Capità General accidental, pel governador civil, pel vicari general en representació del bisbe, pel batlle de Palma, pel president de l'Audiència, pel president de la Diputació Provincial i pel delegat d'Hisenda.

Darrera d'aquestes personalitats se situaven els caps i oficials de totes les armes, funcionaris públics i un gran nombre d'amics del General. Un batalló d'infanteria de Filipines i una secció de cavalleria formaven un piquet. Tancava el seguici el cotxe fúnebre i setze carruatges més.

Quan es passà per la Porta de Jesús el batalló d'infanteria féu tres descàrregues en senyal de dol.

De la solemnitat del funeral i enterrament del General Cotoner, se'n feren ressò els diaris de l'època. Per a *La Almudaina* el moviment espontani d'afecte i dol que despertà la mort del General "*es la prueba más elocuente de las cualidades que sobresalieron en el militar pundonoroso y cumplido caballero en quien fácilmente encontraron benevolencia y alivio cuantos acertaron á implorarlos desde los diferentes y elevados puestos que ocupó en su honrosa carrera*".

No sols els diaris de Mallorca publicaren notícies sobre la mort del vell General. També publicacions com *El Imparcial* de Madrid o el *Diari de Barcelona* ho varen fer.

Al nostre poble de Banyalbufar també arribà la notícia de la mort del General. Així podem llegir a les actes del ple de l'Ajuntament del 3 de juliol de 1888:

En seguida el senyor Presidente manifestó la sensible desgracia de la muerte del excelentísimo señor don Fernando Cotoner y Chacón que hera sentida y deploraba toda la Corporación y se acordó por unanimidad que de propio pecunio se costeara una corona para colocarla en el conventual el día que se hiciera el funeral en esta población, en memorial del amor paternal que siempre había tenido en el pueblo de Bañalbufar; y que todo el Ayuntamiento en Corporación asistiese a los fúnebres obsequias que se hiciesen en esta iglesia en sufragio de su alma.

A Banyalbufar també es féu un funeral en memòria de la persona que durant molts anys havia estat un bon recurs sòcio-econòmic per al nostre poble. El funeral es féu el dia 30 de juny, 11 dies després que el de Palma.

L'herència del General

Fernando Cotoner féu testament l'1 de febrer de 1885 davant un notari de Madrid i, per aquest motiu, no hem pogut tenir accés a les seves últimes voluntats. Emperò, i és en realitat el que ens interessa, sí que sabem quin fou el repartiment dels seus béns a Banyalbufar l'any 1905. Dos dels seus fills foren els adjudicataris de les propietats que posseï el General al nostre poble, mentre que l'hereu dels seus títols fou el seu fill Nicolau Cotoner Allendesalazar, aleshores tinent-coronel d'infanteria de Palma.

A José Cotoner Allendesalazar, comte de Sallent i futur fill il·lustre de Banyalbufar li tocà:

1. **Sa Baronia** formada per les següents porcions: La Plana, Parrals Vells i Es Coster. A més Sa Baronia tenia les següents agregacions: a) porció de corral comprada a Antoni Picornell; b) porció de corral comprada a Jaume Albertí Picornell; c) una casa amb el nº 3 del carrer Font comprada a Antònia Albertí Albertí; d) una porció de terra de la finca de Can Tomàs comprada a Josep Ripoll Bujosa; e) dues porcions de terra

de Ca'n Font comprades a Isabel Maria Mas i Isabel Mulet i Mas i la coneguda com Ca les Mores per permuta amb Maria Rosa Amengual

Tota Sa Baronia tenia dret a 23 hores d'aigua de la font de la Vila i s'estimà en 8.580 pessetes.

2. L'olivar **Lo Forcai** de 7 quarterades d'extensió. Valorat en 2.100 pessetes.

3. **La Comuna de Lloscos** que comprèn olivar i pinar d'extensió de 14 hectàrees. Valorada en 100 pessetes.

4. Una casa anomenada **Cotxeria**, al carrer Major nº 3. Valorada en 200 pessetes.

5. Una part de la finca denominada **Na Redolta** o **La Costa** que consisteix en 11 marjades i porció de pinar. Té una extensió de 1 quarterada i dret a 2 hores i 20 minuts d'aigua cada quinze dies de l'aigua de la font de la Vila. Valorada en 230 pessetes.

A Maria Allendesalazar se li adjudicà:

1. La finca **Son Albertí** amb dret d'11 hores i 30 minuts cada 15 dies de la font de la Vila. L'extensió és de 10 quarterades amb casa i celler. Valorada 2.520 pessetes.

2. La finca **Camp d'en Toios**. Travessada per la carretera d'Estellencs que la dividia en dues parts: una denominada la Vinya del Camp i l'altra Vinya de la Caseta. Aquesta finca del Camp d'en Toios tenia una sèquia denominada del Camp per conduir en ella les aigües de reg de la font de la Vila, amb dret de pas per a les finques que travessa per netejar-la i conservar-la. Cada 15 dies tenia la finca dret a 6 hores d'aigua de la font de la Vila per a la Vinya del Camp i una hora per a la Vinya de la Caseta. Tot valorat per 200 pessetes.

3. La part restant de la finca **La Costa** o **Na Redolta**, després de l'adjudicació feta al senyor Comte de Sallent. L'extensió és de 6 marjades. Té dret a 4 hores i 40 minuts d'aigua cada 15 dies de la font de la Vila. Valorada en 370 pessetes.

Així quedaren les propietats després de la mort del General que les adquirí per poder gaudir d'un merescut descans de la seva vida militar aviciant parres i tastant preades malvasies.

El General recordat

En Benet Albertí i jo publicàrem ja fa alguns anys al *Diario de Mallorca* una entrevista amb Pere Cotoner i Cotoner (Madrid, 1911) sobre els records d'infantesa que tenia de Banyalbufar i en particular de Sa Baronia. També li fèrem la següent pregunta sobre el seu besavi Fernando Cotoner Chacón:

¿Qué actividades realizó su bisabuelo el General Cotoner desde la Baronia?

Mi bisabuelo, que en la guerra contra los carlistas lo hicieron marqués de la Cenia en tiempos de Isabel II, hizo la carretera de Esporles a Banyalbufar i fue el primer dueño de La Baronia y el que más impulsó la cuestión del cultivo de la famosa malvasía que hoy en día ya no sé si queda. La malvasía tuvo mucho éxito ya en unas exposiciones que se hicieron en París donde ganó un premio no me acuerdo del año pero era en el siglo pasado. En aquel tiempo comercializaban la malvasía en botellas con la marca "Albafior". Yo me acuerdo que en el celler de La Baronia hacían un moscatell buenísimo, luego vino blanco pero lo principal era la malvasía que era un vino seco, una especie de los vinos andaluces como el fino La Ina, pero más bueno, de más categoría y más reconocido por todo. Me acuerdo de cuando vivíamos en Madrid que todo el mundo nos pedía a ver cuando tralamos una botella, porque era un vino fantástico. Al principio de La Baronia se cuidaban mucho de nuestras parras de malvasía pero luego con la filoxera cambió el modo de llevar las fincas y ya se introdujo mucho los tomates de ramallet y ya a la muerte de mi bisabuelo parte de La Baronia se tuvo que repartir entre las hijas de él y ya no quedó todo el nucleo grande de la finca.

Evidentment els records que tingué Pere Cotoner sobre el seu besavi foren molt difusos, encara que a mi em continua resultant entranyable tomar rellegir la visió d'un descendent directe del nostre General Cotoner. ■

AL-MAYURQA

Guido Dettoni della Grazia

A Banyalbufar m'havien parlat molt d'Al-Mayurqa, un conjunt de música tradicional mallorquina. Els joves banyalbufarins havien insistit que la flautista era molt atractiva. Sense haver-los vist ni escoltat mai, la impressió que en tenia era agradable i, en assabentar-me de la seva recerca sobre els instruments musicals arcaics, vaig pressentir consistència intel·lectual i seriositat. Tenia ganes de conèixer-los i escoltar-los.

Aquesta és, a més, l'ocasió per inaugurar la secció de música que s'havia vist frustrada en el número Zero de Maj'Il quan en Xisco de "La Busqueda" refusà per raons personals i no explicades l'entrevista que li havia proposat.

El 3 de febrer d'enguany, l'Associació Cultural Bany-Al-Bahar organitzà una execució musical d'Al-Mayurqa ambientada a Sa Plaça amb foguerons per torrar-hi carns i pans. El fred de l'hivern es feia sentir però la música, la dansa i el foc li feien la competència.

Quan vaig entrar a Sa Plaça, passant al costat de l'Olivera Prenyada, Al-Mayurqa ja estava actuant, tocant i cantant.

De seguida la jove flautista em cridà l'atenció, fins i tot abans d'escoltar bé la música i quan encara estava distret pels moviments dels qui dansaven amb alegria i assaboria amb tot el cos aquells moments d'expressió empresonada pel ritme vital i repetitiu. El so de la flauta era penetrant, inesgotable. Era el so que més sentia, empresonava els sons dels altres instruments i marcava les empentes i els gestos de collir blat o figues dels dansaires. La flautista era infatigable i tocava sense alterar-se al servei del seu instrument i de la música. N'estava sorprès, i els meus ulls i orelles cercaven més.

La veu i l'accent ben mallorquí, una barba que et confon, un aire de profeta, ritme i cordes i els peus fixats a terra deixant que el cos sembli lleuger i lliure. Al seu costat, unes grans ganes de cantar, una veu espontània i femenina, tota ella viva i expressiva. (Vaig saber més tard que era la mare de la flautista, i jo que em creia que era sa germana!!). Concentrat i seriós, el quart destaca per la seva altura, encara que el seu cos s'encorbi cap endavant i baixi vers el guitarró. Més tard identifico el cinquè darrera micros i bafles amb aire jove sense ser-ho. El veia de perfil.

Les torrades començaren. Era la mitja part. Observava els músics. No vaig poder arribar a massa conclusions perquè, a part de la flautista que sortí del grup per unir-se a altra gent, va trencar la seva impassibilitat i va riure amb ganes d'adolescent, els altres es mantenien junts i només vaig pensar que el barbut era el cap de tots ells.

La segona part va transcórrer amb força i alegria, necessàries per a tenir la sensació que havíem escurat el tassó de la vetllada en acabar vers la mitja nit.

Gràcies a la presentació d'en Paco, l'organitzador, els vaig convidar a cas Batle Negre per xerrar amb la idea de fer-los una entrevista. Al cap de poc vaig saber que només escriuria d'ells i de les meves impressions.

En Toni Roig, el barbut, era efectivament el cap del grup, i en Miquel Carbonell, alt i encorbat sobre el guitarró, era el suport intel·lectual més evident. En Gaspar Jaume, el que jo veia de perfil, és el pare de la flautista, na Neus Jaume, i l'home de la seva jove mare, na Maria Vilches. Em digueren que en Joan Francesc Escudero, a la península aquells dies, també pertany al grup.

Ja les barbes d'en Toni no em confonien. L'edat de la Neus, 16 anys, sí que em sorprenia: n'aparentava més i tocava amb maduresa. Les seves paraules revelaven grans inquietuds fins al punt de no sentir que la música ho podria ser tot per a ella; volia conèixer i experimentar més coses. Quan més tard aparegué n'Aina, la seva germana més petita, estudiant de violí, vaig escoltar com aquesta volia dedicar-se a la música i prou. Les oposicions entre germanes poden arribar a ser molt estimulants, encara que plenes de tensions no expressades. Tinc curiositat de veure si Neus i Aina, pianista i violinista, algun dia tocaran juntes, elles dues, l'una en front de l'altra!

Na Maria Vilches canta, sempre ha tingut ganes de cantar. Al-Mayurqa és el cant, el ritme que ella du a dintre, sincer, honest.

En Gaspar pot estar envoltat de tantes dones musicals, perquè ell és un home musical amb una musicalitat més forta que la quotidianitat de la feina obligada.

En Toni Roig em parla d'una escissió d'un grup de Son Ferriol per divergències ideològiques. A partir d'allí es forma Al-Mayurqa fa 4 anys, però només el 16 de gener de 1995 es constitueix definitivament el grup actual el 16 de gener, dia i mes del naixement de la Neus. En Toni em parla de la línia ideològica del grup, que és la seva i que els altres comparteixen.

La música popular, l'origen de la qual es perd en el temps, testimoni d'una societat que tant ha canviat, és recuperada i actualitzada musicalment per propiciar la continuïtat d'un conviure humà, directe i expressiu. És música per dansar, és boleros, jotes, ball de bot.

On cap l'ideologia? -deman.

En Miquel recolza en Toni i m'explica que la música popular per a ells és tradició i compromís amb la cultura de Mallorca per no perdre la identitat, les arrels, la llengua. I així la música s'uneix a la paraula cantada per mantenir identitat, llengua i llibertat.

Música per dansar, música en directe. He escoltat, després d'aquesta xerrada el CD "Projecte Roig" d'Al-Mayurqa. Havia de tancar els ulls i recordar aquell vespre a Sa Plaça de Banyalbufar per poder-ne gaudir. Els instruments arcaics, els ossos de xot curats a dins de la terra, els canyissos. Uns sons purs que fan música i objectes tàctils que evocuen un temps que no s'ha perdut. Emocions i entusiasme en sentir d'on venim i el que tenim darrera nostre. Així la conversa esdevenia sempre més comunicació, quasi més enllà del que dèiem.

29 de febrer de 1996 a la Fundació E. Darder

D'una banda podia donar per acabat el meu escrit, però sentia que havia d'anar a escoltar-los un altre pic. M'havien parlat del repte de musicar poesies i anunciaren que a la Fundació Darder anaven a presentar algun resultat.

Cantaren poesies d'en Toni Roig i d'altres, però això és el que menys va comptar per a mi. Un altre cop atret per la seva bona manera de fer música i per l'estil personal d'encarar-se al públic amb familiaritat i simpatia, la cosa que per mi va comptar més és l'actitud "política i social".

"VOLEM INDEPENDÈNCIA, VOLEM PAÏSOS CATALANS"

"TINC UNA VISIÓ PESSIMISTA DEL FUTUR DEL CATALÀ....UN DIA DEIXAREM DE PARLAR-LO.....SI NO LLUITEM PER LA SEVA SUPERVIVÈNCIA...."

"LA REPÚBLICA INDEPENDENT DE PÒRTOL"...un excés que revela una profunda inquietud. El públicriu quan en Toni Roig ho diu.

"VOLEM INDEPENDÈNCIA" i es posen drets cantant-ho.

Parlant d'ells, vull que el lector accepti que em limit a donar unes impressions del que veig i escolt. No es tracta aquí de fer una crítica que judiqui el que Al-Mayurqa fa o no fa.

És un grup que en sap molt, de tocar i de cantar, però he sortit de la Fundació Darder preocupat. Preocupat per la llengua, pel nacionalisme i per la música popular. ■

LA NINA DIFERENT

Catalina Tecla

La nina és preciosa i molt alta per la seva edat encara tendra. És rossa, ulls verds, té quatre anys i es diu Neus.

Neus juga alegrement amb els seus companys al pati del Col·legi, però, si la crides ni que sigui a un metre de distància, no es gira ni es dóna per al·ludida. És més. No arriba a saber que algú l'està cridant.

Què li passa a na Neus? Aparentment res. És maca, corre, salta, juga i fa el mateix que els altres companys i companyes, però ella ni hi sent ni parla. El diagnòstic mèdic de na Neus és: *Hipoacúsia* (vol dir dura d'orella) *neurosensorial bilateral*, *deficiència auditiva*. La gran pèrdua auditiva la priva d'identificar els sorolls ambientals i evidentment de sentir la veu humana.

Ara que sabem que na Neus no ens sent, ens podem aturar a pensar què és la sordesa.

Les definicions poden ser nombroses i diferents segons el seu grau, el lloc que afecta l'oida, el temps de l'aparició i segons els distints especialistes. Tot i així tots coincideixen en el fet que la pèrdua de l'audició la incapacitarà per a adquirir el llenguatge amb els mitjans naturals, en l'enorme incidència que tindrà en el seu creixement intel·lectual i en la problemàtica per a una adequada interacció social i laboral.

El pensament és llenguatge interioritzat i alhora el llenguatge és pensament fet visible. Però, tant si parlem cap a dins com si ho feim cap a fora, aquesta parla és fruit de la intel·ligència alimentada amb el do de la paraula.

Idea-pensament-llenguatge, heus ací una trilogia difícil de conjugar en una nina com na Neus que es veu mancada d'un important canal d'informació i comunicació.

La pèrdua de l'audició comporta serioses conseqüències psicològiques, intel·lectuals, lingüístiques i socials. Neus, pel fet de ser sorda, és una nina insegura, ansiosa, afectivament immadura, irritable i fins i tot agressiva en l'àmbit escolar i familiar.

Potencialment és una nina normal, però, segons quines siguin les causes que han produït la sordesa, poden aparèixer altres limitacions. La seva manca de comunicació verbal li dificulta captar idees abstractes, i per això mateix tendeix a la memorització mecànica, a la irreflexió, a la manca de comprensió, a la pobresa de vocabulari, etc. Fins i tot podríem pensar de vegades que aquesta nina preciosa sofreix altres deficiències intel·lectuals.

Dibuix de Verónica Díaz (13 anys)

Però on més es nota que na Neus és diferent de la resta dels seus companys i companyes és en una manca de comunicació verbal, en la seva incapacitat d'estructurar el llenguatge, en seguir i comprendre el conte que la mestra li està contant. Per poder comunicar-se d'una manera natural i espontània amb ella i altres com ella, na Neus haurà de passar per grans dificultats abans adquirir les formes lingüístiques, interioritzar-les i expressar-les amb una veu natural, ja que el seu grau de sordesa també influeix en la qualitat de la veu, els elements prosòdics, el ritme, l'entonació i la fonètica. I si greus són els problemes descrits, na Neus s'haurà d'enfrontar amb el terrible aïllament social i de vegades familiar que li imposa la seva mancança auditiva.

Neus no comprèn, però tampoc no se la comprèn i a poc a poc s'aïlla.

Serenitat, tenacitat, esperança ha de ser l'actitud dels pares, i sobretot que no es deixin dominar per la depressió. La sordesa limita, però no impedeix assolir metes en la vida i integrar-se en la societat

Parlau-li, mirau-la a la cara, mai a darrera, sense gesticular massa!

Parlau amb ella contínuament! Encara que de vegades sembli inútil, no és així! Aquesta feina unida a la de l'especialista acabarà per donar els seus fruits. ■

MARXA A PEU A GINEBRA A FAVOR DE LA PAU A RWANDA I BURUNDI *Xisco Busquets*

El nostre poble veí, Estellencs, té una petita fundació ONG (organització no governamental) amb els següents objectius: ajuda al tercer món, espiritualitat i ecologia. S'anomena "Fundació s'Olivar d'Estellencs". En són membres el Pare Miquel Suau, Na Susanna i en Joan Carrero, que és el president. D'ell va sortir la idea de partir cap a Ginebra a peu per demanar al secretari general de l'ONU, el Sr. Broutos Ghali, que posi remei a les matances diàries de persones a Rwanda i Burundi. Aquesta idea va ser molt ben acollida per *Amnistia Internacional*, *Veïns sense fronteres*, *Drets humans*, *Apotecaris solidaris*, *Missioners dels Sagrats Cors*, *Justícia i Pau*, *Ingenieria sin fronteras* i *Pro-Sud*. Totes aquestes organitzacions componen la coordinadora per a la prevenció de conflictes (C.P.A.C.).

El dia 27 de gener partiren a peu cap a Ginebra des de la plaça de St. Jaume de Barcelona. Feren tot el trajecte a peu (1000 km) en Joan Carrero, en Marco Vélez, en Francisco Gutiérrez i en Toni Cañabate, que és un bergant de 19 anys. Li vaig demanar per què ho havia fet, i em va contestar: "No puc quedar-me tranquil a ca meva mirant sa tele o penjat de s'ordinador sabent que a Rwanda s'estan matant cada dia". Després de 25 dies de marxa tant si feia bon temps com si plovia, diu en Joan Carrero que el pitjor de la pluja era que havien de dur botes de goma i que això els produïa bòfegues als peus; de tota manera, si recordaven que els rwandesos estaven a la presó acaramullant-se set per metre quadrat i dormint drets, agafaven coratge.

A Ginebra varen ser rebuts per l'alt comissari per als drets humans: Sr. José Ayala-Lasso, el qual els va agrair el que havien fet i va prometre que la marxa no seria inútil. Digué: "Totd'una posaré fil a l'agulla i miraré de fer tot el que estigui a les meves mans per evitar les morts i sobretot per prevenir les matances i els refugiats".

Mentre la comitiva de mallorquins va ser a Ginebra, s'hostatjaren a cases particulars on foren tractats esplèndidament. Tots contaven detalls de l'hospitalitat rebuda de part de membres d'Amnistia Internacional. Un d'ells va contar que a tres pesos pesats de la colla (dic pesosats perquè entre els tres deuen pesar més o manco un quart de tonelada), o sigui, en Paco Mengod, n'Alexandre Segura i en Cecil Buele, els havien preparat una banyera, on els tres hi cabien, al jardí amb una temperatura d'ambient de tres graus negatius i l'aigua a 40 graus. S'ho passaren d'allò més bé i, "en sortir de l'aigua -diu n'Alexandre- no necessitàvem tovallola, perquè amb so fred t'eixugaves totd'una i quedaves molt relaxat. Va ser massa".

En Xisco Amengual i en Jon Lambourne acompanyaren amb les xeremies els marxaïres des de la frontera suïssa fins a l'edifici de l'ONU. Tothom els mirava quan caminaven per Ginebra fent sonar les xeremies. En Xisco sona el flabiol i toca el tambor i en Jon és el xeremier. Idò heu de creure i pensar i pensar i creure, com diuen les rondalles, que en Jon és anglès, fill de pare anglès i mare irlandesa. Va venir a Mallorca quan tenia 8 anys, i ara no solament parla un mallorquí perfecte, sinó que toca ses xeremies. Parlant de xeremies, un dia varen preparar un debat al cafè-teatre de St. Gervaise. Idò bé, després del debat i el sopar, els suïssos, els africans i el personal demanaren als xeremiers que tocassin.

Així ho feren; fin i tot n'hi hagué que s'atreviren a ballar un bolero. Finalment tots els mallorquins cantaren "Na Catalina de plaça", "En Joan petit quan balla", "Sor Tomaseta" i unes quantes cançons més que varen entusiasmar el públic.

L'Alt comissari de l'ONU (el segon de l'esquerra) per els drets humans rep els mallorquins

Res més. A part d'aquests moments d'esbargiment, la marxa va aconseguir un èxit total per la repercussió que ha trobat en tots els mitjans internacionals de comunicació, per haver desvetllat la consciència de molta gent i per l'acollida que han trobat no solament a Ginebra, sinó també a Brussel·les, on varen ser rebuts per Emma Bonino, Comissària del Parlament europeu, i a París, on es trobaren amb José Mayor Zaragoza, president de l'Unesco.

Ja veis quin ressò ha tingut una idea senzilla sorgida prop de Banyalbufar, al poble veí d'Estellencs. ■

BANYALBUFAR

Nicolau Dameto i Cotoner

I

La lluna que avença
planteja l'extensa
muntanya que guait;
baix d'ella la vila
se mira tranquil·la
dins l'aigua del mar.

Tota falaguera
va ran la vorera
d'un jove la nau.
Pareix la gavina
que cerca marina
cansada del mar.

Cercant la pagesa
l'ardenta escomesa
no es mou del penyal.
La jove la mira
rient mentres tira
la pinya dins mar.

L'alegre aimadora
és més pescadora
que el jove colrat.
Filosa en sa canya;
per ço tant s'afanya
filant vora el mar

i espera resolta
que es giri altra volta
per tirar-li l'ham.
Així mentre ell pesca
cantant, altre esca
li tira a la mar.

II

"Jo som la pubil·la
que fila que fila
me'n vénc aquí baix.
Duc tanta esponera
com duu sabonera
la costa del mar.

Bellesa no em falta,
la llengua me salta,
l'amor vol un cant.
Faran de guiterria
en lloc dels de terra
els sons de la mar.

Són estes marjades
les escalonades
que baixa un gegant.
Si el temps les engruna,
les alça tot d'una
quan puja la mar.

Aquí esponerosos
els ceps saborosos,
els polls i canyars
tan baixen i udolen
que sembla que volen
beure aigua del mar

La boira que baixa
quan ve l'horabaixa
els ulls entelant,
la fada lleugera
me sembla que espera
la fresca del mar.

L'altiva muntanya
que empina i se banya
dins núvols la faç,
se veu tan xalesta
que tomba sa testa
per veure en la mar.

Com lloc amorosa
que cova gelosa
de polls un esbart,
veig la Baronia
guardant nit i dia
del pobre la llar.

Si aspriva tormenta
a voltes esmenta
els puigs i les valls,
llançant castigosa
de llamps abundosa
ventades al mar,

dalt murs de cinglera
s'aixeca altanera
la torre feudal.**
Del poble és llunyana
perquè és guardiana
del cel, terra i mar.

III

Del sol veig la posta
dins l'aigua i la costa
germana està enllà.
No albir Catalunya
puix sempre m'allunya
l'empresa del mar.

Aquí és més pur l'aire,
boscana és la flaire
que roba l'embat.
Més suau l'harmonia
més tendre l'aimia
més blava la mar.

I jo la pubil·la
que tenc esta pila
d'estopa al costat,
no em dona cap basca
fer llarga la tasca
si fil vora el mar.

Jo som la fadrina
que el cant té de nina,
de dona els encants.
Per mi no hi ha poble
que sia tan noble
com Banyalbufar.

La veu ja me manca
la boca se tanca,
el cor ja ha cantat,
i han fet de guiterria
en lloc dels de terra
els sons de la mar".

La jove vaivera
sovint la pesquera
contempla i se'n va.
Si fuig una estona,
prest torna com l'ona
bullosa del mar.

IV

Els cants ja no s'ouen
los rems no se mouen
la barca ha atracat.
Es troben en braços
i fermen ests llaços
al fil de la mar.

Ell dos llavors planten
i folguen i canten:
"Ton cor he pescat.
Benhaja la vila
que es banya tranquil·la
dins l'aigua del mar!

**

Es refereix al Rafal de Planícia.

EL RETORN DE MA'JIL

El dia 23 de desembre, a les vuit del vespre, es va presentar el número Zero de la Nova Era de la publicació **MA'JIL**. D'aquest esdeveniment, se'n parla a la secció de *Notícies del poble*. Aquí publicam el text que va escriure en Miquel Ambrós.

Personatges:

Ma'jil, el moro
Un jove
Una al-lota

Una al-lota està inquieta i es passeja entre el públic assistent. Va al portal, mira i torna. Un jove, que l'ha observat, se li acosta.

Ell
Tant d'anar i venir, em vols dir què tens?

Ella
Estic esperant tot s'horabaixa i tenc por que no m'hagi pres es pèl.

Ell
Qui t'ha pres es pèl?

Ella
No ho sé.

Ell
Deus estar enamorada i tens por de quedar-te per vestir sants, no és ver?

Ella
Vols callar, beneit! Esper un... moro; bé, un representant del món àrab.

Ell
Si és un milionari de petrodòlars, t'aconsell que el despatxis. Hauries de compartir el llit amb altres dones.

Ella
Prou de bajanades! (*Donant-li un bitllet*) Té, llegeix.

Ell
(*Llegint*) "No et moguis de Banyalbufar es vespre del 23 de desembre. Te'n penediràs si no hi ets..." Com saps que és un moro?

Ella
Què hi puc fer jo si tens es cap de suro! Mira s'altra banda.

Ell
(*Llegint*)...Estic cansat i vull arribar a sa meta". Una signatura que no sé llegir i un cap. Per què aquest cap?

Ella
És un cap de moro, betzol. Per això he deduït que el misteriós personatge que esper serà un moro. Ses lletres de sa signatura són àrabs i es cap també.

Ell
Fantàstic! Suposant que tenguí pous de petroli, podrà repartir -posem per cas- uns quants milions an es poble ara que ve Nadal. Ja veus que no som egoista i me preocup des altres.

Ella
No m'interessen es pous. Però m'has donat una idea. Crec que aquest moro és màgic. Demanarem, per tant, a sa gent què és el que volen.

Els dos es distribueixen entre el públic per rebre les peticions. Mentrestant entra Ma'jil, un príncep àrab.

Ma'jil
Bon vespre a tots!
Els dos joves es giren, corren cap a ell i el saluden cerimoniosament.

Ella
Bon vespre tenguí aquest senyor!

Ell
Sigui benvingut a Banyalbufar!

Ma'jil
M'esperaves, no és ver?

Ella
Tot s'horabaixa t'he esperat.

Ma'jil
Que Al-là sigui beneït!

Ell
I quin mèrit té? Tu l'havies avisada.

Ma'jil
Lo important és que m'esperava. Ara ja s'han acabat tots es neguits.

Ella
És ver que me cercaves a mí?

Ma'jil
No ben bé. Fa segles, molts segles que volia tornar a aquest poble, que és es meu, i no podia.

Ell
No fotis, tio! Has dit segles? (A ella) Està bollat.

Ma'jil
Tots es meus avantpassats han desitjat aquest moment. Per això puc parlar de segles.

Ella
Mira: si no t'expliques millor, ningú no entendrà res.

Ma'jil
Nosaltres, els àrabs, vàrem fundar aquest poble fa molt, molt de temps. El férem habitable construint marjades i duent-hi aigua, plantàrem vinyes, camps de blat, arbres fruiters, etc. Un dia vengueren es cristians i ens feren fora. Des meus avantpassats, uns varen ser assassinats, d'altres hagueren de fugir i d'altres abraçaren la religió dels conqueridors. Sa meva família va fugir, però abans es cap va jurar a mà alçada que tornaria. Un malefici ha anat seguint-la a través dels segles. Consultaren els savis, els quals arribaren a sa conclusió que es malefici no s'esvairia fins que tornàssim a Ban-al-bahar. Ara bé, només hi podiem tornar si qualcú ens hi esperava.

Ell
I vols dir que ara t'esperen?

Ma'jil
Sí. Tu, ella i tots els qui són aquí aquest vespre.

Ell
No vacil·lis, tio! Estam aquí perquè hi ha una presentació d'una revista.

Ma'jil
T'equivoques. M'esperau a mi. (a l'al·lota) Per què xerra així aquest individu?

Ella
Sa moda des joves d'avui. Tots són parents, pel que es veu. Digue's per què t'esperam?

Ma'jil
Perquè em necessitau.

Ell
No vacil·lis! Ningú no és necessari.

Ma'jil
Jo sí. Si no fos entre vosaltres, no sabríeu qui sou, d'on veniu i el que heu de fer.

Ella
Ets sa consciència des poble?

Ma'jil
Justa la fusta. Què fèieu quan he entrat?

Ella
Aquest tros de pastenaga s'ha pensat que vendries carregat de duros; per això demanàvem a sa gent que ens digués el que volen.

Ma'jil
Anell al dit! Precisament sa meva tornada està lligada amb un regal que vull fer an es poble. Vejam ses peticions des poble (*Els dos li donen els papers que han recollit i ell els mira*) Molt bé. (*Obrint una maleta treu el número zero de MA'JIL*) Aquí teniu es present que vos faig (*Mostra la publicació a tothom*). Entre vosaltres, n'hi ha que volen que Banyalbufar no perdi la bellesa del seu entorn. Aquí teniu l'espai "natura". N'hi ha que recorden amb nostàlgia el seu passat i l'enyoren. No hi estic massa d'acord, però he de confessar que no es poden perdre les arrels. Aquests tenen també el seu espai: "Història i costums".

D'altres estan enfadats perquè ses coses no van bé i volen dir sa veritat a qui sigui; als poders públics o a aquells fills de sa mare que els han tocat els orgues. Vull que hi puguin dir la seva en les pàgines d'opinió i correspondència.

Aquest poble té tanta vitalitat que vos he eixamplat sa plaça. Mirau-la aquí. Fareu com els grecs antics i hi vindreu a discutir.

Qui se senti poeta, narrador o dramaturg, no haurà de cercar editor.

Ell

I això és tot?

Ma'jil

No trobes que és molt?

Ell

Uns quants doblerets no ens anirien gens malament.

Ma'jil

Posa'ls dins s'olla; a veure quin brou te fan. Aquesta publicació farà que tothom us conegui. Se'n parlarà, de Banaylbufar, si en sabeu fer bon ús.

Ella

Has parlat com un llibre. Queda't amb nosaltres!

Ma'jil

És clar que sí. Em quedaré amb vosaltres fins que vulgueu.

Ell

Saps què, tio? Vine a de marxa amb nosaltres i que es sol, quan surti, mos trobi ben animats i amb unes quantes copes. ■

les 4 Reines

Dama de Bastos

Dama de Espadas

Dama de Copas

Dama de Oros

Novel·la
de
Miquel Ambrós i Albertí

LES QUATRE REINES

Introducció

El despertar de la primavera

Aquell estiu va ser de pinyol vermell. Tothom el recorda, però ningú no en parla. Com si aquells mesos s'haguessin esborrat, com si hagués un forat negre a l'estiu del 1957, un estiu com qualsevol altre, que va iniciar tota una sèrie d'esdeveniments dels quals la gent de Banyalbufar no vol parlar ni guardar memòria. I tot perquè vingué per primera vegada al poble Na Mimi, una franceseta de 22 anys que feia caure els homes de cul.

N'Aleix era un jove de 17 anys llargarut i magre, com si li haguessin pegat una estirada sense mirar-s'hi gens, de moviments mandrosos i àgils com els d'un moix que està a l'aguait. Un rull de cabells negres li cobria part del seu front ample, les línies del qual s'anaven allargant fins a fer-li una cara ovalada d'expressió indefinible: no se sabia mai si manifestaven preocupació, melangia o tristesa uns ulls clars que deixaven entreveure un avenc de misteri.

Nebot del Rector, Mn. Fiol, de petit havia perdut el pare; per això sa mare havia anat a viure amb el seu germà capellà per no estar tota sola i compartir amb ell la responsabilitat de pujar l'al·lotet. No és estrany, doncs, que Aleix visqués en l'ambient d'opressió i repressió propi de l'època. Tenia por de tot, però més que res de viure en pecat mortal gràcies a les males arts del dimoni que el temptava mitjançant una força inquietant que ell no gosava anomenar: el sexe. Els predicadors de l'època no es cansaven de descriure els turments espantosos que sofria un pobre jove que, després de cometre un pecat d'impuresa, havia mort sense tenir temps de confessar-se. Un instant de plaer per una eternitat de turments infernals. Qui podria ser tan insensat !

Es preparava intensament per entrar al seminari a la tardor pròxima. Per tant, evitava les companyies dels al·lots del poble i no en parlem de les jovenetes. Ells tenien un únic tema de conversa, o sigui, el baix ventre, mentre que elles eren potencials agents del mal i creuant les cames o baixant les parpelles el podien condemnar per tota una eternitat. Una cosa, però, l'inquietava fins a amargar-li la vida: es despertava, mentre dormia, amb una excitació estranya i unes taques comprometedores als llençols. L'endemà matí, abans de la missa del seu oncle que ell mateix servia, es confessava, i evidentment l'oncle el renyava aconsellant-li l'ús del cilici per castigar la carn i posant-li com a penitència el rés del rosari. Però, com més castigava el seu cos, més tacava els llençols. Qui ho podia entendre? Tres vegades a la setmana baixava a la platja del poble, acompanyat del seu oncle. Hi baixaven a les vuit del matí, quan encara no hi havia ningú, llevat d'algun pescador. Ho feien per evitar els perills de la carn que es camuflaven sota les cuixes nues de les banyistes, que Aleix no havia vist encara.

Va ser a principis de juliol quan aparegué Na Mimi. Filla d'un solteric i una banyalbufarina, vivia a París des de l'any 1935. Era un infant de pit quan son pare decidí emigrar cap a França per fugir de la misèria. Gràcies sobretot al doble joc durant l'ocupació alemanya i al contraban, un cop acabada la guerra, el pare féu una fortuna suficient per a comprar un pis a París i enviar la filla a l'escola de ballet de l'Òpera. Quan tenia 18 anys Mimi va arribar a la conclusió que mai no seria una Pavlova i es féu corista del "Moulin Rouge". Com que tenia un cos esplèndid, aviat passà a ser solista. Feia furor amb la dansa dels set vels. L'orquestra tocava el fox-trot "Salomé" de Stolz, un compositor vienès de música lleugera, i ella s'anava traient roba fins a quedar quasi nua: dues brillantors li tapaven els mugrons i un drap minúscul, el pubis. Naturalment, senyors de mitja edat feien cua davant el seu camerino, però ella els donava carabassa. S'estimava més fer l'amor amb els companys joves, que exhibien la seva virilitat sota les malles de ball, que aguantar la persecució sexual de galls vells, que prometien abrics de pell o apartaments de luxe als barris elegants de París.

Quan va ser major d'edat volgué conèixer l'illa dels seus pares. Per això es va presentar a Banyalbufar aquell estiu. Va llogar una casa que hi havia als afores del poble, de camí cap a Estellencs, que era propietat d'un marquès que des de principis de segle s'anava arruïnant i ja no passava els estius al poble per vergonya. Els seus avantpassats havien estat els cacics del poble durant generacions, però ell havia de manllevar per a poder menjar. Na Mimi li va llogar la casa per tres mil duros, una autèntica fortuna aquells anys, gràcies als quals el marquès pogué fer front als seus creditors i treure el ventre de pena.

Amb ella arribà l'escàndol. Organitzava balls a la terrassa de davant la casa. Fins i tot féu instal·lar un generador a la finca per poder fer gresca fins a les tantes de la matinada. No hem d'oblidar que aquells

anys el poble es quedava sense corrent elèctric a partir de les 10 de la nit. La gent xerrava i xerrava. Fins i tot n'hi havia que deien que de vegades els assistents es banyaven nus al safareig que hi havia a prop, tot i que mai ho varen fer, però ja se sap: en un poble petit sempre cal trobar un motiu o altre per murmurar i, quan no n'hi ha, se n'inventen.

Na Mimi va introduir dues novetats al poble: el rock-and-roll, que feia furor a Nord-Amèrica i a París, desconegut a les Illes, i el biquini. Dos invents diabòlics, segons afirmava la gent decent. Quan passava pels carrers, les beates l'insultaven i se senyaven com si vessin el dimoni i els homes feien passar la nit del lloro a les seves dones. Mn. Fiol convocà els feligresos a una hora santa cada vegada que hi havia ball per reparar les greus ofenses que aquella mala pècora ocasionava al Sagrat Cor de Jesús. Hi assistiren les forces vives de la parròquia que tenien dos centres de reunió: Sa Taverna i can Font. No hi mancaren un reduït grup de "cursillistes", que volien aplegar firmes de tothom exigint l'expulsió, per part de la Guàrdia Civil, d'En Banyeta disfressat de ballarina de París, però a l'hora de firmar tothom es féu enrera. Ningú volia figurar al primer lloc de la llista.

Però no tots els joves eren cursillistes. N'hi havia uns quants, insultats i maleïts pel Rector dalt la trona, que anaven a ballar, i a aquests els entrà la dèria d'aprendre el rock-and-roll sobretot per tenir ocasió de tocar dissimuladament les cuixes de Na Mimi, mentre els donava classes de ball. Si es passaven, ella els deixava plantats titllant-los d'imbècils. Entre aquests joves n'hi havia un que se'n duia la palma. Era En Bernat, de mal nom pudent, un excel·lent ballador que feia giravoltar Na Mimi fins a marejar-la. Tenia vint-i-set anys, fadrí i contrabandista. El sobrenom de pudent li venia del fet que, quan era petit, havia fet una aposta amb els seus companys a veure qui feia el pet més pudent. Ell va guanyar, i d'aquí li venia el malnom. Tenia una obsessió: les dones, però feia com el rei "que s'alegra d'una flor i, quan l'ha ensumada, la tira". En Bernat n'havia ensumades moltes, de flors. La flor d'aquell estiu el va entabanar tant que ben prest es va convertir en una droga a la qual no podia renunciar. Quant més la tastava, més enganxat s'hi quedava.

Era un dia calorós de finals de juliol. Havia entrat el xaloc que tallava l'alè arran de gola i havia deixat Banyalbufar buit, perquè els seus habitants s'havien tancat als porxos per enfilar les domàtiques. N'Aleix s'havia encomanat de la mollor imperant i havia deixat els seus estudis per anar a fer el mandra per la plaça. Se sentia flux de cames i de cervell. Es va asseure al pedrís que hi havia vora la porteta de Sa Taverna. A poc a poc es va anar endormiscant. Una rialla fresca el va desvetllar. Va mirar cap avall: Na Mimi pujava l'escala fugint de la ràbia de N'Antònia de Sa Taverna, que l'havia tractada de porca. Va ser la primera vegada que N'Aleix veié de prop la Mimi, i va quedar embadalit: una cara com tassó de malvasia, que reflectia la llum i la convertia en polsim d'or, uns ulls grossos i ardorosos, camaleònics perquè canviaven de color segons la claror i uns llavis carnosos i entreoberts a punt de xuclar-te l'ànima. De tant en tant s'hi passava la llengua com si llepàs un caramel; llavors et venien ganes d'imitar-la i tu li contestaves amb una altra llepada de llavis. Però el que més el va impressionar va ser el bust. Per primera vegada es va adonar que una dona tenia pits, i els de Na Mimi eren dues magranes saboroses que li rebentaven la brusa deixant entreveure un canaló fet a posta per ficar-hi el dit. Un calfred va recórrer l'espina de N'Aleix i es va posar a tremolar com una fulla de poll malgrat la calor. Gotes de suor li regalimaven pit avall i el cor se li embalava mentre s'empassava saliva. Però curiosament no es va trobar malament, ans el contrari: un plaer indefinible li va arribar al moll dels ossos que el va trasbalsar. Era la cosa més bella que hagués vist mai. No es cansava de mirar, mentre ella pujava els graons, aquelles magranetes que feien mosseguera i que -ell intuïa- devien tenir la dolçor de les ensaïmades de crema tan bones que sa mare feia.

- *Oh! Il est mignon ce petit. Bonjour, mon chou-chou!*- No la va entendre de res, però una veu com aquella no l'havia sentida mai. La va veure entrar al forn des Casino i no es va moure del lloc. La volia tornar a veure. No va tardar molt a sortir i -era ver o somiava?- es va asseure al seu costat.

- *Ets el nebot del curé, n'est-ce pas?*- Ho deia com si cantàs. Llàstima de les erres.

- Sí -li va contestar.

- Li diràs de part de Na Mimi que som *catolique*, que no tingui por de mi i que no faig mal ningú. Ho faràs, *mon amour?*- Li va posar la mà sobre els genolls. N'Aleix va quedar enrampat. Un pessigolleig sospitos li va acariciar el sexe, però ella es va aixecar i va desaparèixer escales avall. N'Aleix va jurar que la tornaria a veure. Volia saber com estava feta una dona. Se'n va anar a la Rectoria i a l'hora de dinar no va tenir gana deixant sa mare tota preocupada. Es va tancar a la seva cambra i s'hi ficà al llit disposat a fer la sesta, però no va poder. Uns pits de dona dansaven davant els seus ulls i aquesta vegada sí: no es va poder estar de satisfer

les necessitats del seu membre erecte. Curiosament no va sentir cap remordiment.

La nit tampoc no va dormir. El seu cap barrinava i barrinava. Com fer-ho per posar-se en contacte amb la Mimi? Aniria a la platja a contemplar-la? No, no era aconsellable: al cap d'uns minuts el seu oncle ho sabia i l'arrambatge seria de campionat. Anar a ca seva? Ella se'n riuria; al cap i a la fi ell no era més que un al·lot de poble sense experiència. L'escometria pel carrer? S'imaginava les burles dels altres al·lots i es moria de vergonya. I vinga voltes i més voltes dins el llit. No hi havia manera. Calia prendre una decisió; si no, la son no vindria. Començava a clarejar i els ocells refileven a les totes, quan va trobar un camí. Aniria a veure Madò Maciana, una dona vella, que vivia en "Es Penyal", anomenada pels nins n'Apagallums per la forma cònica del seu nas. Era una dona fadrina i xafardera, que sabia on el dimoni se colgava. Tenia una llengua viperina que més de dues vegades l'havia enfrontada amb els seus veïns. Fins i tot havia hagut d'intervenir la força pública. A més, exercia de curandera amb les seves potingues i ungüents d'origen dubtós i d'eficàcia malèfica, segons que es deia. No era estrany, doncs, que fos tinguda per bruixa.

N'Aleix veié en aquesta dona el cel obert. Acudiria a ella i li demanaria consell. Segur que amb un conjur dels seus faria un miracle. A la fi es va adormir. Sa mare el va despertar tota alarmada.

- Aleix, que són les dotze i fa un dia que no menges!-

Va trobar l'esmorzar molt bo, com mai. Va sortir de ca seva amb l'excusa d'anar a fer una volta. Tant la mare com l'oncle li exigien que, en sortir, avisàs sempre i digués on anava. Va anar a veure madò Maciana i li va demanar si tenia unes pólvores per fer dormir les persones.

- Per què les vols -féu ella.

- Un secret.

- S'ha acabat el negoci, idò.

"Què s'ha pensat aquesta bruixa? Que li contaré es meus secrets?" -pensava n'Aleix-. Va estar a punt d'anar-se'n, però les ganes de veure na Mimi eren massa fortes.

- És que... fa dies que no puc dormir -va mentir.

- Mira, Aleix: a mi no m'enganyes. Potser sí que no pots dormir, però ets massa jove per patir d'insomni. Per tant, qualche cosa greu et passa si és que realment no pots dormir.

- Bé, no vull les pólvores per a mi. Són per mumare.

- I no trobes que seria més natural que vingués ella? Digues sa veritat.

- No puc dormir perquè m'he enamorat -i es va tornar vermell com una domàtiga.

- Ja m'ho pensava. Totd'una ensum si qualcú m'amaga res o m'engana. Si ses herbes han de curar es teu mal d'enamorament, vine demà i les tindràs si primer em pagues cinquanta pessetes.

- No en tinc ni cinc, però les duré diumenge.

- Quan les hakis robat de sa bacina, no és ver?- Aquesta vegada Aleix es va tornar blanc.

- No passis pena -féu la vella-! M'agrada tractar amb gent fotuda com tu. Ningú no sabrà res si pagues. Tens una setmana per fer-ho. Si no ho fas, ho sabrà es teu conco.

El rellotge de la sala va tocar mitjanit. Tot era silenci i fosca a dins i a fora de sa Rectoria. Feia una hora que havien fet ses senyes, però el Sr. Rector i la seva germana se n'havien anat a dormir a les deu perquè no hi veien de cap bolla. Els havia agafat el mal de la son, "He sentit a dir que a Àfrica hi ha sa mosca de sa son. Pentura se n'ha escapat una i mos ha picat", pensava n'Aina Fiol mentre pujava les escales per anar al seu dormitori. No sabia com explicar aquella son rabiosa, perquè d'ençà de la mort del seu marit patia d'insomni.

L'únic que no tenia son era Aleix. Molt hàbilment havia barrejat la pols de cascals que li havia preparat n'Apagallums amb aquell vinot negre i tan aspre que bevien sa mare i l'oncle. Va sortir de puntetes i va agafar la carretera d'Estellencs. Quan era a sa "Caseta des camp", va sentir la música i va accelerar el pas. Els núvols havien cobert el cel de manera que no es veia ni una guspia de cel·lístia. La mateixa xafogor de l'altre dia

li enganxava la camisa al cos. O la vista l'enganyava o lluny, a l'horitzó, havia vist un llamp. Només li faltava que es posàs a ploure i na Mimí hagués de fer el ball a dins ca seva. No gosaria entrar-hi, perquè no l'havien convidat. Si ballaven, en canvi, a sa terrassa, podria mirar na Mimí de darrera un arbre.

Aleix havia traït els seus ideals religiosos perquè estava decidit a no entrar al seminari. Havia pecat de pensament amb na Mimí dues o tres vegades cada dia de manera que estava en pecat mortal i, per acabar-ho d'adobar, havia combregat cada dia; per tant, havia comès sacrilegi. Segur que el dimoni ja li havia preparat un lloc especial a l'infern, però li era ben igual. Si aquest era el preu que havia de pagar per estar amb na Mimí, ho faria de bon gust. I en Bernat? Aquest nom el féu tornar al món real. Era un home robust, bregat en mil lluites contra la mar i la força pública, el convertiria en una hamburguesa si l'aglapia rondant na Mimí. "Jo no tenc força ni per aixecar un cove de domàtiques". I això el preocupava molt més que les calderes de l'infern.

De la carretera va sentir els crits i les rialles dels balladors i balladores. Va enfilar el camí de cas Marquès, però abans d'arribar a sa terrassa es va desviar a una marjada de l'esquerra des d'on podia veure el ball. Estaven tocant "Suspiros de España" i quatre o cinc parelles ballaven el pas-doble. Na Mimí no ballava. Reia i feia bromes amb un grup de joves, dels quals només coneixia en Toni de sa Costa. No hi ha veure en Bernat i va fer un alè. "En Toni és com jo: estudia, està magre i només em guanya de dos anys. Amb ell m'hi puc barallar". Se sentien els ritmes d'un boogie-woogie, i na Mimí ballava amb en Toni. Es movien ràpidament. Ell se la passava per sota el braç tant a la dreta com a l'esquerra, de vegades la feia voltar i d'altres voltaven els dos, però a cada volta s'alçava el vestit de na Mimí fins a la cintura oferint als ulls golafres d'Aleix la turgència perfecta d'unes cuixes joves i unes bragues blanques que -això ell pensava veure- a l'entreuix s'enfosquien temptadorament. Tot el seu cos rebé una sotragada com de cable d'alta tensió, i el desig carnal va dreçar el mànec de la seva virilitat. Va apagar l'ardor del seu cos com va poder i, endut potser per la tebior de la nit i la música sentimental de la terrassa (sonava "begin the begine"), es va anar adormint.

Es va despertar lladrat i bavat per la cussa de la casa i es posà dret d'una revolada. Tot era fosc, fins i tot la casa. La calor posava un pes feixuc sobre el pit i els llamps avançaven en la seva cursa pel cel. Na Mimí va cridar la cussa, i Aleix es va escapar. A la carretera es va girar i va veure una figura que tancava la porta de la casa amb una espelma a la mà. S'ensumava una tempesta i, per tant, va accelerar el pas. A "sa Caseta des camp" una veu de dona el va cridar:

- Jove, jove!

Es va esglaiar i va intentar d'identificar qui el cridava. No va veure res, però li va envestir un perfum barat de dona. Va forçar la vista i va arribar a destriar una ombra a davant sa caseta.

- Espera'm -va dir l'ombra.

Aleix va provar de posar-se a córrer, però no va poder: pareixia que una força el tenia clavat a terra.

- No tinguís por! -va continuar la veu- No et faré cap mal. Deixa que t'acompanyi fins a l'entrada del poble.

Ara la podia tocar. Començaren a caminar. Un llamp, seguit d'un tro que volia esberlar les roques, va emblanquinar el paisatge i Aleix va comprovar que estava amb una dona de veres, rossa i vestida d'una túnica violeta, però no tingué temps de veure-li la cara.

- Escolta'm bé - va dir la desconeguda-: vés-li alerta! És una mala persona.

- A qui he d'anar alerta? -preguntà Aleix.

- Massa que ho saps.

- No, no ho sé.

- D'on vens ara?

- De sa finca des Marquès.

- De veure na Mimí. Veus com ho saps!

Un llamp i un tro més potent encara. Aquest pic Aleix aconseguí de veure-li la cara i va quedar sense paraula. La dona era pastada a na Mimí, com dues gotes d'aigua. La semblança era evident malgrat la pal·lidesa d'aquell rostre demacrat i inexpressiu. Havien passat es torrent d'en Fura quan començà a ploure. Aleix es posà a córrer i a sa Canal va

mirar si la dona el seguia. No va veure res. Va esperar un altre llamp, i ni rastre. Va baixar l'escala de sa Baronia.

- Aleix, què fas a fora en aquestes hores i amb aquest temps?

Era la veu d'un home, i no la del seu oncle precisament. Era en Joan Cargoler.

- I vós qui sou? Com m'heu conegut en una nit tan negra?

- O no em coneixes sa veu i s'olor? -li va contestar-. Som en Joan Cargoler. Es temps no m'ha deixat sortir a pescar i de camí an es poble he sentit olor de carn humana. Uns segons m'han bastat per identificar sa teva olor.

Es varen asseure a les escales de l'amo en Jaume de sa Baronia. El soroll de la pluja torrencial i l'estrèpit del cel dificultaven la conversa de manera que havien de cridar.

- Sou com es cans vós si m'heu conegut per s'olor -va començar Aleix.

- Quan un no hi veu, ha de recórrer a s'olor.

- Idò, heu de sebre que me rent cada dia -féu Aleix més encès que un misto.

En Cargoler es posà a riure i no es podia aturar. Semblava que tingués un atac d'histèria. A la fi amb la veu trencada pel riure que no se'n volia anar va dir:

- Cadellet d'home, que n'ets, de piconari! Cadascun de noltros, tant si va net com una patena com si s'unta de merda, té sa seva olor.

Un altre atac de riure el va sacsejar. Aleix s'anava encenent cada vegada més i estava a punt d'explotar. De bona gana hagués galtejat aquell vell que es fotia d'ell. Dominant el seu mal humor, li va dir:

- I vós la sentiu?

- Naturalment, -i va deixar de riure. Féu una pausa tot escoltant la pluja i mirant la fosca com si la volgués foradar. Un tro el féu tornar en si. L'esclafit va ser tan gros que Aleix inconscientment se li va aferrar.

- Pobre cadellet! Estàs tremolant com una fulla de poll -va continuar. Encara que no el pogués veure el mirava amb tendresa-. Diques: quina altra paraula hi ha per dir olor?

- Perfum, aroma, fragància...

- No me serveixen. Hauries d'haver dit essència.

- Que té més!

- No, no és igual. Així com cada individu té sa seva personalitat, també té sa seva olor o essència. Ho has entès ara?

- No sé on voleu anar a parar.

- Mira. S'olor de cada persona mos diu tantes coses d'ella com sa mirada, s'expressió de cara o sa paraula, amb una diferència, però: podem fingir expressions, abaixar els ulls perquè no els vegin o mentir, però mai podrem falsejar s'olor de sa nostra pell per molt que mos perfumem.

- L'amo, no me vengueu amb sermons ara. Ja me basten es des meu conco.

- Deixa que t'ensumi.

El va agafar, li va desembotonar la camisa i el va anar ensumant.

- No fas olor de femella -va dir-. Em pensava que un poltre jove com tu, que deixa de banda es escrúpols de consciència, sa formació rebuda des capellà i desafia ses forces de sa naturalesa a les tres de sa matinada, forçosament se sentiria atret per s'amor o ses ganes d'estar amb una dona.

- Anau ben errat, idò. Venc de veure una dona.

- D'acord, d'acord, però només l'has vista. No has jagut amb ella, perquè no en fas olor, i no me referesc an es perfum o potingues que se posen, sinó a s'olor de pell de dona, que és única en el món, i des seu sexe.

Va callar. La pluja anava minvant i s'imposava un silenci mal de suportar.

- Xerraves amb una dona, no és ver? -va preguntar en Cargoler.

- Sí.

- Duia un perfum barat de puta de carrer, però no li sentia sa seva essència. Mal senyal. No m'agrada gens.

- I per què?

- Molt bé, cadellat, molt bé. Sempre fas preguntes. De vegades o quasi sempre és més important sa pregunta que sa resposta. Bé, una persona que no fa olor no és més que una ombra o, si existeix, ja no és lo que era o hauria de ser.

Aleix es va espantar.

- Voleu dir que sa dona amb qui xerrava era una ombra?

- Potser sí, però també podria haver perdut sa seva identitat.

Algú va tancar la finestra de la Rectoria que dona a la clastra. Aleix es va aixecar com si l'haguessin punxat i va enfilat l'escala de ca seva. Va obrir lentament la porta entrant sense fer renou. Es va aturar davant la porta de la cuina, va escoltar i va guaitar al menjador, talment un moix a punt de saltar sobre la seva presa. No va sentir fressa de res ni veïe les ombres allargades i tremoloses que fa la flama d'una espelma. Es va descalçar, de puntetes va pujar a la seva cambra, es va despullar i ficar al llit. Com que no podia dormir, es va aixecar i començà a escriure:

Entra, entra en mi, estimada. Et rebré amb els braços estesos i et besaré fins a perdre l'alé. Et jur per la meva ànima, criatura, que la sacietat no em domina. Tot el contrari. Les ganes d'esprémer tot el meu suc en la teva gruta màgica. No facis créixer el meu turment fins a l'impossible! Mimi, Mimi, per què estrenys els genolls l'un contra l'altre en lloc d'obrir-los? Per què ara, just al llindar del plaer? Un moviment femení, un senyal de lascívia, i em penjaré del teu cos... No t'entenc, nina. No pressents que és la teva indiferència o la teva fredor la que ha engendrat els meus excessos?

La Reina de bastos

1

En Joan Cargoler, un home de 70 anys, era molt conegut al poble de Banyalbufar, tant que tenia les simpaties de tothom.

Als setze anys s'havia embarcat cap a Cuba. Era el més petit de deu germans, i tots havien de viure del que pescava son pare, que no tenint barca pròpia treballava a sou d'un dels patrons que a finals del segle passat hi havia al poble. Evidentment els ingressos de la família eren molt magres, perquè la mar s'enrabiava massa fàcilment i no t'hi pots acostar a no ser que tinguis la vida avorrida i perquè els patrons de llavors tenien molt clar que ells comandaven, i l'obligació dels treballadors era creure, i alerta a ses mosques!. Per tots aquests motius i per fugir de sa fam, en Joan s'embarcà en un veler que des de Palma salpava cap a Cuba. El capità, que necessitava un grumet que fes les feines brutes i pagàs els plats romputs de la tripulació, el va acceptar. Va arribar a Cuba fet un oi (no s'havia rentat durant la travessia, perquè l'aigua escassejava) amb el cul i l'esquena ablanits gràcies a les pallisses de nostramo si no feia la feina com ell volia.

Segons ell explicava, havia començat treballant en l'únic ofici que havia après: pescador. Feia feina en un vaixell que pescava a comptes d'un armador nord-americà. Per això de tant en tant atracaven a Miami. En un d'aquests viatges, l'any 1927, havia estat testimoni ocular d'un altercat entre dues bandes rivals de la màfia, que va acabar amb la mort d'un conegut gàngster. En Joe di Luigi, que tot just començava la seva carrera delictiva i tenia ja la seva banda, va voler esborrar d'un cop

qualsevol testimoni. Per això el va encanonar i li va donar a triar: o entrava a formar part de la banda o rebria una descàrrega de plom a l'estómac. Com que en Joan no parlava ni un borrall d'anglès, l'enviaren a l'Havana perquè informàs del que passava a les sales de festa o de joc i als bordells de la capital cubana. Va resultar ser un observador dotat d'una gran capacitat de síntesi; per això acabà fent de detectiu per als interessos de la banda, després de seguir un curset intensiu d'investigació criminal a càrrec d'un policia comprat i protegit per Joe di Luigi. Com a trofeu d'aquesta època, mostrava orgullós un tatuatge al braç d'una calavera, que era el distintiu de la banda, amb la inscripció: *Death to traitor*. "Però, tot i anar armat, no vaig matar ningú", afirmava quan explicava les seves aventures. Viu com una centella, va ser a temps d'embarcar-se cap a Mallorca l'any 1947 quan la banda de di Luigi va caure en mans de la FBI. Posseïa un petit capital que va invertir en la construcció d'una caseta prop de la mar i es dedicà a la bona vida fins que s'acabaren els doblers. Per això feia quatre anys que havia tornat a la pesca i al contraban si s'esqueia.

Quan Aleix el va deixar, va esperar que acabàs de ploure i que vingués l'alba per veure-hi millor. A la sortida del sol tocava a les portes d'en Bernat prudent. Va obrir sa mare, que es preparava per anar a missa primera, i li va oferir una tassa de cafè que ell va no va refusar. No va tardar a sentir en Bernat que baixava fet un nero. "Que si els diumenges eren per descansar i que lo millor que podia fer aquest malparit era tallar-se-la i donar-la a ses ànneres".

- Bernat, aquesta llengua! -Va dir sa mare persignant-se resignada-. No veus que despertaràs tota sa casa? I, a més, no està bé insultar aquest bon homo.

- Idò, que no m'emprenyi en aquestes hores -contestà en Bernat.

Mirant fixament en Joan amb uns ulls inflats de ràbia va grunyar:

- Supòs que heu vingut per una cosa molt important, perquè, si no, vos fotrè un cop de puny que vos davallaré es barram.

- On podem parlar sense que ningú mos molesti? -va dir l'al·ludit com si sentís ploure.

- Veniu amb mi!

El dugué al porxo, tancà la porta i es posà la clau a la butxaca.

- I ara amollau-li!

- Has estat amb sa francesa anit? -féu en Joan.

- No. Teniem una descàrrega a cala Gata i hem traginat es "bultos" an es Corral Fals on ens hem trobat amb sos compradors.

- O sigui, no t'has pogut esbravar amb sa francesa?

- Vos he dit que no, i basta! -bramà altra vegada en Bernat.

- Ara comprenc es teu mal humor.

- Fa més d'una setmana que no la veig i tenc es ous que se'm rebenten.

Va pegar un cop de puny sobre la post d'enfilear.

- Basta de fer s'ase! -li digué en Joan-. He vingut a avisar-te que vagis alerta.

- Qui m'ha suplantat an es llit de sa francesa?

- Domina aquest geni, Bernat; si no, no arribaràs enlloc. No vénc a parlar des teus rivals, perquè no sé si existeixen. Només te dic que miris si qualcú te segueix quan tornis de Cas Marquès.

En Bernat es va esverar. Estava avesat a evitar els perills del seu ofici de contrabandista, però no sabia com se'n desfaria si es trobava amb un rival amorós. Es pot comprar el primer; el segon, no. Cal dir que, malgrat les aparences d'home rude, en Bernat al fons era un tros de pa. Tota la seva violència se li escolava per la boca. A més, perdre una carga de tabac o cafè té poca importància; la pots tornar a recuperar. En canvi, si perdía una femella com na Mimí, seria la seva fi. Va dir:

- Per què heu vingut a avisar-me?

- He estat observant una ombra que ronda de nit pes poble i per cas Marquès.

- Si s'acosta a na Mimi, la sabré defensar.

- Més val que no ho facis. Es tracta d'una dona i crec que és inofensiva, però em té intrigat. Lo que has de fer és xerrar amb ella si pots i després venir a veure'm.

En Bernat es posà a riure.

- Me pareix que començau a fer catúfols i que veis fantasmes on no n'hi ha.

- Sé lo que em dic, creu-me. I també pens avisar es altres que la visiten.

- Voleu dir que em posa banyes? -féu en Bernat tremolant de ràbia.

- Jo no dic res, però, ja que has tret es tema, hauries de canviar de caràcter. Ets massa primitiu, massa bèstia i sovint te portes com un salvatge. Un dia sa francesa se'n cansarà. Pensa que ve de París i no m'estranyaria gens que cercàs mascles més educats. I ara escolta bé lo que et dic: no sé per què, però tenc s'impressió que sa teva Mimi en una cosa s'assembla a tu. Per a ella els mascles són per a usar i tirar, com tu fas amb ses femelles.

- Aquesta vegada va de debò -digué en Bernat. S'aixecà, va alçar la mà en direcció al sol ixent i va dir:

- Si la trob amb un altre dins es llit, els mataré tots dos. Com avui ha sortit es sol! -Es va girar. Els ulls li botien- I ara partiu. No vull veure ningú.

Va obrir la porta del porxo, i en Joan va sortir. Se'n va anar a la seva caseta. No havia dormit en tota la nit i ja era massa vell per permetre's aquestes frivolitats. Se sentia cansat i deprimit. Ensumava una tragèdia, i el seu instint no li solia fallar.

2

Aleix baixava les escales de la mar saltant els graons de dos en dos. Se sentia igual que Hermes, amb ales als peus. Per primera vegada feia el que li passava pel cap i fent-ho transgredia les normes més sagrades de la pròpia família: no havia anat a l'ofici aquell diumenge i es trobava a la mar a l'hora que tothom hi acudia, i això li produïa la sensació d'entrar en un terreny ple de sorpreses. A la platja no hi havia ningú encara, tot i que devien ser més de les deu i mitja. Es va despullar, estengué la tovallola i s'ajagué entre la caseta de les dones i el salt d'aigua. Vindria na Mimi? I, si venia, com s'havia de portar? Fer el beneit i esperar que ella començàs? "No funcionarà -va pensar-, perquè els homes han de dur la iniciativa". Se li acostaria i, com aquell que no vol la cosa, li daria el bon dia. "Massa fred". La saludaria i, si ella s'enganxava a la conversa, li diria que la trobava preciosa, que estava molt bona. "Massa atrevit. Si a penes la conec. Ja ho veurem. Em deixaré dur". Es va anar ensopeint a causa de la bonior de les ones i de les poques hores de descans nocturn.

-*Quelle surprise. Le petit curé ici!* -era una veu fresca com l'aigua de la dutxa. Aleix es va deixondir. Una mena d'impotència es va apoderar d'ell. No sabia què fer i el cor li batejava amb força.

Na Mimi el va mirar i va somriure. Es va despullar i ell pogué contemplar a cor que vols l'esplendidesa d'un cos femení que el biquini feia més apetitós.

- Véns a nedar? -va dir ella i es va tirar a l'aigua. Aleix la va seguir i va comprovar que era una gran nedadora i no podia competir amb ella, la qual tot d'una prengué avantatge i va nedar més enfora de "sa Taula des moros". Quan Aleix hi va arribar, hi va descansar una estona i tornà cap a terra.

Va fixar els ulls en el cos de na Mimi quan sortia de l'aigua, perquè ara la veia de front, no de costat com abans. Quina meravella, quina delícia! No s'hauria cansat mai de mirar-la. S'adonà que el seu propi cos era massa magre i ossut en comparació amb les rodoneses dels malucs d'ella i la línia d'unes cames perfectes que escopien la llum després de reflectir-la. "Quina pell més suau, com si fos de seda!" I s'imaginava els seus dits acariciant-li el ventre i les cuixes. Li vingué a la memòria un text de la Bíblia. Quin era? Ah sí! El Càntic dels càntics: *El teu llombrigol és una copa rodona on no manca mai el vi aromàtic; el teu ventre és un munt de blat envoltat de lliris.*

- No me miris tant, que me gastaràs -va dir ella amb un to de veu que demostrava a bastament la seva satisfacció.

- És que... m'agrades molt. Ets molt guapa -contestà ell tornant-se vermell com una domàtiga.

- Sabia que tu hi series. Per això avui he baixat més prest amb l'esperança de trobar-te.

Evidentment, Na Mimi mentia. Ni havia baixat per trobar-lo ni sabia res. Això sí: aquell al·lot no havia vist el món per un forat i era tan innocent com el dia que sa mare el va parir. L'excitava fora mida fer-ne un home d'ell, obrir-li les portes del sexe. Fer l'amor amb un inexpert era tot un repte per a ella.

- *Aproche-toi* -digué mentre s'ajeia.

Ell no es va moure. Endevinava el que li havia dit, se sentia marejat i les venes li tibaven la pell. Ella es va girar i el va besar a la galta. *Dues meitats de magrana són les teves galtes.* Les paraules del Càntic ressonaven per l'aire d'aquell matí.

- Besa'm, *mon amour*.

La va besar tímidament.

- *Pas com ça, idiot!* -es va queixar i va prendre la iniciativa. El va besar a la boca trencant amb la llengua la rigidesa dels llavis d'Aleix. *Com un fil escarlata són els teus llavis, la teva boca és un encís... Els teus llavis destil·len nèctar, tens mel i llet sota la llengua.* Tot d'una no va saber què fer. Mai no havia sospitat que els amants es besassin d'aquella manera, però a poc a poc va entrar en el joc i es va abandonar a un bes llarg i ardorós.

- Mira'l-te, an es capellanet! Ja ho sap el Sr. Rector? Encara que hauries de tenir més por d'en Bernat pudent que des teu tio.

Era l'amo en Pep Colomar, un pescador que tornava a ca seva després d'arreglar les xarxes. Es varen separar.

- Mimi, jo hi tornaria. Ha estat fantàstic. No sabia que besar una al lota pogués ser tan excitant.

- Hi ha tantes coses de ses al·lotes que tu encara no saps!

-Vull que tu me les ensenyis, però ara me n'he d'anar. Ja has sentit aquell homo. Aviat sa platja s'omplirà de gent, i en aquest poble són molt xerradors. Vendré a ca teva i allà estarem tranquils.

- D'acord. Vine dissabte. Te promet que ballaré amb tu.

- I després des ball?

- Ja ho veurem.

3

Mentre dinaven, ningú no gosava parlar. Una tensió feixuga com una xalocada d'estiu els tenallava el pit i travava la llengua. Aleix havia saludat sa mare, que era a la cuina fent el dinar. Ella no li havia dit res i havia retirat la cara quan anava a besar-la. Llavors s'assegué a la balconada de cara a la mar amb un llibre a les mans, però no podia llegir. Les línies del text li ballaven davant els ulls quan pensava en el que diria el seu oncle. Però encara no havia obert boca ni l'havia mirat, i això el preocupava. De tant en tant mirava de reüll sa mare i li endevinava una llàgrima que no acabava de sortir pels esforços que ella feia.

- Vine al meu despatx -va dir Mn. Fiol després de prendre el cafè.

Aleix no s'havia assabentat del que havia menjat. Tot ell era un manyoc de nervis que feien del menjar una sola de sabata. Va sortir al balcó i va mirar la mar.

"Seràs idiota? -va pensar-. De què et sents culpable? De res". Es va omplir els pulmons de la salabror de l'aire i el nas de l'olor de les domàtiques que maduraven a les marjades de baix, i això el va relaxar. Plantaria cara al seu oncle, encara que era difícil saber com reaccionaria. Era un home enèrgic i d'un geni de mil dimonis, no s'avenia a raons i feia posar el mac en terra al més pintat.

Va trobar l'oncle assegut a la butaca del tresillo amb l'estola morada.

- No he vingut a confessar-me -va dir Aleix.

- No has anat a missa avui. Estàs en pecat mortal -va tronar el Rector.

Aleix es va asseure a l'altra butaca. Estava ben tranquil i no tenia por de res. S'hauria posat a riure de gust en sentir a parlar de pecat mortal. I si sabés l'oncle el que havia fet amb la francesa? I si hagués vist les vegades que s'havia masturbat pensant en ella? Si això era pecat, estava disposat a fer-ne molts. El pecat havia estat no anar fins al final a la platja. No davant de tothom -és clar-, però s'haurien pogut amagar rera una roca de les que hi ha darrera el port.

- No saps qui ets ni on vius! -va continuar l'oncle-. Ets nebot meu i vius a sa rectoria. Saps lo que això significa? Idò, que ha de ser una casa exemplar. Com podré exigir dels feligresos que vagin a missa cada diumenge si tu no hi vas? Saps què dirà sa gent? Que som com es de Sineu, que "veuen es gep des altres i no se veuen es seu". Si, això diran, es riuran de mi i perdré sa meua autoritat i credibilitat.

L'al·lot no va abaixar el cap com havia fet sempre. Se sentia segur i tot ho devia a na Mimi, que li havia girat el cervell. S'adonava que el món de la seva infantesa, fet d'encens i angelets de cotó fluix, de novenes i puresa, s'esvaïa. Amb tota la sang freda del món va respondre:

- Dius que no te creuran -féu una pausa, estranyat que sense proposar-s'ho tutejàs el seu oncle quan ho tenia expressament prohibit-. Cadascú és responsable de si mateix.

- Som una família, Aleix, i hem de donar exemple.

Més que una afirmació o una ordre, era un crit desesperat.

- Bastau tu i mumare per donar exemple. Amb mi no hi comptis. Jo torcaré sa meua merda; no importa que ho faceu voltros. I, ja que hi som, no aniré al seminari en començar el curs. No en tenia massa ganes, però ara en tenc manco. I saps per què? Perquè he descobert que lo més gran d'aquest món és sa dona i lo més bell es seu cos. No som cap liri de puresa, ni ho vull ser.

S'aixecà i sortí del despatx pegant portada.

Sa mare estava a la cuina plorant. Segurament havia sentit la darrera frase. Se'n va compadir, se li va acostar i li va dir mentre la besava:

- No ploris, mumare. Passi lo que passi, t'estimo.

- I jo també, fill meu. He patit tant en la meua vida, que no ve d'aquí.

"Sempre tan resignada. Quan me guanyi sa vida, estarà amb mi. Vull que pugui gaudir de viure, punyeta!", i va pujar a la cambra a fer la sesta.

A Mn. Fiol, se li va tallar l'alè. Per uns moments va témer tenir un atac de cor. Quasi no podia respirar. El cap li rodava i una suor freda amarava el seu cos. Va haver d'agafar-se fort a la butaca per no caure. Va mirar de tranquil·litzar-se, es va aixecar i va obrir l'ampolla de conyac que tenia per a les visites. Tenia ganes de beure'n fins a quedar ben torrat, però va resistir la temptació. Era el rector i havia de donar exemple. Adéu il·lusions i esperances! Pel seu nebot s'havia sacrificat traient-se el pa de la boca en moments difícils de la post-guerra civil; per ell havia castigat el seu cos en moments de crisi sacerdotal (quan no veia el sentit de la seva tasca pastoral) i humana quan els desigs de la carn el turmentaven. No volia que aquell al·lot que era com un fill seu s'hagués d'empeguir de l'oncle. Tot ho havia fet per ell. Bé, no era ben bé així. Ho feia per amor al Crist i fidelitat a l'ideal sacerdotal. Però la vida és dura i, quan menys t'ho penses, els dubtes t'assalten per molt capellà que siguis. Feia temps que no se sentia segur de res, ni de la seva seva fe potser. Si es mantenia íntegre de cos i d'esperit, era per consideració al seu nebot, perquè se'n sentia responsable davant de Déu i els homes, i també per amor a la seva germana. "Sense mi no se n'hauria sortit, i ara es seu fill se rebel·la contra mi i contra Déu". Va sentir una mena d'odi contra ella, però aviat se'n penedí. No, ella no en tenia la culpa. Se n'hauria de confessar d'aquest mal pensament.

Se'n va anar a l'església i es va agenollar davant el sagrari braços en creu. Per dins tot era fosc i confusió:

És clar. Com que tu mai l'has escoltat i sempre l'has vist com un apèndix teu o en el millor dels casos com la teua obra! T'has equivocat pensant que era teu quan ningú no és de ningú. Pensa que Aleix no és un vas que cal omplir, sinó una mata de possibilitats que cal encendre.

Però a mi no me podia fer això.

No només podia fer-ho, sinó que ho havia de fer. És hora que assassini en tu el pare que no ha conegut. És que hora que et deixis interpel·lar per ell. Sempre ha fet el que volies; és hora que tu el deixis fer el que vol.

Per tant, jo en tenc la culpa, no és així?

No parlem de culpes ara, sinó de fets. Es va fent home, Tomeu. La seva naturalesa de mascle comença a exigir-li el tribut i l'ha de pagar".

Idò així! No voldràs que visqui en pecat?

Sempre sortiu amb el pecat, els capellans, som si fos la cosa més fàcil i natural que hi ha. No, no tot el que és pecat als vostres ulls ho és en realitat.

D'acord, però i si es desvia del mal camí i s'ajunta amb males companyies?

Prepara-li el vedell més gras i fes-li una gran festa quan torni.

4

El sol es ponia. Aleix, que havia dormit tot l'horabaixa, va entrar al despatx del seu oncle per fer les paus amb ell. S'havia passat amb ell; a més, no li quedava més remei que mantenir una bona relació, ja que vivien sota un mateix sostre. Sa mare cobrava una renda de viduitat del tot insuficient per als dos. Necessitaven, doncs, l'ajut de l'oncle, hereu de la família Fiol i propietari d'una casa de pisos a Palma i d'unes sis o set quarterades de terreny al terme de Santa Maria. Uns amos li administraven la casa i la terra. Així gràcies a les rendes i a la paga de capellà, els tres podien dur una vida folgada.

Com que era l'hora del rosari, l'oncle era a l'església. Aleix va obrir el calaix que contenia els doblers de la bacina, comprovà que encara no havien estat comptats, va calcular a cop d'ull que hi havia unes mil pessetes, una quantitat gens menyspreable aquells anys, n'agafà cinquanta i se n'anà a veure n'Apagallums.

- Venc a pagar-vos es deute.

- Ha anat bé tot ?

- De primera. Vaig fer lo que m'havieu dit i s'adormiren com un tronc.

- I com s'expliquen s'atac de son?

- No n'han parlat.

- Bé, si te diuen res, donaràs sa culpa an es vi. A tu no te va passar res perquè no en vares beure. On el compren?

- A l'amo de can Pico.

N'Apagallums va arrufar el nas.

- Un os mal de rosegar -va dir-. Miraré de trobar uns quants arguments contundents.

Va obrir el calaix d'una espècie de canterano i en va treure uns papers greixosos escrits a banda i banda amb lletra il·legible. Va mirar-ne una pàgina ajudant-se amb el dit i va respirar alleujada.

- Ja està! -va dir tota contenta-. Fa més d'un any que l'amo de can Pico es presentà amb sa seva filla de 15 anys perquè jo la fes avortar. No em va voler dir qui l'havia embarassada. No tenguís por. Dirà lo que sigui per evitar que es destapi es seu secret -Ho va dir amb un to de veu desagradable, com si fos una deshonra l'embaràs de la nina, o potser ho era per les circumstàncies i per l'home que li havia fet l'endemesa?

Va recollir els papers i va clavar els ulls en Aleix. Ell no se sentia a pler, perquè la mirada d'aquella dona no li agradava: era lletosa, inexpressiva i escruixidora.

- No et moguis -va fer-. Te vull tirar ses cartes.

Desaparegué escala amunt, va culejar una estona per les cambres de dalt i va tornar amb una capsa de galetes. Va treure'n una

baralla de cinquanta-sis cartes descolorides i llefiscoses, va barrejar-les quatre vegades mirant els quatre punts cardinals i mussitant una mena d'oració sense sentit; finalment les va dar a Aleix perquè escapçàs. Tornà a barrejar i en va separar una que posà boca avall i així successivament fins que va formar una creu llatina de cinc cartes sobre la taula. Va girar la del centre: la sota de copes.

- Això ets tu -va dir.

Va continuar girant cartes: primer les verticals i llavors les horitzontals. A sobre la reina de bastos i a davall el cinc d'espases; a la dreta la sota d'espases i a l'esquerra el sis de copes. Es féu un silenci que es podia tallar a cops de ganivet; no se sentia ni el renou del carrer ni el cant dels ocells, i n'Apagallums estava concentrada amb els ulls clucs. La llum carabassa del sol ponent la il·luminava de perfil de manera que semblava tenir dues cares. El seu cap projectava a la paret una ombra xinesa grotesca.

- Prest seràs iniciat a l'amor, com m'indiquen sa sota i es sis de copes: ses dues cartes estan molt relacionades amb l'amor i s'enamorat des tarot. Però aquest amor es troba amenaçat per la reina de bastos, element negatiu perquè està invertida. És una presència de dona possessiva i gelosa. Ai, aquest cinc d'espases, símbol de destrucció! No crec que te faci molt de mal, perquè el tens an es peus, o sigui, el pots dominar, i sobretot perquè te protegeix sa sota d'espases (està a la dreta de sa teva carta), que representa una persona de mentalitat pràctica i pacient, molt enginyosa i hàbil per a solucionar assumptes embullats. Amb una paraula, de moment no corres cap perill, però has d'anar alerta. Aquesta reina i aquest cinc no m'agraden gens.

La gent sortia ja de l'església quan Aleix hi passà pel davant després d'abandonar n'Apagallums absorta en els seus sortilegis. Se sentia neguitós, no ho podia negar.

Aquell diumenge la funció religiosa havia durat més, perquè el rector, preocupat per la integritat moral del seu nebot, féu exposició menor del Santíssim i inicià tota una sèrie de pregàries al Cor de Jesús implorant el perdó per als pecadors i la gràcia de la perseverança per als febles d'esperit. Com que ignorava si el nebot estava o no en pecat, Mn. Fiol volgué assegurar el tret. Obligà als assistents a quedar-se agenollats el temps de l'hora santa. S'havia de pregar pel bon nom del poble, segons la intenció que el rector va anunciar, però els assistents deixaren volar la seva imaginació i aviat posaren noms i cognoms a aquesta intenció tan general: Mimí Colom i Aleix Isern. Tot el poble xerrava del que havia passat al matí: Aleix en braços de la francesa a l'hora de l'ofici. Fins i tot n'hi havia que afirmaven que feien coses tan lletges que pujaven els colors a la cara només de pensar-hi. Tant els qui sortien de l'església com els qui es passejaven amunt i avall per la carretera nova hi deien la seva, i el nebot del rector en sortia molt mal parat. Mentre la gent més acostada a l'església parlava d'un cúmul de desgràcies que estaven a punt de caure sobre el poble, els joves, rabiosos d'enveja, s'havien conjurat de gastar una broma ben pesada a Aleix. "Què se pensa aquest mitja merda? Que resi rosaris, cremi encens i es faci un nus a sa perdiu, i nosaltres ja divertirem sa francesa!".

Aleix va entrar a l'església i se'n va anar directament a la sagristia. Hi va trobar l'oncle i li va demanar perdó per l'escena del despatx assegurant-li que no tornaria a passar i que aniria a missa cada diumenge per donar bon exemple, però es va mantenir ferm en el seu propòsit de no entrar al seminari. El vot de castedat esdevé impossible de complir quan se t'acosta una Mimí; per tant, més valia deixar-ho córrer. L'oncle el va interrompre per demanar-li si havia pecat de pensament o d'obra contra el sisè manament, i ell va dir que no.

- Saps que tothom xerra de lo que heu fet tu i sa francesa aquest matí? -va dir el mossèn.

- Xafarderies de dones reprimides! -va replicar el jove tot picat-. Mos hem donat sa mà i l'he besada a sa galta. Quin mal hi ha? Bé havia de ser educat amb ella, o no? Tot lo que diguin de més, és mentida.

- No t'exaltis, Aleix! Convé que tenguis en compte que el dimoni de vegades pren sa forma d'una al·lota guapa per fer caure joves com tu en es pecat d'impuresa.

El rector el va absoldre dels seus pecats. El nebot se'n fotia, però no ho féu coneixedor.

A la nit, dins el llit, Aleix va evocar les vivències d'aquell dia: l'abraçada i el bes de Mimí, la discussió amb l'oncle i les cartes de n'Apagallums. Tindria raó la vella? De cap manera! Una al·lota com na Mimí, que injectava voluptuositat en la sang només besant-te, no li faria cap mal. Qui podria ser, doncs, la reina de bastos? Falòrnies de vella xaruga. De tota manera les seves prediccions havien obert una esquerda

en les relacions amb na Mimi. Vols dir? Ni esquerdes, ni punyetes! Xerrameca d'una dona eixarreïda de sentiments i passions.

5

El dimecres següent Aleix, mentre es passejava per la balconada de la rectoria, va veure en Joan, fill del carter, assegut al pedrís de sa Canal. Va obrir la porteta de la terrassa i li va demanar si hi havia correspondència per al rector. En Joan va dir que no i que havia de dur una carta a sa francesa. Aleix va proposar de dur-l'hi ell, i en Joan no hi va tenir res en contra.

Va trobar les portes de cas Marquès ajustades, senyal que hi havia algú a dins. Va guaitar, però no va gosar cridar, no fos cas que en aquella hora estiguessin fent la migdiada. Va decidir esperar a l'ombra del lledoner. Una veu forta el va espantar. Era na Bet puigpunyentina, una dona d'una cinquantena d'anys, ampla de malucs i de pits voluminosos; en una paraula, una mena de Ceres, la deessa de l'abundància. Cabells llisos i negres retinguts per una ret, cara de lluna plena amb clotet al mentó, que li donava un aire infantil. Poser el tret més interessant d'aquella cara eren els seus ulls blaus com la mar de mestral que contrastaven admirablement amb la negror dels seus cabells. Feia de cuinera i dona de feines de na Mimi, que havia hagut d'anar a cercar-la a Puigpunyent, perquè les banyalbufarines tenien prou feina a lligar, collir i enfil·lar domàtiques. A més, una banyalbufarina mai no es rebaixaria a fer de criada.

- Què fas per aquí? -va preguntar.

- He duit una carta a na Mimi.

- Deixa-la damunt sa tauleta de s'entrada, i jo l'hi donaré quan s'aixequi de dormir. Ara no la pots molestar.

- Estic disposat a esperar.

- Ja l'hi donaré jo, et dic! -va replicar na Bet alçant la veu. Quan s'excitava, la veu se li trencava i feia galls com un adolescent que canvia la veu.

- I jo repetesc que l'hi vull donar personalment. He de veure-la urgentment! -s'entossudí n'Aleix.

- Veure-la? Lo que tu cerques és una altra cosa. No me venguis amb coverbos ara! De tota manera ja te n'avendràs. Des teu pa faràs sopes.

Era una reacció de despit, típica d'ella. Verge a la força, li hauria agradat donar una bona repassada a aquell xitxarel·lo -a aquell i a tots els amants de la seva senyora- però havia de conformar-se amb imaginar-s'ho, i això li encenia la sang fins a conduir-la a pràctiques poc recomanables. Va desaparèixer per la porta de la cuina.

Finalment na Mimi va donar senyal de vida, però no estava sola. En Toni de sa Costa l'acompanyava. Aleix es va imaginar d'on venien i el que havien fet i per primera vegada va sentir el verí de la gelosia. L'hauria ofegat allà mateix si hagués pogut i de passada hauria aclarit la situació amb na Mimi. Al cap i a la fi què tenia en Toni que ell no tingués?

- Bona tarda, *mon petit*! -va dir na Mimi.

Començava a estar fart de tan *petit*. No era cap criatura i estava disposat a demostrar-ho si ella ho volia comprovar. Li va allargar la carta sense dir res.

Na Mimi va llegir-la. La seva cara es transmutà. Desaparegué la lluminositat dels seus ulls i l'expressió desvergonyida del seu rostre que la feien tan simpàtica i apetitosa. Semblava anèmica de tan blanca i s'hauria desmaiada si en Toni no l'hagués sostinguda, l'hagués asseguda al balanci i li hagués donat una copa de conyac. Una pena profunda envaí el cor d'Aleix en veure-la d'aquella manera. Ja no l'odiava ni se sentia gelós.

- Toni, - va dir ella amb un fil de veu- demà m'hauries d'acompanyar a Palma. Te va bé a les nou?

- Sí. Supòs que mon pare no necessitarà es cotxo -va contestar en Toni, que li agafava la mà.

- Fora d'aquí si no vols rebre!

Era en Bernat, que acabava d'entrar traient foc pels queixals.

- Ja m'ho sospitava. Per això fa una setmana que vos estic vigilant a tots dos. És la segona vegada que jeus amb ella, porç! I tu ets una mala puta, m'has sentit?

Va envestir amb els punys estrets en Toni que, essent molt més àgil, va esquivar el cop ajupint-se. Na Mimí estava tota espantada i es cobria el cap amb els braços com si temés una envestida. N'Aleix es va arrufar a un racó mirant la feta. En Toni es redreçar i va rebre un cop de puny a la boca, però no es va acovardir. Va donar una puntada de peu a l'agressor, que per uns moments no va saber reaccionar, i en Toni aprofità l'ocasió per clavar-li un ganxo d'esquerra a l'estómac. Bramulant a causa del dolor, en Bernat es venjà en l'ésser més feble: agafà na Mimí pel braç i la s'endugué cap a dalt cridant:

- Si has barrinat amb ell, ara ho faràs amb jo i podràs comparar.

- Basta! Fora d'aquí tots tres!

Na Bet aparegué amb un atiador a les mans. La deessa Ceres s'havia convertit en una Nèmesi aterridora.

- Bernat, amolla sa senyora ara tot d'una, si no vols que et buidi els ulls amb això! -va continuar brandant l'atiador. Panteixava i la seva mirada fiblava. Els pits se li havien inflat i semblaven dos globus. Feia por.

En Bernat s'acovardí i va amollar na Mimí, que es va refugiar en els braços de na Bet.

- Te mataré, Toni, si te torn a veure amb ella, i amb tu, gran bacona, ja mos veurem ses cares -va amenaçar en Bernat damunt el portal.

Na Bet s'endugué na Mimí al seu dormitori mentre l'acariciava dient-li:

- No tenguis por! Mentre me tenguis a jo, ningú te farà cap mal.

Els dos joves tornaren al poble sense dir-se res. Tenien la gola seca i estaven massa afectats per tot el que havia succeït. Ja ho sabien que en Bernat era un tabalot, però no solia ser violent, o potser sí que calia anar en compte a desvetllar la fera adormida que tot home porta a dins? A més, en Toni notava que el seu company estava tens i s'imaginava per què. Així el convidà a un conyac a cas Cosí. S'assegueren a una taula que els mantingués discretament allunyats de les orelles de l'amo en Toni i de les xafarderies dels clients. En Toni no sabia com començar. Es va decidir agafar el toro per les banyes:

- T'agrada na Mimí, no és ver?

- Com ho saps? -ve replicar Aleix- T'ho ha dit ella?

- Na Mimí és molt seva: generosa de cos, però gasiva d'ànima. No me n'ha parlat, de tu, però he vist com la miraves.

- Te sap greu?-. Aleix tremolava només de pensar que en Toni li exigís que l'abandonàs.

- No ho sé. Na Mimí és com és. Per a ella es homos són un divertiment, un passatemps.

- L'estàs tractant de fulana. Te n'adones?

- Jo més aviat crec que és una al·lota que necessita es homos per esbravar la seva capacitat d'entrega. No els cerca per gaudir-ne, sinó per fer-los gaudir. Es mal és que no sé qui som jo per a ella: si un doll d'aigua que li apaga es foc que la consumeix o s'amor que cerca desesperadament o potser simplement es següent a sa llista de conquestes.

- N'estàs enamorat?

- És impossible no estar-ne enamorat -va dir en Toni. Va callar una estona. Els ulls li espirejaven i feia esforços per retenir les llàgrimes. Aleix va quedar sorprès. No s'esperava aquest rebrot de sentimentalisme en aquell estudiant d'advocat, fill d'una de les famílies més riques del poble, els Albertí-Aulet, un cervell brillant, un jove amb un futur envejable tant pel seu talent com per les possibilitats econòmiques de la seva família, i ara el tenia a davant a punt de plorar. Llavors s'adonà què fer-se adult no era un camí de roses i que l'amor podia tenir moments de gaudi, però tenia també moments ben fotuts.

- Em perdones? -va dir.

- De què? - En Toni el va mirar estranyat. No sabia a què venia la pregunta.

- Bé, m'he sentit gelós de tu quan t'he vist amb na Mimi.

"Típic capellà. No es pot pecar ni de pensament", va pensar en Toni.

- Amb na Mimi un no se pot posar gelós. L'has d'acceptar com és. Per què ha de ser tan fantàstica, sa molt cabrona? Quan ella se't dóna dins es llit, ho fa sense reserves i tu te sents transportat. Mira que he anat amb altres dones, però com ella cap. Més que un orgasme el que et fa sentir és una rampa que et fa vibrar tot es cos. Per això no és ni una puta ni una ninfòmana.

En Toni es va acabar el conyac i en va demanar un altre.

- I tu no beus? -va demanar a Aleix.

- No l'he provat mai. No sé si m'agradarà.

- Idò, acluca els ulls i beu-te'l d'un glop.

Ho féu així i va tossir com un condemnat. En Toni es posà a riure i en va encarregar dos en lloc d'un.

- És qüestió d'avesar-s'hi -digué per tranquil·litzar Aleix-. Sa segona copa sempre és millor que sa primera.

Aleix estava tens encara, perquè volia fer-li una pregunta i no gosava. Es begué d'un glop el segon conyac i, marejat lleugerament per l'alcohol, la va fer:

- Te posaries gelós si me colgàs amb ella?

En Toni no va respondre de seguida. No sabia si riure davant la ingenuïtat de l'al·lot o enfadar-se. Va optar per somriure, perquè -t'ho miris com t'ho miris- el primer amor d'un adolescent és sempre entenedidor.

- Jo, gelós de tu. No, homo, no. Si tens ganes de boixar amb ella, fes-ho. No te'n penediràs.

- És que no ho he fet mai - i els colors li pujaren a la cara.

- És igual. Si arriba es moment, deixa't dur pes teu instint, per sa teva naturalesa de mascle. No et fallarà. Però sobretot deixa't dur per na Mimi. És una artista!

En Toni encarregà la tercera ronda. Brindaren a la salut de na Mimi. Seria l'amistat més collonuda perquè tots dos se la tirarien. Evidentment l'alcohol havia fet efecte. No s'adonaren, però, que en Bernat pudent els estava espiant.

Aquell vespre en Toni arribà amb el nas esclatat i un ull blau a ca seva. En Bernat l'havia apallissat. Sort que en Joan Cargoler també era a cas Cosí i s'ho havia ensumat. Va evitar que la pallissa fos més grossa.

Aleix no pogué tornar a ca seva fins que l'amo en Pep de sa fàbrica va apagar els llums del poble. Els jovenots li havien fet la broma que havien promès. El fet de veure'l sortir de cas Cosí mig trompa els va facilitar la tasca. L'agafaren i el feren pujar a un carro que esperava a sa Canal. El dugueren a una caseta de camp prop des Monreal i allí el despullaren, feren alulea sobre el seu sexe amb al·lusions obscenes a na Mimi. Finalment el deixaren allà sense gens de roba. La vergonya que va passar va ser espantosa. Sort que era una nit calorosa i no va passar fred. No va gosar tornar per la carretera per no trobar ningú i féu marrada per les marjades, però sobretot tenia por de presentar-se d'aquella manera davant de sa mare i el seu oncle. Si deia la veritat, hauria d'explicar els motius d'aquella broma, i no en tenia ganes. "Ja ho veurem. M'inventaré una història de lladres o atracadors", es va dir a si mateix.

La porta de la rectoria no estava tancada amb clau, la va obrir sense fer gens de soroll i va veure l'oncle assegut al despatx a la llum d'un quinqué. Sort que s'havia adormit i estava amb el cap sobre la taula. De puntetes es va esquitllar cap a la cambra. Havia de pensar quina excusa posaria l'endemà quan li demanassin on havia sopat. Així es va adonar que aquell vespre no havia menjat res i que tenia una fam que l'alçava. Entre la fam i les emocions del dia el son va tardar a venir.

Na Mimi va dir a en Toni que l'esperàs al cafè Miami mentre ella anava a Correus. S'entretingué una bona estona amb dues conferències

a París: una a les oficines d'empadronament i l'altra als arxius de la Capital, on va encarregar un informe sobre els 10 anys darrers de Mademoiselle Lienart, membre de la resistència que els nazis varen executar el gener del 1944.

- Ara hem d'anar a Sòller, però abans vull comprar un ram de flors -va dir a en Toni.

A Sòller només féu una visita: al cementiri. Va dipositar les flors sobre la tomba de na Magdalena Tomàs, nascuda el 20 d'abril de 1903 i morta el 2 de maig de 1933.

- Ja podem tornar a Banyalbufar -va dir després d'estar uns moments amb silenci davant la tomba.

En Toni va demanar-li qui era aquella Magdalena Tomàs. Ella va ser taxativa: no en volia parlar, ja que es tractava d'un assumpte privat que no l'afectava a ell. El ram de flors sobre la tomba era un gest de reconeixement i una mena de sacrifici per aplacar els esperits i no podia dir res més. Durant tot el viatge no va obrir boca, ni tan sols va demanar a en Toni que es quedàs a dormir amb ella quan arribaren a cas Marquès.

6

El dissabte el ball estava ben animat. La terrassa de cas Marquès era un devesall de llum, festa i rialles. De vegades una parella desapareixia en la foscor de les marjades per besar-se a l'empara de les mirades indiscretes o dels comentaris burlaners.

"Oh, qu'il doit être doux et troublant l'instant du premier rendez-vous!", cantava Danielle Darrieux des del tocadiscos a ritme de fox. Na Mimi ballava amb Aleix, que estava més atent a no travar-se amb els propis peus o trepitjar els de Na Mimi que al ritme de la música. Sort que ella era el que era i li evitava de fer el ridícul. "Perdó" o "me sap greu" deia cada vegada, i ella reia dient-li que ja hi estava avesada, perquè els altres balladors del poble eren més maldestres que ell, llevat d'en Toni Albertí que s'hauria hagut de dedicar a la dansa en lloc d'estudiar lleis. Una punyida de gelosia va enfosquir els ulls d'Aleix, cosa que no passà inadvertida a na Mimi. Ella ho va compensar amb una besada. "*Le coeur, las de battre solitaire, se'n va en frissonant vers le mystère*". Seria aquella la primera nit d'amor d'Aleix? Això és el que desitjava, tant més que no podia evitar una mena d'esgarrifança que li travessava l'espina cada vegada que les seves cuixes es fregaven amb les de na Mimi. Per paga era una nit de lluna, la nit que un perd fàcilment el control de si mateix. Ai, aquesta lluna d'estiu que puja al cap com un cava brut de gran qualitat i fas coses que normalment no faries! Ai, aquesta lluna d'estiu que t'injecta un raig de desig a la sang! I quan l'alba va baixant Mola avall, el seu encís es desfà com una bombolla de sabó i tot sembla un somni. Les parelles giravoltaven i giravoltaven al ritme de boleros, rumbes, tangos i rock-and-roll fins que s'havien de seure mig marejades amb els ulls brillants de voluptuositat.

Na Mimi i Aleix se n'anaren al menjador a beure una copa de xampany. Tenien set i ganes d'estar sols. "*Someone to watch over me*" de Gershwin sonava a la terrassa. Va entrar na Bet.

- Senyoreta, vagi alerta! Es comentaris que he sentit pes poble no m'agraden gens.

- I ara! Per què, si se pot sebre?

- Es homos d'aquí són primitius. No entenen segons quines coses: aquestes festes i es seu estil de vida. Potser si que a París una al·lota com vostè pot anar d'homo a homo sense que passi res, però aquí no. Per sort o per desgràcia -no ho sé- es homos d'aquí consideren sa dona com un objecte de sa seva propietat, i vostè està jugant amb foc.

- Bet, deixa estar s'ànsia per mi. Estic de vacances i prest me n'aniré. Si visqués sempre an es poble, seria una altra cosa.

- Està bé, però jo ja l'he avisada - i se'n va tornar a sa cuina.

Na Mimi va encendre una cigarreta i la va fumar a mitges amb Aleix. Després s'hi assegué a damunt i el va besar.

- Fas progressos -li va dir. S'acabaren el xampany i tornaren a la terrassa.

- Senyoreta, véngui! -féu na Bet, i totes dues desaparegueren per la marjada del costat. Al cap de cinc minuts na Mimí tornava a ser a la terrassa. Aleix va voler saber què havia passat.

- Na Bet, que diu haver vist una ombra que mos espiava.

Aleix va pensar tot d'una en la misteriosa dama amb qui havia parlat dues setmanes abans precisament quan tornava de cas Marquès, però es va estimar més no dir res. També li vingué a la memòria n'Apagallums amb les seves cartes. La reina de bastos invertida! Potser sí que tenia raó i hi havia perill, però per a qui? Per a ell o per a na Mimí? Potser per a tots dos. Per uns moments es va sentir valent i es va prometre defensar na Mimí fins a les darreres conseqüències.

En Toni de sa Costa va aparèixer també de la foscor i s'endugué na Mimí a dins la casa. Aleix es va quedar a fora pensatiu. Per què tot aquell misteri?

Segur que la renyarà per haver ballat amb mi i per les escenetes tendres que hem muntat. I més tard seré jo el qui rebré. I si me n'anàs? Però no; no puc perdre una ocasió com aquesta. Se'l veu preocupat i vés a saber de què; per tant, no deu estar d'humor per fer certes coses. En Bernat? No crec que es presenti. Avui vespre la Guàrdia Civil anava alçurada. Això vol dir que han rebut qualche avís de contraban. Val més que em quedi.

Va entrar a la cuina i veient-se tot sol va acostar l'orella a la porta que donava al menjador. "T'he dit que l'he vista, i no m'ha agradat gens la seva mirada", deia en Toni, i la veu de Mimí, que no arribava a entendre. Parlava tan baix com les beates quan resen. Un silenci. "D'on surt? Qui és? Per un moment l'he confosa amb tu". Un altre murmur. "I s'anada a Sòller de dijous? I es ram de flors damunt sa tomba de na Magdalena?". "Si no em creus, allà hi ha es portal!", va cridar na Mimí. Portada. Aleix va sortir a fora i va veure en Toni que abandonava la terrassa. Na Mimí va anunciar que s'havia acabat la festa. "És molt prest encara", qualcú es va queixar. Ella va dir que no estava d'humor, que tenia migranya. Una mentida, evidentment. Les parelles van desaparèixer a poc a poc. Quan ell li va donar el bes de comiat, ella li va demanar que es quedàs. "No vull estar tota sola", va afegir. Típic d'ella: quan estava tensa, només es calmava fent l'amor. Mentre na Bet agranava la terrassa i ho endreçava tot, ella estirava Aleix cap a la seva cambra.

No havia passat la porta quan Aleix la va agafar per la cintura i la va besar. Ella es va treure la brusa i la faldilla.

- I ara descorda'm els sostenidors.

Aleix no se'n sortia, però al final ho va aconseguir. Va posar-li una mà a cada pit. Eren turgents, els va anar acariciant com qui té un gran tresor extremadament fràgil. Va notar com s'endurien amb el tacte, va palpar-li el cos, li va treure les bragues i la va girar. Per primera vegada veia la nuesa d'una dona. Ella li agafà la mà i la va dur fins al seu sexe.

-Toca sense por-.

Com si tocàs seda o vellut, i ell s'anava encenent cada vegada més. Va notar la humitat del sexe d'ella i la va sentir gemegar. Va seguir tocant fins que va notar la duresa del clitoris. Ella li va demanar que s'hi entretingués.

- Treu-te sa roba -va dir ella.

Es va desbotonar la camisa. Era un tors quasi infantil sense pèl, embrunit pel sol, igual que un déu jove. Na Mimí li va abaixar els pantalons. Una erecció apassionada li tibava els calçons blancs. Quan li va estirar els calçotets, el penis li va picar contra la cara.

- Ara t'has de relaxar.

El va ajeure al llit i es posà al seu costat. Va passejar-li el dit pels testicles tibats com un tambor i clivellats al mig; després hi va passar la punta de la llengua, però no pogué acabar la seva feina. L'al·lot es va escórrer. El semen li brollava amb abundància sobre el melic mentre ella li premia amb dolcesa el gland per retardar-li l'ejaculació.

- Sabia que això passaria -va dir-. Un al·lot com tu, quan fa l'amor per primera vegada, sovint ejacula massa prest. Per això t'ho he provocat per evitar-te complexos. Ara descansarem una estona, i llavors hi tornarem.

Se sentien els grills i el tic-tac del rellotge de paret que hi havia a l'entrada. Aleix, ajagut al costat d'ella, sentia l'olor del cos de na Mimí. Era l'olor de la terra a punt de germinar, l'olor de l'arbre fruir a punt de florir, l'olor de l'aigua que amara la terra. Va allargar la mà i es va trobar

amb el cos d'ella. S'hi posà a damunt i la va anar acariciant i besant. Ara els gemecs de na Mimi es barrejaven amb els sorolls de la nit. Quan ella sentí l'enduriment del sexe d'Aleix, s'obrí, li va cercar el membre i el va anar guiant amb un moviment de malucs fins que ell li va agafar el ritme. Aleix va pensar que es moria.

Va sortir a trenc d'alba, perquè havia promès a l'oncle de tocar la missa primera i fer-li d'escolà. Era el preu que havia de pagar per sortir de nit. Es va topar amb en Joan Cargoler a la cruïlla del camí que va a can Pico.

- Que m'anau al darrera vós?

- L'he tornada a veure aquesta nit. Si, aquella al·lota de lila que la pluja va engolir, te'n recordes? L'he seguida perquè m'intriga. -El va ensumar i va aspirar profundament.

- Fantàstic! Fas olor de dona. Sa francesa, veritat?

- Si.

- Així m'agrada, cadellet. Bé, ja no t'ho puc dir més. Et vas fent homo. Aprofita ara que ets jove i no diguis mai no a una dona quan en té ganes. Això ho notaràs tot d'una per la manera com et mirarà. He conegut tantes dones! Guapes i lletges, joves i madures, primes i grasses, i sempre ha estat tan excitant com sa primera vegada. Elles en saben més que noltros i sobretot defugen sempre sa rutina.

Mentre s'allargaven les ombres, em trobava a la muntanya de la mirra, a la collada de l'encens... He davallat al jardí de les nogueres per veure florir la vall, per veure si broten els ceps, si els magraners despunten. Fora de mi per la felicitat, m'has embriagat amb la teva dolçor, filla de noble nissaga.

7

El perfum d'alfabreguera s'escampava per tot el recinte i es barrejava amb el fum i l'olor d'encens augmentant la sensació de calor de la gent que omplia l'església de gom a gom en la festa de la Mare de Déu d'agost. Mn Fiol féu un sermó de gran volada glossant les excel·lències de Maria i el misteri de Nostra Dona Assumpta al cel en cos i ànima. Mentre ell predicava, tots tenien la impressió que la mort seria una cosa bonica, una experiència plena de benaurança com la cara de la Mare de Déu ajaguda al mig de l'església. Però la mort no és mai bonica; la mort és repulsiva, com es va demostrar aquell mateix dia. En efecte, quan la gent sortia de l'ofici, va córrer com un regueró de pólvora la notícia de la mort d'en Toni de sa Costa: l'havien trobat assassinat a la caseta de sa Marina devers les vuit del matí. Un impacte al cap li havia provocat un traumatisme cranial, que al seu torn havia produït una hemorràgia cerebral, segons les conjectures del metge D. Pep Tous. No havia gens de sang al voltant del cadàver, i això aixecà les sospites del caporal de la Guàrdia Civil després de l'escolt que li va fer en Joan Cargoler que, per amistat amb ell, es va unir a la comitiva.

La notícia va caure com una bomba. Tothom se'n feia creus i els comentaris eren de consternació. L'animació típica de les sortides de l'ofici, sobretot en dies de festa, va donar pas a grupets escampats ací i allà per la plaça, que parlaven amb veu baixa, com si tinguessin por de despertar un que dorm. El rector féu venir el metge per saber on era el mort. Potser li podria donar encara l'extremunció "in articulo mortis". No era possible, perquè se l'havien endut a Palma. El rector es va enfadar perquè no l'havien enviat a demanar tot d'una que es descobrí el cadàver.

-De res no hauria servit -va replicar-li el metge-. La temperatura rectal era de 22'6 graus, senyal evident que feia unes cinc hores que era mort. L'ha trobat son pare.

Això, als ulls del poble, donà un relleu més gran a la desgràcia.

En Cosme Albertí, un dels homes més influents del poble, l'únic empresari que llavors hi havia (llevat -és clar- de l'amo en Joan de s'hotel), era propietari de la fàbrica d'electricitat i accionista destacat de la indústria tèxtil del seu sogre, el Sr. Aulet, que provenia d'una nissaga d'industrials catalans. Quan s'havia aixecat a les 7'30, s'estranyà de trobar la porta del carrer oberta. És ver que no tothom tancava amb clau, però ell sí que ho feia, perquè tenia mobles i quadres valuosos. Va anar a guaitar dins la cambra del seu fill: el llit estava buit, però hi havia dormit. Va demanar a Cas Cosí i a sa Taverna si hi havia anat a prendre cafè. Li

digueren que no. Va pensar que es devia divertir amb una femella. "Bé que fa - va pensar-. Jo faria lo mateix si tengués sa seva edat". Se n'anà a la finca de sa Marina a cercar domàtiques i una mica de fruita i allà va trobar el cos del seu fill sense vida ajagut dins la caseta. Es va haver de seure perquè les forces li mancaven. Durant una estona va ser incapaç de reaccionar, no sabia si estava somiant o veia visions fins que amb el cor que li sortia per la boca va comprovar que era ver el que estava veient. Més mort que viu, va anar a cercar el seu veí, l'amo de can Pico, i el va enviar a cercar la Guàrdia Civil i el metge. No calia que fes venir el jutge, perquè ell era el jutge de pau i havia d'ordenar l'aixecament del cadàver del seu propi fill.

Don Pep inicià la seva tasca amb la professionalitat característica d'ell mentre el caporal prenia mides de la posició del cadàver i reconeixia el lloc de l'assassinat. No va trobar l'objecte amb què s'havia comès el crim.

- Se li ha de fer s'autòpsia -va dir en Joan Cargoler, que havia seguit amb molta atenció tant la feina del metge com la del caporal.

- Me pareix que està ben clara sa causa de sa seva mort -es va queixar el metge. Era clar que se sentia ofès.

- Perdoni, Don Pep. Sé que vostè és molt bon metge, però és millor que li facin s'autòpsia. No se'n penedirà.

Ho va dir tan convençut que decidiren d'enviar el cadàver a Palma. Evidentment, coneixien els èxits que havia tingut a Cuba i sabien que es podien refiar del seu instint quan es tractava de morts misterioses. En efecte, en Cargoler es va veure embolicat en l'assassinat de la prostituta que ell freqüentava i hagué de trobar l'assassí per evitar-se problemes greus. Com que tenia una mania molt particular, no va dir per què s'havia de fer l'autòpsia. Havia observat un puntet fosc a la vena del colze esquerre, tan diminut que el metge no l'havia vist. Era vanitat o astúcia d'home de poble? El cert és que li agradava amagar informació quan investigava un cas. Així l'efecte que produïa en l'auditori si arribava a descobrir l'assassí era més gran.

Tot el poble se sentia aclaparat per la mort d'en Toni, perquè era molt estimat tant per la seva simpatia com per la seva senzillesa no enterbolida pel fet de ser un estudiant brillant a la facultat de dret de Barcelona. A més, era fill únic; per tant, la seva mort esdevenia més tràgica als ulls de la gent.

Molts anaren a consolar la família. En Cosme va agrair les mostres d'afecte, però va demanar que el deixassin tranquil. Volia estar sol amb el seu dolor. Na Margalida, la seva dona, era al llit. A causa d'un col·lapse nerviós, el metge li havia donat un calmant que la mantenia ensopida. A mig horabaixa va baixar, i ells dos es miraren. S'ho digueren tot amb la mirada i s'abraçaren. Cap dels dos va plorar, però es juraren que el seu fill continuaria viu no només en el record, sinó en la realitat. Un jove del poble aniria a Barcelona a estudiar d'advocat. Na Margalida se'n va anar a la cuina. Prepararia qualsevol cosa; cap dels dos no havia menjat res de tot el dia. En Cosme assegut al balanci anava recordant. La vida del seu fill passà com una pel·lícula davant els seus ulls i es posà a plorar: un plor silenciós, sense sanglots, com l'onatge de la bonança damunt l'arena, un plor que actuà com un bàlsam en la seva ànima.

Va entrar en Joan Cargoler quan s'encenia l'enllumenat del carrer.

- Puc passar? -va demanar.

- Endavant! -digué en Cosme.

- Primer de tot et vull dir... -En Joan s'aturà en sec com un actor que queda en blanc damunt l'escenari-. Bé, en aquests casos un no sap què dir. De tota manera pots comptar amb mi per lo que vulguis.

- Gràcies.

En Joan se sentia incòmode.

- M'agradaria fer-te unes quantes preguntes -va dir com si entràs en un terreny relliscós

- D'acord, d'acord -va intervenir en Cosme-. Amolla-li. Si no ho fas avui, tornaràs un altre dia. Per tant, mal camí passem-lo prest.

En Joan es va asseure.

- Vull interrogar-te sobre les darreres hores des teu fill. M'agradaria saber qui el va assassinar.

- Joan, agraesc es teu interès. Però de què servirà? Això no em tornarà es meu fill.

- S'ha de fer justícia, Cosme; però si et molesta ho deixaré estar.

Un silenci pesat com una llosa va caure enmig d'ells dos. En Cosme no entenia per què havia reaccionat així, se sentia culpable no sabia de què i va estar a punt de disculpar-se. En Joan una vegada més lamentava haver-se ficat on no el demanaven. Va ser l'amo de la casa qui va trencar el silenci:

- Pregunta lo que vulguis. M'agradaria enllestir com més prest millor.

En Joan se sentí alleujat.

- A quina hora te n'anares a dormir sa nit passada? -va preguntar.

- Vaig donar festa a en Pep; per això vaig parar ses màquines. De camí cap aquí em vaig aturar an es bar a fer un conyac.

- Hi era es teu fill?

- No. Damunt les dotze arribava a ca meva. Vaig pujar an es quarto d'en Toni per veure si hi era. Estava buit i el llit intacte. Vaig culejar una estona per sa casa i me'n vaig anar a dormir. Quan m'estava ensopint, vaig sentir sa porta des carrer. Vaig suposar que en Toni venia a dormir.

- Saps quina hora era?

- Prop de la una, perquè poc després vaig sentir tocar hores. Em vaig adormir i em va semblar sentir que tocaven a sa porta des carrer.

- T'ho va parèixer o realment va ser així?

- És mal de dir. Potser somiava. Estava en es primer son.

- Sa teva dona mos podria aclarir aquest punt?

- No ho sé, però si vols puc anar a cercar-la.

Es va aixecar i va desaparèixer. En Joan va quedar impressionat en veure na Margalida. Més que un canvi s'havia produït en ella una transformació. Aquella dona de 45 anys, alta i plena de vida, de cara vermella i ulls negríssims, dotada d'una intel·ligència intuïtiva i de gran força de voluntat, estava enfonsada, demacrada i envellida, tenia els ulls emboirats.

- T'acompany amb el sentiment - va dir-li en Joan, es va aixecar i li va donar la mà insinuant una abraçada.

Na Margalida es va posar a plorar.

- Perdona, però ja m'ha passat -s'excusà.

- Ho entenc, Margalida. No vull fer-me pesat -digué en Joan-. Es teu homo m'ha dit que va sentir tocs a sa porta sa nit passada, però no n'està segur. Els vas sentir tu?

- Sí, dos o tres tocs. -L'emoció li trencava la veu- Després vengué una estona de silenci. Tornaren a tocar, i jo me vaig aixecar per veure qui hi havia, però quan baixava s'escala, en Toni va obrir i va sortir a fora. Estava encuriosida per saber qui era qui tocava a les dues de sa matinada; per això vaig esperar que ell tornàs. A les tres encara esperava. Llavors vaig anar a dormir.

- No t'imagines qui podia ser que volgués torbar-se amb so teu fill?

- No, no ho sé. Tot lo dia és a ca sa francesa. Pentura era ella.

- No vares sortir an es carrer quan en Toni se'n va anar?

- Sí, però en Toni ja havia girat cantó.

- Una altra pregunta. Quan en Toni va obrir es portal, no va dir res?

Na Margalida va aclucar els ulls. S'esforçava a recordar aguantant-se el mentó amb la mà esquerra.

- Me pareix que sí. Va dir: "Què fas aquí en aquestes hores?" No va obtenir resposta. No sé res més.

- Segur? -va demanar en Joan mirant-la fixament.

- Per què hi insisteixes?

- Per sebre si era homo o dona es personatge misteriós que va tocar a les dues de sa matinada.

- He dit que no li vaig sentir sa veu -va corroborar na Margalida.

En Joan va comprendre que no en trauria res més. De tota manera va fer la darrera pregunta:

- Em podrieu dir si en Toni anava de nit a sa caseta?

Va contestar en Cosme:

- Si hi anava, no s'hi quedava a dormir. Només hi ha un catre per fer sa sesta quan enfilam ses domàtiques.

- Gràcies.

En Joan es va aixecar i s'acomiadà d'ells dos. Quan va ser damunt el portal, en Cosme el va cridar:

- Joan, m'agradaria que trobassis qui ha matat es meu fill.

Es va sentir afalagat, però féu el desmenjat amb talent:

- Això és cosa de sa Guàrdia Civil.

- Ja ho sé -digué en Cosme-, però si vares trobar s'assassí d'aquella puta, també podràs trobar es responsable de sa mort des nostro fill.

- I si s'enfaden es subjectes de la "Benemèrita"

- Parlaré amb ells. Me deuen molts favors.

Es donaren la mà. En Cosme es quedà damunt el portal amb la mirada perduda. La llum del carrer era d'un gris estantís. Les dones començaven a treure les cadires per seure a la fresca. L'únic tema de conversa era l'assassinat. Corrien de boca boca dos noms que la gent associava amb la mort d'en Toni: na Mimi i en Bernat pudent.

No s'havia vist mai un funeral com aquell. Tres capellans a l'altar amb el difunt de cos present. (El rector, considerant el prestigi de la família, va demanar un permís especial al bisbe). Hi havia sis atxes a cada banda del taüt, i Mn. Fiol no va plànyer l'encens al final de la missa mentre es cantava l'absolta. El colofó va ser el cant del responsori *Sepulto Domino* a càrrec del cor parroquial dirigit per Joan Vich. La banda de música d'Esporles va acompanyar el seguici al cementiri tocant la marxa fúnebre de Chopin. El metge es va acostar a en Joan Cargoler per dir-li:

- Saps que vares fer bé d'aconsellar s'autòpsia? En Toni va morir d'un atac de cor.

- M'ho pensava -va replicar en Joan-. Un puntet fosc al braç esquerre em feia suposar que li havien injectat aire a la vena.

- Això va ser? Trobava molt que un home tan jove morís d'un atac de cor. Per perquè li pegaren an es cap?

- Un misteri que haurem d'aclarir. Vostè hi pensi, que jo també ho faré.

El seu cervell treballava a tota mentre anava al cementiri. Per què? Per què un cop al cap i una injecció d'aire? Va suposar que l'assassí havia volgut donar una pista falsa, perquè hauria suposat que tothom atribuiria la mort al cop de bastó. Però no, això no el duia enlloc. I si hagués dut una xeringa a la butxaca per si fallava el cop? Potser sí. En aquest cas es tractava d'una persona previsor i intel·ligent, i això dificultaria el descobriment. Se les hauria d'haver amb un assassí astut i perillós. Si aquesta hipòtesi resultava ser l'encertada, es trobava amb el fet que l'assassí havia desconfiat de matar en Toni a la primera i que tenia por de deixar-lo només estabornit. Per això havia agafat la xeringa. Per tant, potser no es veia amb força suficient per matar-lo d'un cop, i així l'assassí podria ser una dona. Una cosa era certa: l'autor del crim havia pres totes les mesures per assegurar l'èxit de la seva empresa. No havia deixat res a l'atzar.

L'enterrament d'en Toni va acabar amb escàndol. Era norma llavors, per tothom respectada, que les dones no anassin al cementiri. Es

quedaven a la casa mortuòria i, en aquell cas, es quedaren a l'església. Na Mimi la desconeixia i es va afegir al grup d'homes que acompanyaven el taüt. Quan el deixaren a la tomba, s'avançà i hi va dipositar un ram de vint-i-dues roses. "Mala puta!", va cridar un dels assistents mentre dos o tres intentaren agredir-la. La Guàrdia Civil va impedir l'agressió i la va acompanyar a ca seva. A sa Canal, en Joan Cargoler va escometre el caporal:

- Manzano, si no te sap greu, ja l'acompanyaré jo. Pots estar ben segur que no li passarà res.

Mentre caminaven no es digueren res. A la casa Na Mimi va demanar a en Joan si volia prendre alguna cosa. Ell va demanar un conyac. Mentre ella el servia va remugar:

- Per què en aquest poble tots m'odien?

Es va servir una copa de Marie Brizard.

- Jo te volia demanar -va dir en Joan- per què vengueres a Banyalbufar? No crec que sigui es poble adequat per a tu. Ja veus quin enrenou has armat!

- Volia conèixer es poble de *maman*.

En Joan se la va mirar una estona sense dir res. Ho feia expressament, quan interrogava algú, per posar-lo nerviós i així procurava destruir tot intent d'autodefensa. No sempre li sortia bé.

- D'això volia que me parlassis, de ta mare. És curiós que en aquest poble se'n sàpiga tan poca cosa.

- Només sé que *maman* va morir de part, quan jo vaig néixer. Em va criar *la bonne*... sa criada, com deis per aquí, la qual durant sa segona guerra mundial es va allistar a la *résistance* i fou descoberta per la Gestapo de París. *Mon père*, que estava amb bones relacions amb *les allemands*, no pogué fer res per salvar-la. De llavors ençà també me va fer de mare. Vaig viure feliç amb ell fins que fa tres anys va morir d'un atac de cor.

No va poder evitar fer la llagrimeta. Potser per dissimular la seva emoció es va aixecar i va tornar a omplir les copes.

- No saps es llinatge de ta mare? -volia saber en Joan.

- No. *Mon père* no parlava mai d'ella. Quan jo volia saber coses de *maman*, només deia que era *une femme très jolie et gentil* que havien tractat molt malament, i d'aquí no el treia. I vostè no recorda que *une fille* des poble se casàs amb un jove de Sòller?

- Llavors jo feia feina per Cuba.

En Cargoler es va acabar la segona copa de conyac. També ell s'ho havia preguntat sovint. Per què no es parlava de la mare de Mimi? Era del poble, i els fets no eren tan llunyans. Aquí hi havia un misteri que caldria aclarir. Va pensar que segurament n'Apagallums en sabia qualche cosa. Aleshores li vingué a la memòria una escena que havia viscut poc després de tornar de Cuba. Un home amb una nina de dotze o tretze anys s'havia aturat a Banyalbufar. Indubtablement aquella nina de cara eixerida era na Mimi. Els ulls camaleònics eren els mateixos.

- Veritat que fa uns quants anys, quan encara eres una nina, vengueres amb ton pare?

- Sí. Eren ses meves primeres vacances a Mallorca, i *mon père* va voler que conegués es poble de *maman*.

En Cargoler intuïa que calia seguir per aquest camí. Va continuar xerrant:

- Què vàreu fer pes poble?

- Anàrem a veure *une femme horrifant, une sorcière*.

- No t'entenc, nina.

Na Mimi es volia explicar, però s'embarbussava. No trobava la paraula adient.

- *Comment dirais-je?* Una dona amb una una... - Va anar a cercar una granera- Amb això.

En Joan feia cara de figa-flor, no entenia res. Se'n va adonar na Mimi.

- Vull dir *une femme mauvaise*, que viu a dalt des poble.

- Ara mos entenem -féu en Joan- Vols dir una bruixa? Per tant, anàreu a veure n'Apagallums.

Ella se'l mirà desconcertada; tampoc no havia entès la frase. Semblava un diàleg de besucs.

- Per què? De què vàreu xerrar amb ella? -va preguntar ell.

- No ho sè. A mi me deixaren a fora. *Mon père* i aquella *sorcière* varen parlar molta estona. Quan varen acabar, jo vaig escriure es meu nom en un paper i li vaig donar.

En Joan se sentia cada vegada més interessat per aquella història.

- Per què me mira d'aquesta manera? -Ella s'anava posant nerviosa.

- M'interessa molt lo que me dius. Continua.

- *C'est tout. Ah, non! Attendez.* Record que aquella dona me va fer ballar. Jo no ho volia fer, però ella hi va insistir. Supòs que *mon père* li havia dit que jo anava a una escola de dansa. Faig fer uns passos de ballet i unes quantes voltes, i ella va dir: "Sí, pentura sí". Sentia es seus ulls damunt ses meves cuixes com si fossin dues agulles.

Na Bet va anunciar que es sopar estava a punt. Na Mimi va voler que en Joan sopàs amb ella. La minyona no hi estava d'acord, perquè no havia tingut temps d'anar a comprar, segons va dir. En Joan va contestar que es conformava amb una llesca de pa amb oli i una mica de fruita.

Es va acomiadar quan feien ses senyes. De retorn a ca seva va pensar que havia d'interrogar Aleix. Tenia ben present l'escena d'ells dos a cas Cosí.

8

Veure sortir el sol de dins la mar és sempre un espectacle corprenedor. Tu estàs dins la barca i una cortina de tul negre t'embolcalla. A dalt guaiten les estrelles i et piquen l'ullet. Sense saber per què els cims de les muntanyes s'il·luminen d'un blau malaltís com si patís d'anèmia. A poc a poc el cel malaltís es va encenent com si s'empegueís d'haver recobrat la salut. Llavors apareix el sol allà dalt, al cim, i t'unta la cara d'un color ataronjat, i tu bades i bades i acabes posant cara d'idiota. Tranquil, però, que no t'has tornat ximple. Senzillament has contemplat un espectacle que cap humà podrà igualar i que la mare natura t'ofereix de franc: la sortida del sol. Mentrestant els peixos, allà al fons, van cantant ol-loloio. És clar, tenen sa boca rodona i no saben pronunciar la lletra a.

Això és el que estaven veient en Joan Cargoler i Aleix el mati de St. Bernat. En Joan havia convidat a pescar el jove. Així podrien conversar sense que ningú no els estorbàs. Aleix estava una mica empegueït, perquè no se'n sortia. En Joan havia agafat dues escòrpores i una rata i va trobar que ja n'hi havia prou, tant més que havia notat símptomes de mareig en la cara d'Aleix, que empal·lidia i sentia una revolució dins l'estómac. Tornaren a terra. A mitjan camí Aleix abocat damunt popa donava recapte als peixos.

S'assegueren davant la caseta mentre els pins de la punta de Son Serralta perdien el seu color natural per culpa del sol, que baixava muntanya avall. En Joan va preparar-se una tassa de cafè ben carregat i va oferir a Aleix una xicra de camamilla. El seu estómac no estava per segons quines festes. Una copa de cassalla i un havà feren brillar els ulls de fura d'aquell homenet amb els cabells blancs que li arribaven fins damunt les espatlles, perquè li feia mandra anar al barber. La seva pell, colrada pel sol i endurida per l'aire de la mar, era quasi bruna com la cara d'un actor que es maquilla per sortir en escena. Sort de la lluentor dels seus ulls maliciosos, perquè donaven un aire juvenil a aquella cara feta malbé per les arrugues i la vida. Quan et miraven, quedaves a mercè d'ells, com si et llegissin l'ànima.

En Joan va xuclar l'aroma del cigar. El primer havà del dia i el sabor de dona eren per a ell el sùmmum del sibaritisme. Va dir:

- M'agradaria parlar-te d'en Toni de sa Costa. Èreu amics?

- No -digué Aleix. La veu li tremolava.

- S'altre dia vos vaig veure a cas Cosí, te'n recordes?

Aleix féu que sí amb el cap.

- De què parlàveu? No ho sé, però vaig notar una certa tensió entre voltros dos.

- Al final vàrem quedar amics - el to de veu d'Aleix era sec.

- Es conyac vos va fer amics, i jo no me'n fii massa d'aquestes amistats.

El va mirar fixament, i Aleix es va vessar la camamilla a damunt de nerviós que estava. Com que cremava, li va irritar la pell.

- Si no éreu amics, éreu rivals? -En Joan continuava burxant.

- Tampoc.

- Però anàveu al llit amb la mateixa mosca.

Aleix es va posar vermell. Començava a suar d'angúnia no tant per l'interrogatori del vell com pel pensament que de sobte el colpí. Si en Toni, amant de na Mimí, havia mort, què li passaria a ell? Recordava la sessió de cartes de n'Apagallums, la discussió d'en Toni i na Mimí aquella nit que mai no oblidaria i la dama misteriosa.

- Bé -digué- quan vós mos vàreu veure, jo encara no m'havia colgat amb ella.

- I després de fer-ho vos veiàreu?

- No.

Aleix començava a empenyar-se. Què es creia aquell imbècil? Ell no havia assassinat ningú.

- No t'estic acusant -digué en Joan amb un somriure de mala llet, segons que va interpretar l'al·lot. Com havia endevinat els seus pensaments aquell dimoni de vell?

- Només vull tenir -va continuar- tota la informació que me puguis donar sobre en Toni. D'on veníeu aquell horabaixa?

- De veure na Mimí.

- Molt bé. Va passar res d'especial?

Aleix li va contar l'escena que va muntar en Bernat pudent i la reacció d'en Toni.

- Així en Toni va estomacar en Bernat -volia saber en Joan.

- No va ser ben bé així. El va agafar per sorpresa i li féu un ganxo. Estic segur que, si no hagués aparegut na Bet, en Bernat l'hauria baldat.

"Ja -va pensar en Cargoler- Un altre que no va d'en Bernat"

- És ver -va preguntar- que en Bernat va dir: "Et mataré, Toni, si te torn a veure amb ella", com tu has afirmat?

- Jo no dic mentides -féu el jove-. Voleu dir que és ell s'assassí?

- No corris tant, cadellet -digué en Joan. Tornà a encendre l'havà i assaborí la primera xuclada de fum-. Si tots es qui maten de paraula fossin culpables, ses presons estarien plenes. Jo també hi seria. Com va reaccionar na Mimí?

- Estava arrufada an es balanci, cagada de por.

- Li vares mirar sa cara?

"Aquesta sí que és bona -va pensar en Joan-. Jo mateix tremolava; tot eren ganes de mirar lo que tenia".

- No. Me preocupaven més ells dos.

- Llàstima -Els ulls d'en Joan perderen lluentor-. Seria molt interessant saber l'expressió de sa cara de na Mimí.

- Per què?

- Potser ens ajudaria a aclarir tot aquest misteri.

Aleix ja no estava tan enfadat. Ara tenia por. Una por irracional, gratuïta, però ben real. Per què feia totes aquestes preguntes en Joan? El malefici de ses cartes, potser.

- Vas anar a veure na Mimi es dissabte de la Mare de Déu -demanà en Joan.

- Sí, però tot estava tancat. No hi havia ningú. Vaig suposar que na Mimi era a sopar a fora des poble i, com que no té cotxo, segur que en Toni l'acompanyava. Me va entrar una ràbia tal que vaig decidir esperar-los i xerra clar amb ell. No estava bé que ells s'aprofitàs de sa seva situació avantatjosa. Un corc m'enverinava sa sang, però me'n vaig anar. La por em dominà quan vaig veure una ombra dins sa casa.

- No has dit que estava tancada?

- Ses portes sí, però es balcons des primer pis no.

- No podia ser na Bet?

- Na Bet era a Puigpunyent. La vaig veure partir amb so correu.

En Joan es va tornar a animar. Una informació interessant o potser no? Bé, ja ho veuria.

- Estàs segur d'haver vist una ombra?

- Potser només m'ho va parèixer.

Aleix no es podia treure des cap sa tirada de cartes de n'Apagallums. Quina era la carta que va sortir a l'inrevés? La reina de bastos. Es va tornar blanc. En Joan se'n va adonar de seguida.

- Què tens -va preguntar-

- Un dia n'Apagallums me va tirar ses cartes i no sé què em va dir d'una reina de bastos a s'enrevés.

- No ho saps o no ho vols dir? -féu maliciós en Joan-. De tota manera és igual. Tanmateix ho sabré.

El seu cap començava a debanar espès i menut. Era una pura casualitat la bastonada d'en Toni i la Reina de bastos de n'Apagallums o hi havia una relació? Si hagués pogut contestar aquesta pregunta, segurament s'haurien evitat altres mals. Digué a Aleix que s'endugués una escòrpora i la rata que havia pescat i saludàs sa mare de part seva.

- No sé si es conco trobarà bo es peix que ha agafat un que no va mai a missa. Si no li va bé, que dejuni com a bon capellà -ironitzà burleta en Cargoler.

Quan Aleix passava per davant cas Marquès, na Mimi el va cridar. El va renyar perquè no havia anat a veure-la i ell es va excusar dient que la mort d'en Toni l'havia trasbalsat molt.

- Però jo som viva i te necessit -digué ella mentre l'acariciava. Pujaren a dalt i feren l'amor com dos salvatges. Estaven tan desbocats que s'esgarraparen i es mossegaren fins a fer-se sang.

- Mai has de dubtar de mi, passi lo que passi -va dir na Mimi i li va mossegar l'orella. Ell va prometre que mai l'abandonaria i que l'estimaria fins a morir per ella. El primer amor fa dir això i altres bestieses.

Mentre dinaven, sa mare el mirava i com a dona es va adonar del canvi que s'havia produït en ell. S'assemblava molt a son pare: el mateix arravatament en aquells ulls clars que s'enfosquien lleugerament que vivien amb intensitat una passió. N'Aina Fiol va començar a comprendre i a sospitar. Potser era el moment d'intervenir.

Continuarà...

ELS PANESILLOS

AIXÍ ANOMENAVEN ELS PAGESOS ALS

CIUTADANS DE PALMA. -EMPAR ROSSELLÓ-

(PANESILLA DE PROFESSION)

ERRADA PANESILLO TOCA ANAR AMR DUES "S" PANESSILLO.

